

№ 4 (8) / 2022

**Ш. УӘЛИХАНОВ атындағы
КӨКШЕТАУ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**
Педагогика ғылымдары сериясы

**ВЕСТНИК
КОКШЕТАУСКОГО
УНИВЕРСИТЕТА
имени Ш. УАЛИХАНОВА**
Серия Педагогические науки

**Ш.УӘЛИХАНОВ атындағы
КӨКШЕТАУ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**

**ВЕСТНИК
КОКШЕТАУСКОГО
УНИВЕРСИТЕТА
имени Ш.УАЛИХАНОВА**

Меншік иесі **Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті КеАҚ**
Собственник **НАО Кокшетауский университет имени Ш.Уалиханова**

Жауапты редактор – Ответственный редактор
Ракишева Г.М., д-р PhD

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Уильям П. Риверс	д-р PhD
Кенжегалиева М.Д.	д-р PhD
Тастанбекова К.	д-р PhD
Бурыкина М.Ю.	д.псих.н., профессор
Далингер В.А. д.п.н.,	д.п.н., профессор
Жахина Б.Б.	д.п.н., профессор
Абильдина С.К.	д.п.н., профессор
Магауова А.С.	д.п.н., профессор
Стукаленко Н.М.	д.п.н., профессор
Кульгильдинова Т.А.	д.п.н., профессор
Шайхеслямова К.О.	д.п.н., профессор
Ахаев А.В.	д.п.н., профессор
Курманова Б.Ж.	д.п.н., доцент
Искакова А.Т.	к.п.н., профессор
Дамекова С.К.	к.п.н., доцент

Адрес редакции: 020000, г. Кокшетау, ул. Абая, 76

Тел.: + 7 (7162) 255597

Email: kokshetau_Ped_science@mail.ru

ISSN 2708-5295

**ПЕДАГОГИКА ҒЫЛЫМДАРЫ
сериясы**

№ 4 (8) / 2022

**серия ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ
НАУКИ**

Жауапты хатшы-
Ответственный секретарь
Жантемирова М.Б.

2020 жылдан бастап шығады
Жылына 4 рет шығады

Издается с 2020 года
Выходит 4 раза в год

Басуға 26.12.2022ж.кол қойылды
Пішімі 60x84 1/12
Кітап-журнал қағазы
Көлемі 8 б.т.
Таралымы 100 дана
Бағасы келісім бойынша
Тапсырыс № 76

Подписано в печать 26.12.2022г.
Формат 60x84 1/12
Бумага книжно-журнальная
Объем 8 п.л. Тираж 100 экз.
Цена договорная.
Заказ № 76

Ш.Уәлиханов атындағы КУ
баспаханасында басылған

Отпечатано в типографии
КУ имени Ш.Уалиханова

НОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И ИННОВАЦИИ В ОБРАЗОВАНИИ

МРНТИ 1425

ӘӨЖ 3731

Ф.Ж.Дүйсенғали, К.Б. Жанадилова
Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті КеАҚ
Көкшетау қ., Қазақстан
e-mail: d.fariza@mail.ru, janadilova_karashash@mail.ru

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ТАНЫМДЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ЦИФРЛЫҚ РЕСУРСТАР АРҚЫЛЫ ДАМУ

Аңдатпа: Мақалада бастауыш сынып оқушыларының танымдық қабілеттерін цифрлық ресурстар арқылы дамыту мәселелері қарастырылады. Ең алдымен танымдық қабілеттердің генезисі философиялық тұрғыдан талданды. Психологиялық тұрғыдан (ойлау, назар, есте сақтау, қиял) білімді қабылдау, игеру, өңдеу және беру үдерістерінен тұратын ақыл-ой әрекетінің ұтымды тәсілдерінің жүйесі ретінде баяндалады. Танымдық қабілеттердің жас кезеңдеріне байланысты ерекшеліктері сонымен қатар, бастауыш сынып оқушыларының танымдық процестердің негізгі аспектілері және цифрлық білім беру ресурстарының артықшылықтары мен мүмкіндіктері қарастырылады. Танымдық қабілеттерді дамытудың құралы – цифрлық білім беру ресурстары деп танылды. Бастауыш сыныптағы пәндерді оқытуда цифрлық білім ресурстарын қолданудың және цифрлық ресурстардың танымдық қабілеттерін дамытудағы маңызы көрсетіледі. Бастауыш сыныптарда оқу үдерісін ұйымдастырудағы цифрлық білім беру ресурстарының атқаратын қызметтері жүйеленіп көрсетіледі. Білім беруді цифрландыру үдерісі мен бастауыш мектептегі білім беруде цифрлық ресурстарды қолдануда қол жеткізетін нәтижелеріне талдау жүргізіледі.

Түйін сөздер: таным, танымдық қабілеттер, цифрлық ресурстар, цифрлық білім беру, танымдық процесстер.

Кіріспе. Бастауыш мектепте білім берудің тиімділігіне қойылатын талаптардың артуы мектептегі білім беруді цифрландыру мүмкіндіктерін пайдалана отырып, оқушылардың танымдық қабілеттерін мақсатты түрде дамытудың өзектілігін арттырып отыр. Бүгінгі таңда педагогика негізінде жеке тұлғаға бағытталған білім беру парадигмасын жүзеге асырудың бір құралы ретінде цифрлық білім беру ресурстары қарастырылады.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы [1]; «Қазақстан Республикасының 2020-2025 жылдарға арналған білім және ғылымды дамытудың мемлекеттік бағдарламасы» [2]; Мемлекет басшысының жыл сайынғы Қазақстан халқына жолдаулары жүзеге асырылып, білім беру ісінде субъективті идеяларымыздың қолданысқа түсуіне толықтай мүмкіндік беріп отыр. Осы маңызды құжаттардың ішінде, Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында: білім беру жүйесінің (11-бап) ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіби шындауға бағытталған сапалы білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау; жеке адамның шығармашылық, рухани және күшқуат мүмкіндіктерін дамыту, даралықты дамыту үшін жағдай жасау арқылы ой-өрісін байыту» - деп міндеттерді шешудің тетіктерін табуды ұсынады [1]. Жоғарыда атап өтілген нормативтік құжаттардағы міндеттерді шешудің нәтижесі білім алушылардың танымдық қабілеттерін қазіргі заман талабына сай дамытуды көздейді. Нақтырақ айтқанда, білім мазмұнын жүзеге асыруда цифрлық ресурстарды кеңінен қолдануға жол ашады. Бұл әсіресе, бастауыш сыныптан бастап, білім мазмұнына терең енгізілетін болса, бастауыш сынып оқушыларының танымдық қабілеттері әртүрлі пәндер негізінде дамиды.

Бастауыш білім беруде цифрлық ресурстардың танымдық қабілеттерін дамытуда маңызы зор, бірақ бұл бүгінде толық іске асырылмай отыр. Мұғалімдердің заманауи цифрлық құралдарды пайдалануға дайындығының төмендігі, оқу орындарының едәуір бөлігінің айтарлықтай әлсіз материалдық-техникалық базасы, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдаланудың дидактикалық және әдістемелік аспектілерінің дамымауы айтарлықтай кедергі жасап отыр.

Бастауыш сынып оқушыларының танымдық қабілеттерін дамытпай білім мен дағдыларды қалыптастыру, танымдық қызығушылықтарын арттыру, мүмкін емес. Танымдық қабілеттерді дамыту мектептегі оқытудың тұрақты тиімділігін қамтамасыз етіп қана қоймай, сонымен қатар оқушылардың шығармашылық тұлғасын қалыптастыруда және одан әрі дамуының берік негізі болады. Яғни, танымдық қабілеттерді дамыту өзекті мәселелердің бірі болып отыр. Сондықтанда мақалада бастауыш сыныптардағы цифрлық білім беру ресурстары, таным, танымдық қабілеттерді дамыту секілді ғылыми ұғымдарға талдау жасайтын боламыз.

Негізгі бөлім. Бастауыш сынып оқушыларының танымдық қабілеттерін цифрлы білім ресурстары арқылы дамыту педагогикалық бірнеше әдістер арқылы орындалады. Атап айтсақ, теориялық негіздеу бойынша: жалпылау (анализ, синтез), дедукция, индукция, контентталдау, салыстыру, құрылымдау, модификациялау т.б.; ал эмпирикалық: диагностика, бақылау, сандық өңдеу т.б. қарастырылады.

«Таным» ұғымының шығу тарихы, оның генезисі әдеттегідей философиялық зерттеулерде, психологиялық зерттеулерден бастау алады. Ең бірінші, «таным», «танымдық қабілет» ұғымдарына философиялық тұрғыдан келесідей жүйелеп көрсетуге болады. Олар:

- *Канттың пікірінше*: «...**таным** процесі үш сатыдан өтеді, олар: сезімдік түйсіну, сараптаушы парасат және таза ақыл-ой. Сараптаушы парасат сатысында түйсік қорытындыланып, жаңа білімдер пайда болады, ал таза ақыл-ой сатысында заттардың терең мәнін танып білу қалыптасады»-деп қорытынды жасады. [3, 90 б.]

- *Фейербах пікірінше*: « ..**таным** процесіндегі басты рөлді сезім атқарады, ал ойлау сезімнен алған ақпаратты басқа деректермен байланыстыру» - деп Канттың тұжырымдамасына сын білдіре отырып, адамның ақыл ойы объективті нақтылықты дұрыс бейнелейді деп сенеді. [3, 97 б.]

- *Фалес бойынша* «...**таным** қандай да бір бастамадан басталып, соның айналасында ой қозғау қажет» -деп санап, баса көңіл аударды. Фалестің философиялық пікірі таным туралы білуге ұмтылған алғашқы ұмтылыстардың бірі болды. [3, 35б.]

Танымдық қабілет – адамның жеке қасиеті болып табылатын табиғи білім құралдары. Танымдық қабілет түрлеріне түйсік, қабылдау, есте сақтау, қиялдау, т.б. жатады. Аталған «танымдық қабілет» түсінігінің психологиялық аспектілерін талдауда оның көпқырлы екенін байқауға болады. Мысалы, *Т.Қ. Улькина* өз зерттеуінде танымдық қабілеттерді былайша қарастырған: «...баланың негізгі туа біткен қабілеттері келесі құрамдас бөліктерден тұрады: **интеллектуалдық даму деңгейі** (ақыл-ой, мнемоникалық, перцептивті компонент); баланың жалпы білім деңгейі; баланың қайталанбас ізденімпаздығы және шығармашылық мәселені сәтті шешуге дайындық деңгейі; [4]. *А.К. Мыңбаеваның* еңбектерінде адамның шығармашылық мүмкіндіктері танымдық және түрлендіргіш қызметке бағдарланғанын байқаймыз, сондай-ақ; қоғамның мақсаттарына қол жеткізу құралы болып табылатын материалдық-техникалық нысандар мен таңбалы жүйелерде танымдық процестердің негізгі ерекшеліктерін төмендегідей жүйеге бөліп қарастырайық Бұл өз кезегінде танымның дамуындағы басты құралы цифрлы білім ресурстары екендігіне көңіл бөледі [5].

Танымдық қабілеттердің жас кезеңдеріне байланысты белгілі бір ерекшеліктерді анықтайтынын атап өткен жөн. Оларды танымдық процестердің негізгі ерекшеліктерін төмендегідей жүйеге бөліп қарастырайық:

1. Есте сақтау. Зерттелетін жаста мнемоникалық әрекет мәнді сипатқа ие болады, оқушылар бірте-бірте есте сақтаудың тиісті тәсілдерін меңгереді. Бірақ есте сақтаудың дамуы біркелкі емес жүзеге асырылатынын ескеру қажет: көрнекі-бейнелі есте сақтаудың даму қарқынын сақтай отырып,

семантикалық/логикалық жадының дамуы мақсатты түрде күшейеді. Оқытудың әсерінен есте сақтаудың дамуына екі тенденция тән деп айтуға болады: ауызша логикалық және мағыналық есте сақтау рөлінің артуы, есте сақтау процестерін саналы түрде басқару мүмкіндіктерін дамыту, есте сақтау қабілетін реттеу. олардың көріністері. Сонымен бірге дамуда логикалық жадының дамуына баса назар аудару керек.

2. Ойлау. Бастауыш сыныптарда ойлауды дамытуға ерекше мән беріліп, ол оқушылардың психикалық дамуының алдыңы қатарына қойылып, көп жағынан танымдық қабілеттер жүйесінде анықтаушы фактор болып табылады. Кіші мектеп жасында бейнелі ойлаудан сөздік-логикалық ойлауға көшу байқалады, бұл бейнелік ойлаудың логикалық принциптерге бағынуына әкеліп соғады, ал формальды-логикалық ойлау әлі де әлсіз көрінеді. Сондықтан оқу процесінде әртүрлі сенсорлық әсер алуға, сауатты сөйлеуді меңгеруге, эмоционалды жауап берудің сындарлы тәсілдеріне, қоғамда бекітілген мінез-құлық үлгілеріне, жетекші іс-әрекетті жоспарлау мен ұйымдастырудың ұтымды тәсілдеріне жағдай жасалуы керек.

3. Назар. Бастауыш сыныпта оқушылардың зейінін мақсатты түрде дамыта отырып, осы жасқа тән еріксіз зейіннің басым болуын, зейіннің жеке маңызды сигналдарға шоғырлануын ескеру қажет. Кіші жастағы оқушыларға тән зейіннің тұрақсыздығын ескере отырып, оны мүмкіндігінше түсінікті және қызықты етіп, түсініксіз және қабылдануы қиын материалға зейін қою қажеттілігін барынша азайту қажет.

4. Қиял. Қарастырылып отырған жас кезеңіндегі қиялға тән белгілер: нақты бейнелерге сүйену, қайта құрушы қиял мен шығармашылық қиялдың дамуын белсендіру, шындықты неғұрлым егжей-тегжейлі бейнелеуге біркелкі көшу және логикалық негізделген идеяларды үйлестіру. Мұнда басты назар бейнені қарапайым жаңғыртудан алшақтап, идеяларды шығармашылықпен өңдеуге үйретуге аударылуы керек [6].

Сонымен, педагогика мен психология шеңберінде: «танымдық қабілет дегеніміз - білімді өнімді игеруді қамтамасыз ететін сенсорлық және интеллектуалдық қабілеттер». Танымдық қабілет оқушылардың басты қызметі, ол баланың интеллектуалдық дамуы үшін үлкен маңызы бар және оның айналасындағы әлем туралы білімін нақтылауға мүмкіндік береді.

Цифрлық білім ресурстары – білім беру мен мазмұнын жүзеге асыру тәрбиелеудің негізгі міндеттерін орындауға бағытталған заманауи оқу құралдары.

М.А. Горюнова өз зерттеулерінде келесідей анықтама береді: «Цифрлық білім беру ресурстары – бұл цифрлық түрде ұсынылған фотосуреттер, бейнеклиптер, статикалық және динамикалық модельдер, виртуалды шындық және интерактивті модельдеу объектілері, картографиялық материалдар, дыбыс

жазбалары, символдық объектілер мен іскерлік графика, мәтіндік құжаттар және ұйымға қажетті басқа да оқу материалдары» [7, 4 б.].

Бастауыш сыныптарда оқу үдерісін ұйымдастыру цифрлық білім беру (ЦББ) ресурстарының қызметтеріне сүйенеді. Атап айтатын болсақ:

- цифрлық ресурсты танымдық қабілеттілікті дамыту құралы ретінде пайдалану оқыту үдерісін жетілдіреді, оның сапасы мен тиімділігін арттырады;

- ЦББ ресурстары арқылы оқыту, өзін және шындықты тану құралы ретінде пайдаланылады;

- ЦББ ресурстарын пайдалану білім алушының шығармашылық даму құралы ретінде;

- ЦББ ресурстары пайдалану негізінде коммуникацияларды ұйымдастыру педагогикалық тәжірибені, әдістемелік және оқу әдебиетін беру, алу мақсатында қолданылады;

- ЦББ ресурстары бос уақытты ұйымдастыруға бағытталған;

- ЦББ ресурстары арқылы оқу үдерісін басқаруды күшейту және жетілдіру, қазіргі заманғы ақпараттық технологиялар жүйесін пайдалану негізінде оқу үдерісі [8].

Көптеген ғалымдардың зерттеулері білім беру бағдарламаларында оқушылардың ақыл-ой мен танымдық іс-әрекеттің тиімді әдістерін игеруіне арнайы уақыт қажеттігін растады. Оқушының танымдық қабілеттерін дамытудың басым бағыттары логикалық ойлауды дамыту (қалыптастыру), білімді саналы қабылдауға және өнімді игеруге ықпал ететін шығармашылық ойлауды жетілдіру болып табылады.

Бастауыш сыныптағы пәндерді оқытуда цифрлық білім ресурстарын қолданудың маңызы жоғары. Бастауыш мектептегі білім беруде цифрлық ресурстарды қолдану келесі *нәтижелерге* қол жеткізуге мүмкіндік береді:

- оқу іс-әрекетін ұйымдастырудың түрлі формаларын енгізу, оқу сабақтарында уақытты тиімді пайдалану, кері байланысты жеңілдету арқылы оқушылардың танымдық белсенділігін арттыру мүмкіндіктерін кеңейту, олардың қызығушылығы мен ынтасын арттыру;

- оқытудың теориялық және практикалық аспектілерінің бірігуін қамтамасыз ету;

- жоспарланған білім беру нәтижелерін толық меңгере отырып, оқу материалын меңгеру уақытын қысқарту, қажетті күзiреттiлiктердi қалыптастыру үдерісін белсендіру;

- жеке оқыту/дамыту траекториялары мен сабақтастықты құруға, оқушылардың жеке жетістіктерін бағалаудағы ашықтық, тұлғалық дамуды бақылаудың тиімді құралдарының болуына назар аудару арқылы білім беру үдерісін неғұрлым жекелендіруді қамтамасыз ету [9].

Л.И.Карташованың зерттеулеріне сүйене отырып, цифрлық ресурстарды сауатты пайдалану бастауыш сынып оқушыларының танымдық қабілеттерін дамытуда келесі нәтижелерге қол жеткізеді: қажетті білім жүйесін қалыптастыру және дағдылар; танымдық қабілеттердің негізінде жатқан барлық психикалық механизмдердің қарқынды және жан-жақты дамуын қамтамасыз ету; танымдық белсенділік пен танымдық қызығушылықтың көріну мотивациясын қалыптастыру; танымдық міндеттерді өз бетінше шешуге бағыттылығын бекіту; оқу-танымдық іс-әрекетте өзін-өзі бақылауды жүзеге асыруға дайындығын дамыту. [10]

Қорытынды. Бүгінгі күннің мақсаты әрбір оқушыға түбегейлі білім мен жан-жақты дамуына қолайлы жағдай жасау болып отыр. Мектептегі білім беру, оның ішінде бастауыш деңгейінде оқушылардың жеке тұлғасын жан-жақты дамытуға көбірек көңіл бөлінеді, бұл цифрлық білім беру ортасында танымдық қабілеттерін мақсатты дамыту мәселелерін өзекті етеді. Зерттеулерде көрсетіліп отырғандай, бастауыш сынып оқушыларының танымдық қабілеттерін дамыту барысында ақпараттық ортаның маңызы жоғары. Сөз соңында келесідей қорытынды жасауға болады:

- танымдық қабілеттерді дамыту - мектептегі оқытудың тұрақты тиімділігін қамтамасыз ету;
- цифрлық ресурстар танымдық қабілетті дамытудың негізгі құралы;
- цифрлық білім беру ресурстары арқылы оқу үдерісін басқаруды күшейту және жетілдіру қазіргі заман талабы;

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. 28.06.2007 ж., №546 Қаулысы. – Астана: Ақорда, 2007 // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P070000546> . 19.02.2018.
2. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы // <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1900000988>. 15.05.2020.
3. Алтаев Ж.А. Ғылым тарихы мен философиясы / Құрастырушы –ЖОО-ның магистранттары және аспиранттарына арналған оқулық. – Алматы: Раритет, 2017 – 320 б.
4. Улькина Т. К. Проблема исследования проявлений и психологического содержания познавательных способностей у детей дошкольного и младшего школьного возраста / Т. Улькина // Психология. Сборник научных трудов НПУ имени М.П. Драгоманова. - Выпуск 11. - К.: НПУ имени М.П. Драгоманова, 2000. – С. 242-247
5. Мынбаева А.К., Развитие интеллектуальных способностей студентов университета как фактор повышения интеллектуального потенциала Казахстана.

Мынбаева А.К., Тихомирова В.Т., Вишневская А.В. – Алматы: Қазақ университеті, 2015. – 190 с.

6. Соловьева, О. В. Феноменология развития познавательных способностей учащихся/О.В.Соловьева // Современные проблемы науки и образования.2017.– №3. Электронный ресурс <https://science.education.ru/ru/article/view?id=9323>

7. Горюнова М.А., Клименков А.Г. Создание образовательных ресурсов в сети Интернет. СПб.: ЛОИРО, 2002. 52 с

8. Fejzuldaeva S., A. Vocational training of future elementary school teacher by means realization of inter-subject continuity Ybyraimzhanov K., Ishanov P., Mailybaeva G., Beisenbaeva // Revista de Ciencias Humanas y Sociales Año. – Maracaibo; Venezuela, 2018. – Vol. 34, №85-2. - P. 479-516.

9. Дидактическая концепция цифрового профессионального образования и обучения / под науч. ред. В. И. Блинова. – Москва, 2020. – 98 с.

10. Карташова, Л. И. Формирование и развитие познавательных интересов учащихся в условиях информатизации образования / Л. И. Карташова // Вестник РУДН. Серия: Информатизация образования. – 2018. – № 2. – С. 82–84.

Ф.Ж.Дүйсенғали, К.Б.Жанадилова PhD

Аннотация. В статье рассматривается вопрос развития познавательных способностей учащихся начальных классов посредством цифровых ресурсов. Прежде всего генезис познавательных способностей был проанализирован с философской точки зрения. С психологической точки зрения (мышление, внимание, память, воображение) описывается как система рациональных способов психической деятельности, состоящая из процессов получения, усвоения, переработки и передачи знаний. Также рассмотрены возрастные особенности познавательных способностей, основные аспекты познавательных процессов младших школьников, преимущества и возможности цифровых образовательных ресурсов. Цифровые образовательные ресурсы признаны средством развития когнитивных способностей. Показано использование цифровых образовательных ресурсов в преподавании предметов начальной школы и значение цифровых ресурсов в развитии познавательных способностей. Систематизированы функции цифровых образовательных ресурсов в организации учебного процесса в начальных классах. Анализируется процесс цифровизации образования и достигнутые результаты использования цифровых ресурсов в начальном школьном образовании.

Ключевые слова: познание, познавательные способности, цифровые ресурсы, цифровое образование, познавательные процессы.

F.Duisengali, K.Janadilova

Abstract. The article deals with the development of cognitive abilities of primary school students through digital resources. First of all, the genesis of cognitive abilities was analyzed from a philosophical point of view. From a psychological point of view (thinking, attention, memory, imagination) is described as a system of rational ways of mental activity, consisting of the processes of obtaining, assimilating, processing and transferring knowledge. Also considered are the age-related features of cognitive abilities, the main aspects of the cognitive processes of younger students, the advantages and possibilities of digital educational resources. Digital educational resources are recognized as a means of developing cognitive abilities. The use of digital educational resources in teaching primary school subjects and the importance of digital resources in the development of cognitive abilities are shown. The functions of digital educational resources in the organization of the educational process in primary grades are systematized. The process of digitalization of education and the achieved results of using digital resources in primary school education are analyzed.

Key words: cognition, cognitive abilities, digital resources, digital education, cognitive processes.

МРНТИ 14.35
ӘӨЖ 378

С.Ж. Хамитова, К.Б. Жанадилова
Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті КеАҚ,
Көкшетау қ., Қазақстан
e-mail: sandugash.hamitova@mail.ru janadilova_karashash@mail.ru

STEM БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ НЕГІЗІНДЕ БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ БІЛІМ БЕРУ ПЕДАГОГТАРЫНЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК МӘДЕНИЕТІН ДАМУ

Аңдатпа: Мақалада STEM білім беру технологиясы негізінде болашақ бастауыш білім беру педагогтарының зерттеушілік мәдениеті және STEM білім беру технологиясы туралы сипатталады. STEM білім беру, зерттеушілік мәдениет түсініктерінің мағынасы баяндалады. Қазіргі заманға сай болашақ бастауыш білім беру педагогтарының зерттеушілік мәдениетін ынталандыру маңызды көрсеткіштерін анықтап, зерттеу мәдениет дамытудың кезеңдерін жіктедік. Сонымен қоса STEM білім беру технологиясы негізінде болашақ бастауыш білім беру педагогтарының зерттеушілік мәдениетін дамыту арқылы болашақ мамандардың еңбек нарығына сай болуы туралы қарастырылады.

Кілт сөздер: мәдениет, зерттеу, зерттеушілік мәдениет, STEM, STEM білім беру, болашақ бастауыш білім беру педагогы.

Кіріспе. Қоғамда болып жатқан өзгерістерге байланысты жеке тұлға бойында шығармашылық ойлау, өзін-өзі дамыту, белсенділік, қоғамдағы өзгерістерге көңіл бөліп, өзін жан-жақты көрсете алатын болуы керек. Болашақ педагогтердің интеллектуалды дамуына мүмкіндік беретін ол жоғары оқыту орны. Жоғарғы оқыту орнының қазіргі кездегі басты мәселесі студенттің зерттеушілік қызметі, ал қазіргі қоғамда зерттеушілік мәдениет маңызды болып отыр [1]. Соған байланысты ең алдымен мәдениет терминіне анықтама беріп алайық.

«Философия» атты энциклопедиялық сөздікте «мәдениет» дегеніміз: табиғатты игеру барасында адам қолымен жасалған және құрылымдық функционалдық заңдылықтарға ие әмбебап жасанды объект. Яғни «мәдениет» термині сөздіктерде «жақсартылған жоғары даму» деген мағынада берген. Осы ұғымдарды әртүрлі ғалымдар қолданысқа енгізген [2]. Ал енді зерттеу дегеніміз – бұл адамның танымдық іс-әрекетінің бір түрі, ғылыми білім беру процесі болса, зерттеушілік мәдениет – бұл қазіргі заманғы педагог тұлғасының жаңа сапасы, оны қазіргі полипедагогикалық білім беруде бағдарлай алатын, педагогикалық мәселелерді ғылыми талдау дағдыларын меңгеретін, білім беру объектісіне зерттеушілік көзқарасы бар маман ретінде сипаттайды. Зерттеушілік мәдениетті зерттеуге үлес қосқан ғалымдар И.В.Носаева, Е.Д.Андреева [3], И.Ф.Исаев, [4]. Ш.Таубаева [5] және т.б. Зерттеу мәдениеті туралы түсіндірмелерді қарастыратын болсақ, Е.Д.Андрееваға сәйкес зерттеу мәдениеті – бұл адам игерген шындықтың ақпаратын игеру әдістерінің жиынтығы, оның дамуының белгілі бір кезеңі. Ш.Т.Таубаеваның осыған ұқсас анықтамасы бойынша білім берудің дамуы әр кезеңінде өзгертін құрал. Зерттеуші үшін ең маңызды қасиет «зерттеу мәдениеті» болып табылады, ол әлеуметтік фактор арқылы зерттеу мәдениетін мәдени дәстүрді беруге тең атап өтіледі [6].

R.Fisher және Y.N.Poortinga бойынша зерттеу мәдениеті мәдениетаралық ұғым болып табылады және әр адамның жеке тұлға ретінде белгілі бір дәреже сапасын көрсетеді [7].

Зерттеу мәдениетінің құрылымында ерекшелік призмасын Л.П.Ребегаева және Е.А.Фирсова келесі компоненттерді ажыратты:

- когнитивті-гносеологиялық;
- мотивациялық-құндылықтық;
- іс-әрекет-практикалық.

Кесте 1. Зерттеу мәдениетінің компоненттері

Когнитивті-гносеологиялық	Мотивациялық-құндылықтық	Іс-әрекет-практикалық
Когнитивті-гносеологиялық компонент – мақсаттар, міндеттер туралы білім және зерттеу әдістері, зерттеу қызметінің әдіснамасы туралы, оның ғылыми білімнің әртүрлі салаларындағы ерекшеліктері мен заңдылықтары; тиімді танымдық жолдарды игеру, яғни оқушының гносеологиялық сауаттылығы	Мотивациялық-құндылықтық компонентіне мыналар кіреді: – «оң көзқарастың негізінде жатқан мотивтер жүйесі оқу-танымдық қызметі зерттеу бағыттары» - «зерттеушінің жеке маңызды позициясын дамыту»; - «зерттеу процесіне, мазмұнына және нәтижесіне қатынасы құндылықтар ретіндегі қызмет».	Іс-әрекеттің практикалық компоненті «оқу-әдістемелік-зерттеу дағдылар, онда бар оқу-зияткерлік дағдылар, білім алушылардың даму деңгейіне сәйкес келетін және олардың өзегін құрайтын зерттеу қызметі»

Бұл компоненттер (Кесте 1) «зерттеу білімі жүйесі» ретінде анықталады, білім алушының дайындығын, қызығушылықтар мен мотивтер зерттеу қызметі сипаттайтын дағдылар [8]. Осы компонентер арқылы зерттеу мәдениетінің анықтай отырып, дамыту процесін жүзеге асыруға болады.

Зерттеушілік мәдениетін дамыту процесі келесі кезеңдерді қамтиды:

- мұғалім үшін зерттеу дағдыларының маңыздылығын түсіну арқылы студенттердің іс-әрекетін ынталандыру;

- студенттерді негізгі зерттеу дағдыларымен, олардың мазмұнымен, зерттеу дағдыларын жүзеге асыру тәсілдерімен таныстыру, іс-әрекеттерді орындау үлгілерін көрсету; зерттеу дағдыларын игеру бойынша студенттердің практикалық оқу-зерттеу қызметін ұйымдастыру;

- курстық және дипломдық жұмыстарды орындау кезінде зерттеу дағдыларын пысықтауды ұйымдастыру, жаңа, өзгермелі жағдайларда, дербес зерттеулерді ұйымдастыру процесінде қолдану процесінде осы дағдыларды жетілдіру;

- студенттердің зерттеу әрекеттерін орындау барысының нәтижелерін бақылау және бағалау, сондай-ақ зерттеу дағдыларының қалыптасуын бағалау.

Осы зерттеу мәдениетін дамыту процесі келесі кезеңдерді қамти отыра, болашақ мамандардың бойында зерттеушілік мәдениет пен дәстүрлі емес технологиялар туралы білімдерді дамыту керекпіз. И.В.Носаева бойынша,

зерттеу мәдениеті-бұл ғылыми таным әдістерімен маңызды мәселелерді шешуге жеке тұлғаның қабілеттілігін сипаттайтын күрделі динамикалық білім. Ең көп толық анықтама, біздің ойымызша, И.Ф.Исаев береді. Зерттеу мәдениеті - бұл әлемнің біртұтас көрінісі туралы білімнің, ғылыми білімнің дағдылары мен дағдыларының бірлігімен сипатталатын тұлғаның сапасы, оның нәтижелеріне құндылық қатынасына, сондай-ақ оның өзін-өзі анықтауын қамтамасыз етеді және шығармашылық өзін-өзі дамытуды түсіндіреді.

Талқыланатын анықтаманың әртүрлі психологиялық-педагогикалық тұжырымдарына сүйене отырып, біз келесі анықтаманы ұсынамыз тұлғаның зерттеу мәдениеті туралы түсініктер – бұл интегративті, динамикалық сапа құндылықпен сипатталатын тұлғалар зерттеу қызметіне деген көзқарас, ізденіс белсенділігінің қанықпаған қажеттілігі, әдіснамалық, дүниетанымдық, жалпы пәндердің жиынтығы, рефлексивті білім мен зерттеу дағдылары, зерттеу жұмыстарының жоғары әлеуеті қабілеттері болып табылады.

Негізгі бөлім. Ал дәстүрлі емес технологиялардың бірі STEM білім беру технологиясы болып табылады. Цифрлық технология мен цифрландырудың қарқынды дамуына байланысты STEM білім беру үлкен маңыздылыққа және өзектілікке ие болып отыр [9].

Ғылым, технология, математика және инженерия сияқты басты академиялық салаларда бір мезгілде дамыту керек, оларды STEM (science, technology, engineering and mathematics) деген бір сөзбен біріктіруге болады. Бірақ соңғы уақытта STEM білім беруге шығармашылық пәндер енгізу қажеттілігі туындайды, оны Art's (өнер) термині бұл ұғымды кеңейтеді және сыни тұрғыдан байтады (STEAM).

STEM дегеніміз – оқытудың біріктірілген тәсілі. Яғни, бұл тәсіл аясында академиялық, ғылыми техникалық тұжырымдамалар шынайы өмір негізінде зерттеледі. Мұндай тәсілдің мақсаты мектеп, университет, қоғам, жұмыс және бүкіл әлем арсында STEM сауаттылықты дамытуға және әлемдік экономикадағы бәсекелестікке қаблетті ықпал ететін нық байланыстарды орнату. (Tsupros, 2009).

Ал STEM технология дегеніміз – жастардың ақыл – ой танымдық және шығармашылық қабілеттерін қазіргі еңбек нарығындағы бәсекелестік деңгейін анықтайтын педагогикалық процестің (технологияның) санаты.

STEM аббревиатурасын ең алғаш 1990 жылы американдық бактериолог Р.Колуэлл ұсынған болатын, бірақ ол 2000 жылдан бастап белсенді қолданысқа енгізіле бастады. STEM негізінде жаңа тұжырымдаманың жаңа нұсқасы пайда болды. Сол кезде STEM білім беру әлемдегі негізгі тенденциялардың бірі болды. Технологияның қарқынды дамуына байланысты жаңа мамандықтар пайда бола бастады және STEM мамандықтарға сұраныс арта бастады [10].

Инновациялық және ғылыми – зерттеу мәселелерін білім алушылардың ойлауын STEM білім беру негізінде қараған шетелдік ғалымдар өз

жұмыстарында қарастырған. STEM білім беруді енгізу сұрағын Р. Байду, С.Р. Линсенмайер, Н. Руджери, Б.Коппола болды [11].

STEM білім беру негізіндегі мамандарды дайындау жоғары технологияларға бағытталған. Соныдықтан көптеген мемлекеттер Австралия, Қытай, Ұлыбритания, Израиль, Корея, Сингапур, АҚШ арнайы STEM білім беру негізінде мемлекеттік бағдарламалар өткізуде.

STEM білім беру негізінде кешенді оқыту пән бойынша емес «тақырып бойынша». STEM білім беру өзіне пәнаралық және жобалық тәсілді қарастырады. Оның негізінде жаратылыстану ғылымдары, технологиялар, инженериялық шығармашылық, математикадағы интеграция жатады. Оқу жоспарының ерекшелігі жеке пәндерден бас тартып, басқа пәндермен байланыссыз осы пәндері оқыту болып табылады. Осыған орай STEM білім беру арқылы студенттердің бойында алған білімдерін күнделікті өмірде пайдалана алуға, сыни ойлау мен туындаған мәселелерді шеше алуға және де өзіне деген сенімділікті арттыру мен белсенді қарым-қатынасқа түсуге, әрі топта жұмыс істеуге бағытталған [12].

STEM білім беру технологиясы негізінде болашақ бастауыш білім беру педагогтарының зерттеушілік мәдениетін дамыту қазіргі кезде өте маңызды болып табылады. Себебі жоғарыда айтылғандай STEM білім беру арқылы студенттерді жан жақты дайындап, болашақ маман ретінде дамуына қосар үлесі зор болып табылады. Сондақтан да болашақ бастауыш білім беру педагогтерінің зерттеушілік мәдениетін ынталандырудың маңызды көрсеткіштері бар. Олар:

1) мұғалім мамандығына деген қызығушылықтың артуының маңыздылығын түсіну, жеке тұлғаның жағымды қасиеттерін қалыптастыруға дайын болу, кәсіби дайындықтың жоғары деңгейіне жетуге ұмтылу;

2) қоршаған шындыққа белсенді көзқарасты, педагогикалық эрудицияны, қиялды, импровизацияны, шығармашылықпен түрлендіретін шындықты көрсете алатын шығармашылық тұлға болу қажеттілігін түсіну.

3) педагог–зерттеуші болу қажеттілігіне байқау ғылымға деген құштарлық, зияткерлік белсенділік, зерттеу стилі, ойлаудың өзіндік ерекшелігі мен сыни сипаты, шығармашылық–ізденушілік ұстанымы сияқты перспективалық-гностикалық қасиеттерге ие болуға сендіру.

4) зерттеу дағдыларын игерудің кәсіби маңыздылығын түсіну, оларды игеруге мақсатты көзқарас, практикалық зерттеу қызметіне қажеттілік.

5) кәсіби шеберлікті жетілдіру, тұрақты ізденісті жүзеге асыру қажеттілігі; шығармашылық кәсіби өсуге ұмтылу.

6) мұғалімнің жеке басының мотивациялық – құндылық қатынасының функциясы маңыздылығы бойынша алдыңғы қатарға шығады, алғышарт болып табылады және басқа да маңызды компоненттерді – ақпараттық-мазмұнды және тәжірибеге бағытталған. Ақпараттық–мазмұнды компонент тұлғаның

шығармашылық белсенділік мәнінің теориялық тұжырымдамаларына, дамыған әдіснамалық мәдениетке, оқытудағы жүйелік–функционалдық талдау теориясына негізделген.

Болашақ бастауыш білім беру педагогтерінің зерттеушілік мәдениетін ынталандыру арқылы оларды жоғары сапалы, тиянақты жасалған жұмыс жасауға жетелейміз. Қазіргі кезде алға қойылған басты міндеттердің бірі болуы тиіс деп ойлаймыз.

Қорытынды. Қорыта келе, STEM білім беру технологиясын енгізу барысында жоғары оқу орындағы білім беру жүйесіне көптеген жаңалықтар енгізіліп, студенттердің өздігінен ғылыми жұмыстармен айналасу арқылы зерттеушілік мәдениетін дамытуға, өзін-өзі жан жақты дамытуға мотивация алып үлкен жетістіктерге жетуге мүмкіндік береді. Қазіргі ақпараттық қоғамда цифрлық технология мен цифрландырудың қарқынды дамуына байланысты STEM білім беру мен болашақ педагогтың зерттеушілік мәдениетін дамыту үлкен маңыздылыққа және өзектілікке ие болып отыр. Ал STEM білім беру технологиясы негізінде болашақ бастауыш білім беру педагогтарының зерттеушілік мәдениетін дамыту арқылы біз қазіргі еңбек нарығына сай мамандарды дайындауға үлес қосамыз. Сонымен қоса, болашақ бастауыш білім беру педагогтарын заман талабына сай маман ретінде дайындау үшін зерттеушілік мәдениетін дамыту арқылы кәсіби тұрғыдан дамытамыз.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Воровщиков С. Г., Новожилова М.М. Метапредметная образовательная программа: проект целостной внутришкольной системы учебно-методического сопровождения формирования и развития культуры исследовательской деятельности учащихся // Исследователь/Researcher. 2018 №3-4(23-24).

2. Философия: Энциклопедический словарь. Под редакцией А.А. Ивина. М.: Гардарики. 2004 [Электрондық ресурс]

URL:<http://philosophy.niv.ru/doc/dictionary/encyclopedic/articles/622/kultura.htm>

3. Петрова Н.В. Психолого-педагогическая сущность исследовательской культуры личности Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 3: Педагогика и психология. 2007 №3.

4. Исаев И.Ф., Алиева О.В. Формирование учебно-исследовательской культуры учащихся на этапе предпрофильной подготовки в общеобразовательной организации И.Ф. Исаев, О.В. Алиева Научные ведомости. Сер. Гуманитарные науки. 2015 № 24 (221). Вып. 28 С. 141–144.

5. Исследовательская культура учителя: от теории к практике: монография/ Ш.Таубаева.– Алматы: Қазақ университеті, 2016. – 423 б.

6. Тулепбергенова Д.Ю. Сущность кейс-стади: педагогический аспект осмысления термина ИТС. 2014 №1 (74).

7. Fischer R., Poortinga Y.H. Addressing Methodological Challenges in Culture-Comparative Research Journal of Cross-Cultural Psychology. 2018 Т.49, № 5 Р.691–712.

8. Фирсова Е.А. Теоретические основы формирования исследовательской культуры у старшеклассников Азимут научных исследований: педагогика и психология. 2017 Т. 6 № 3(20). С. 275–277.

9. Барыкина О.Ф., STEM-образование: дань моде или необходимость?

Барыкина О.Ф., Тараканова Е.Н. Инфостратегия 2016: общество, государство, образование: сборник материалов VIII международной научнопрактической конференции. - Самара, 2016. - С. 306-309.

10. «STEM білімді енгізу бойынша әдістемелік ұсынымдар» - Астана: Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2017.1–60 б. http://pt0003.stepnogorsk.aqmoedu.kz/public/files/2020/11/13/131120_144515_meto_d-rekom-po-vnedr-steam-obraz-3.pdf

11. Осипенко Л.Е. Технологическая насыщенность в проектировании образовательной среды на основе STEM-технологий Лесин С.М. // Интерактивное образование. - 2017. - №3. - С. 51-55.

12. Азизов, Р. Образование нового поколения: 10 преимуществ STEM-образования (новое образование: STEM-10 преимуществ образования) мақала [Электрондық ресурс] <https://ru.linkedin.com/pulse/образование-нового-поколения-10-преимуществ-stem-rufat-azizov>

С. Ж. Хамитова, К. Б. Жанадилова

Аннотация. В статье описывается исследовательская культура будущих педагогов начального образования на основе технологии STEM-образования и технологии STEM-образования. Излагается значение понятий STEM-образование, исследовательская культура. Определив важнейшие показатели стимулирования исследовательской культуры будущих педагогов начального образования в современных условиях, мы классифицировали этапы развития исследовательской культуры. Также будет рассмотрена возможность соответствия будущих специалистов рынку труда через развитие исследовательской культуры будущих педагогов начального образования на основе технологии STEM-образования.

Ключевые слова: культура, исследования, исследовательская культура, STEM, STEM образование, будущий педагог начального образования

S. Zh. Khamitova, K. B. Janadilova

Abstract. The article describes the research culture of future primary education teachers based on STEM education technology and STEM education technology. The

meaning of the concepts STEM-education, research culture is stated. Having determined the most important indicators of stimulating the research culture of future primary education teachers in modern conditions, we classified the stages of development of research culture. The possibility of matching future specialists to the labor market through the development of the research culture of future primary education teachers based on STEM education technology will also be considered.

Keywords: culture, research, research culture, STEM, STEM education, future primary education teacher

УДК 75.25.4

*К.К.Куламбаева¹, А.К.Садыкова², Ю.Ю.Суровицкая³, Атамхан Аслан⁴
г.Кокшетау, Республика Қазақстан
Университет имени А.Мырзахметова e-mail: d_3824@mail.ru*

РОЛЬ УПРАЖНЕНИЙ В ФОРМИРОВАНИИ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО СОСТОЯНИЯ УЧАЩИХСЯ

Аннотация. Личность находится в определенной культурной среде и оказывает особое влияние на ее личностное и познавательное развитие. В зависимости от формирования личности, как субъекта той или иной культуры личности, существуют два различных фактора: первый - культурные особенности одного и того же народа, второй - познавательные процессы, темперамент, умение качественно распознавать поведение.

Ключевые слова: технологий, поведение, процесс, темперамент.

В настоящее время существует целый ряд технологий, позволяющих совершенствовать знания студентов, всесторонне развивать их, и одним из них является использование педагогического тренинга как инструмента развития будущего специалиста, который приобщает их к творчеству и позволяет определить педагогические условия его реализации.

Современный этап характеризуется национальной конкуренцией, информационным соревнованием, инновационными технологиями, сложными экономическими реформами. Подготовка педагога с интеллектуальными, здоровыми, высокоразвитыми кругозорами, знаниями, соответствующими международному уровню - важнейшая стратегия государства. Подготовка специалистов, в том числе формирование образа учителя, достойного обучения

будущих собственников общества, является очень важным вопросом. Она является духовным, научным, социальным и историческим плодом этого общества, отражающим уровень его развития. Ведь изменения в социальном, экономическом, политическом, духовном аспектах общественной жизни не выходят за рамки деятельности педагога-специалиста. Со второй половины XX века в прикладных и практических областях психологии появилось и стало широко применяться понятие «тренинг». Хотя в настоящее время не существует четкого определения понятия «тренинг», оно широко используется как общий термин для различных видов деятельности, методов и средств.

Термин «Тренинг» имеет такое английское значение, как обучение, воспитание, обучение, Обучение. Дает определение тренингу как совокупности методов освоения и развития способности к обучению любого сложного вида деятельности.

Происходящая в Казахстане социально-экономическая модернизация внесла существенные изменения во все сферы. В Послании народу Казахстана Глава государства Н.А. Назарбаев ставит задачу вхождения Казахстана в число 50 наиболее конкурентоспособных стран мира. Вместе с тем, перед обществом стоит задача модернизации системы образования-переход на систему годовой школы. В этом случае перед педагогической наукой стоит задача поиска новых эффективных путей развития данной сферы общественного сознания.

Личность - это самоценность. Его развитие и формирование должно стать главной целью обучения и воспитания в школе. Об этом издревле говорили великие мыслители Аль-Фараби, Ж. Баласагун, великий Абай, поэтому в его трудах постоянно поднималось развитие личности, мировоззрения человека. Формирование мировоззрения-сложная социально-педагогическая проблема. В истории педагогики и школьной практике накоплен большой и ценный опыт решения этой проблемы. Основное направление научного образования-признание человека важнейшей ценностью общества, предоставление полной возможности для обогащения его духовной души, формирования на высоком уровне политических взглядов и творческой активности, профессиональных умений., создание условий. В государственных стандартах начального общего образования отражены четкие направления развития подрастающего поколения, формирования научного мировоззрения. Потому что научное мировоззрение-самая общая и высшая форма общественного сознания.

В раскрытии сущности и значения мировоззрения развития человека, особенно Коркыта, Аль-Фараби, К. А. Были выявлены взгляды Яссауи , Абая и других мыслителей, показано, что мировоззрение занимает особое место в законах жизни, природы.

Формирование научного мировоззрения личности, в том числе учащейся молодежи, становится все более актуальной проблемой как теоретической, так и

практической. Поэтому мы выбрали тему «Формирование научного мировоззрения учащихся».

По характеру действия может быть активным и пассивным.

Даже червячок хочет, чтобы малыш сам казался активным существом. Он предъявляет какие-либо требования к старшим, независимо от возраста, старается выразить свое отношение к окружающим людям, вещам, происходящему. С опережением времени, благодаря влиянию окружающей среды и воспитания, активность может как подниматься, так и иногда снижаться. Например, человек может много работать, но неохотно работать, не разочаровываться, выполнять то, что должно быть, – пассивно. Очевидно, что такая деятельность не приводит человека к высоким результатам. Эффективность развития зависит от активности деятельности, адекватности настроения. Человек должен проникнуться избранным делом, задействовать все имеющиеся у него возможности, показать себя зрелой личностью. Такая деятельность приносит человеку удовлетворение и становится источником вдохновения и энергии. Поэтому значимость действия зависит не только от его спонтанности, но и от уровня активности личности, проявляющейся в этом действии.

Активность позволяет ученику быстрее и успешнее накапливать социальный опыт в процессе обучения. Развивает его способности к общению, общению, формирует отношение к окружающей действительности. Интеллектуальное развитие ребенка обеспечивается познавательной деятельностью. Для этого ребенку вместе с решением познавательных задач должна быть характерна и необходимость применения усвоенных знаний на практике. Потому что трудовая деятельность стимулирует личность к скорейшему и эффективному формированию своего духовного и нравственного мира, направляет ее к многому и продуктивному труду.

В основе всех проявлений активности лежит только один постоянный источник - потребность. Многообразие человеческих потребностей порождает также многообразие действий, используемых для их удовлетворения. Показать растущему человеку полезные направления деятельности и максимально ослабить обманчивые грани-задача для педагогов как постоянная, так и очень сложная. Сложность состоит в том, что в эпоху ускоренного совершенствования человека потребности и мотивы деятельности становятся очень подвижными и переменными. Поэтому на разных возрастных этапах необходимо чередовать виды деятельности. Общешкольное воспитание должно быть успешно выполнено по следам изменений, но при этом не опаздывать с каждым воспитательным мероприятием и предотвращать негативные последствия.

Самостоятельная деятельность каждого человека является обязательным залогом развития его способностей и таланта и достижения успеха. Пусть

воспитанием школьника не занимается какой - то чудесный воспитатель, никаких результатов не может быть, если у ученика нет желания действовать самостоятельно. Григоренко Е. Л. считает, что ребенок должен учиться сам, а деятельность педагога заключается в предоставлении ему материала, который необходимо усвоить, управлении его учебным процессом. Отсюда следует, что в правильно поставленном воспитании ученик - это не только объект педагогического воздействия, но и субъект, активно взявший в свои руки свое воспитание».

Как и деятельность личности имеет избирательный характер. Развитие личности происходит не от каких-либо воздействий, в том числе от воздействия, адекватного потребностям самого человека, адекватного его личности, соответствующего его индивидуальным взглядам на истинное бытие.

Деятельность личности-это не только пролог развития, но и его результат. Воспитание личности, которое является общественно активным, инициативным, творческим и дает добро и радость всем присутствующим в себе и вокруг себя, всегда достигает своей цели. Осознанная, педагогически проверенная и организованная ученическая деятельность может обеспечить, какой именно вид деятельности. Дать растущему человеку возможность полноценно действовать, вооружиться способами действия, необходимыми для активного применения своих сил, досконально изучить особенности личности и максимально распространить в действительности символы и таланты-это честь и долг педагога - наставника, умело направляющего процесс развития каждой личности. Таким образом, одной из важнейших ситуаций развития ученика является его собственная деятельность. Пусть учитель будет так хорош, что ученик, который не трудится над собой, не сможет достичь намеченной цели. Каждая деятельность должна выполняться с желанием ученика и быть условно активной. От выполненного дела ученик получает удовольствие и удовлетворение. Активная деятельность никогда не утомляет.

Итак, суть понятия“ личностный рост личности»:

Гуревич К.М.: «Человек в процессе своего взросления меняется по многим параметрам, он избавляется от некоторых качеств, а некоторые качества берет на себя. Мотивы, на которые воздействует каждое действие в нем, ни увеличиваются, ни уменьшаются»«

Горбачева Е.И. обобщая мнения исследователей о личностном росте в настоящее время, делает следующий вывод: общим согласованным феноменом, характеризующим этот процесс, является «наличие большого количества положительных сторон изменения личности в саморазвитии».

Человек рождается индивидуумом, а личность формируется личностью.

Гудкина Н.И «Человек формируется как личность, вступая в общественные отношения с другими людьми» - писала в своих работах.

Жизнь становится интересной и значимой только тогда, когда мы можем понять людей с разным поведением, настроением, целью, жизненным направлением, бытием, раскрыть их лучшие качества. Научиться жить нормальной жизнью в обществе нельзя у другого, оно извлекается из личного опыта каждого человека. В процессе общения с другими мы становимся неповторимой личностью. В жизни встречаются люди разных судеб, характеров. Умение правильно с ними обращаться - бесценное богатство.

Формирование личности - это обучение ее культуре, воспитание, усвоение правил общения, социального опыта.

Список литературы.

1. Валлон А. Психическое развитие ребенка. - М.: «Знание» 2007.-20 б
2. Венгер А.Л. Схема индивидуального обследования детей школьного возраста. (Для психологов-консультантов) - М.: «Наука» 2009.-22 б
3. Гильбух Ю.З. Внимание: одаренные дети. М.: «Просвещение» 2001.-41 б
4. Ананьев Б.Г. Психология психологической оценки, (избранные психологические труды в 2 т.под ред. А.А.Бодалева и др. - М.: «Знание», 2000.- 8 б.

К.К.Куламбаева¹, А.К.Садыкова², Ю.Ю.Суровицкая³, Атамхан Аслан⁴

Андатпа. Жеке тұлғаның белгілі бір мәдени ортада болып, оның тұлғалық және танымдық дамуына ерекше әсерін тигізеді. Қалыптасуына қарай жеке, тұлғаның белгілі бір мәдениетінің субъектісі ретінде екі түрлі фактор бар: біріншісі - сол халықтың мәдени ерекшеліктері, екіншіден - танымдық процестері, темперамент, мінез-құлқын сапалы түрде танып ажырата білу.

Түйін сөздер: технология, мінез-құлдық, процесс, темперамент.

K. K. Kulambaeva¹, A.K.Sadykova², Yu.Yu.Surovitskaya³, Atamhan Aslan⁴

Abstract. It has a special impact on the personal and cognitive development of the individual, being in a certain cultural environment. Depending on the formation of the individual as a subject of a particular culture of the individual, there are two different factors: the first is the cultural characteristics of that people, and the second is the ability to qualitatively recognize and distinguish cognitive processes, temperament, and behavior.

Keywords: technology, behavior, process, temperament.

МЕТОДОЛОГИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

МРНТИ 14.35
ӘӨЖ 378

Н.Е.Ерханова, К.Б.Жанадилова
Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті
Көкшетау қ., Қазақстан
e-mail: uka.nn@mail.ru, janadilova_karashash@mail.ru

БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ЭМОЦИОНАЛДЫ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУ ЖОЛДАРЫ

Аңдатпа: Бұл мақалада мұғалімнің біліктілік деңгейі мен кәсіби құзыреттілігі сипатталады. Эмоционалдық құзыреттілік ұғымына талдау жасалады. Бұл мәселе қазіргі кезде маңызды және өзекті болып табылады. Эмоционалдық интеллекттің компоненттері және мұғалім жұмысында маңыздылығы айтылады. Эмоционалдық құзыреттілік құрымы көрсетіледі. Эмоционалды құзыреттілікті дамыту мұғалімдердің психологиялық мәдениетін арттыруда өзекті. Өз эмоцияларыңызды басқару және басқалардың эмоцияларын түсіну – табысты педагогикалық өзара әрекеттесу үшін қажетті ең маңызды қасиеттер болып саналады.

Түйін сөздер: құзыреттілік, эмоционалдық құзыреттілік, эмоционалдық интеллект, өзін-өзі тану, коммуникация.

Кіріспе. Өскелең ұрпақты тәрбиелеу – қоғамның, мұғалімдер мен ата-аналар қауымдастығының басты мақсаты. Оқушылар мен студенттерді отанға деген сүйіспеншілікке, ата-бабаларымыздың салт-дәстүрін құрметтеуге және дәріптеуге тәрбиелеу – біздің басты міндетіміз. Қоғамда өскелең ұрпақты тәрбиелеуге деген сананың деңгейін көтеру қажет [1].

Қоғамда, оның ішінде білім беру жүйесінде елеулі өзгерістер орын алуда. Ғылыми білімі терең, ғылыми-зерттеу тәжірибесі, педагогикалық шеберлігі бар мамандарды даярлауды жетілдірудің жаңа әдіс-тәсілдері мен жолдарын белсенді түрде іздестіруде. Болашақ мұғалімнің кәсіби дайындығына, білімі мен мәдениет деңгейіне жоғары талаптар қойылады.

Мұғалімнің кәсіби қызметті жүзеге асыруға дайындығы туралы мәселе ғылым мен практикада жүйелі түрде туындайды. Мұғалімнің өзінің кәсіби міндеттерін орындауға қаншалықты дайын екенін түсіну үшін педагогикалық

процесті ұйымдастыруға қажетті білім, дағдылар, қабілеттер, құзыреттер мен жеке қасиеттердің белгілі бір шеңберін көрсету қажет [2].

Мұғалімнің біліктілік деңгейі мен кәсібилігі туралы айтатын болсақ, педагогикалық құзыреттілік ұғымын қолданамыз.

Негізгі бөлім. Қазіргі білім берудегі негізгі нормативті құжаттардың басым көпшілігінде «құзыреттілік» ұғымы негізгі түйін сөздер қатарында қарастырылып келеді. Алдымен «құзыреттілік» ұғымының этимологиясына тоқталатын болсақ, ол латын тілінің «*compete*» деген сөзінен аударғанда «білу», «істей алу», «қол жеткізу» деген мағынаны білдіреді [3].

1959 жылы Р.Уайт өзінің «*Motivation reconsidered: the concept of competence*» атты еңбегінде алғаш рет құзыреттілік ұғымын тұлғалық мазмұнмен толтырады [4]. Ал 1965 жылы Н.Хомский «құзыреттілік ұғымын тіл теориясына қолданған және оған ана тілінде белгілі, басым тілдік әрекетті орындауға қажетті қабілет» деп анықтама берді [5].

Педагогикалық терминологиялық сөздікте *құзыреттілік* ұғымы екі тұрғыдан сипатталған: 1) *құзыреттілік* – нақты білімдері мен дағдылары арқылы кейбір міндеттерді шешуге қатыса алатын немесе мәселені өз бетінше шеше алатын жеке тұлға мүмкіншіліктері; 2) *құзыреттілік* – танымдық және тәжірибелік іс-әрекеттің теориялық тәсілдерін меңгеру дәрежесімен анықталған жеке тұлғаның білімділік деңгейі [3, 10-11б].

Атап айтар болсақ, Ш.Таубаева өзінің ғылыми еңбектерінде құзыреттілік ұғымына мынандай анықтама береді:

1) өзінің ішкі әлеуетін іске асыруға қабілеті (даярлығы) мен ынталылығы (мотивациялық аспект);

2) табысты шығармашылық іс-әрекет үшін практика жүзінде байқалған өзінің білім, іскерлік, тәжірибесін іске асыра алу қабілеті (когнитивтік аспект);

3) өз іс-әрекет нәтижелерінің әлеуметтік маңыздылығын және жеке жауапкершілігін түсінуі, оны үнемі жетілдіріп отыру қажеттігін ұғынуы (құндылық аспект) [3, 40-41б].

И.Н. Андреева еңбегінде құзыреттілікті іс-әрекет стратегиясын әзірлеу, жоспарланған мақсатқа жету үшін өту керек кезеңдерді белгілеу, өмірлік жоспарларды дайындаудағы жетістіктер мен сәтсіздіктерден пайдалы қорытындылар жасау қабілеті ретінде анықтайды. Құзыретті мінез-құлық – интеллектуалдық қабілеттерді күнделікті өмірлік жағдайларда қолдану [6].

Құзыреттілік ұғымының дамуы оның әртүрлі түрлерінің қалыптасуына әкелді: ақпараттық, кәсіби, әлеуметтік, тұлғалық және эмоционалдық.

Қазіргі білім беру жүйесінің басты міндеті сапалы білім беру үшін жағдай жасау болып табылады, ол оқушылардың оқу қабілетін, өзін-өзі дамыту және өзін-өзі жетілдіру қабілетін қамтамасыз ететін әмбебап оқу іс-әрекеттерін

калыптастыруды қамтиды. Оқыту тиімді болуы үшін мұғалім кәсіби дағдылар жүйесін меңгеріп қана қоймай, өзінің теориялық білімін қолдана білуі керек, сонымен қатар сыныпта қарым-қатынасқа, дамуға, шығармашылық қарым-қатынасқа ықпал ететін өзара түсіністік, сенім атмосферасын құра білуі керек.

Эмоционалдық құзыреттілік мәселесі – қазіргі мұғалімнің жеке және кәсіби дамуына қатысты маңызды психологиялық-педагогикалық мәселелердің бірі. Эмоциялар әр адамның өмірі мен қызметінде маңызды рөл атқарады және оның жеке типологиялық ерекшеліктерін, мінез-құлқын, психикалық жағдайын анықтайды.

И.Н.Андрееваның еңбектерінде К.Саарнидың эмоционалдық құзыреттілік ұғымын даму психологиясы контекстінде енгізгені туралы айтылады. Эмоционалдық құзыреттілік концептуалды түрде үш аспектінің бірлігі ретінде қарастырылады: «Мен» – тұлға, мінез және даму тарихы [6,81б].

И.Н. Андрееваның еңбегінде эмоционалдық құзыреттілікті К.Саарни келесі сегіз қабілеттің немесе дағдылардың жиынтығы ретінде ұсынады:

- өзінің эмоционалдық күйлерін білу;
- басқалардың эмоцияларын ажырата білу;
- белгілі бір мәдениетте (немесе субмәдениетте) қабылданған эмоциялар мен оны көріну формаларын қолдана білу, ал жетілген кезеңдерде мәдени сценарийлерді игеру және эмоцияларды әлеуметтік рөлдермен байланыстыру;
- басқалардың эмоционалдық уайымдарына симпатикалық және эмпатикалық қатысу қабілеті;
- ішкі эмоциялық күй жеке адамның өзінде де, басқаларда да сыртқы көрінісіне міндетті түрде сәйкес келмейтінін білу, ал жетілген кезеңдерде өз эмоциясын білдіру басқаларға қалай әсер ететін түсіну және оны өз мінез-құлқында ескеру;
- жағымсыз әсерлердің қарқындылығы немесе ұзақтығын азайтатын өзін-өзі реттеу стратегияларын қолдана отырып, өзінің жағымсыз әсерлерімен күресу қабілеті;
- қарым-қатынастың құрылымы немесе сипаты көбінесе эмоционалдық жеделдік дәрежесімен немесе көріністің шынайылығымен, сондай-ақ қарым-қатынастағы өзара әрекеттестік немесе симметрия дәрежесімен анықталатынын түсіну;
- өз эмоцияларын қандай ерекше немесе мәдени тұрғыдан болса да түсіну және өз эмоционалдық тепе - теңдігі туралы елестетулеріне сәйкес келу, яғни эмоционалды адекватты болу қабілеті [6,81-82б].

Д.Гоулман эмоционалды құзыреттілікті кеңірек ұғым ретінде қарастырады және оны эмоционалды интеллект компоненттерін, ерікті қасиеттерді, өзін-өзі тану көрсеткіштерін, әлеуметтік дағдыларды қамтитын интегралды сипаттама ретінде анықтайды, оны шартты түрде жеке (өзін-өзі түсіну, өзін-өзі реттеу,

мотивация) және әлеуметтік құзыреттілік (эмпатия және әлеуметтік дағдылар) деп бөлуге болады [7].(Сур-1.)

Сурет 1. Д.Гоулман бойынша эмоционалды құзыреттілік құрылымы
Эмоционалды интеллект терминін ғылыми айналымға алғаш рет 1990 жылы американдық психологтар П.Саловей мен Дж.Майер енгізді. Бұл тұжырымдама бойынша олар өздерінің және басқалардың эмоцияларын сезінуге және түсінуге ықпал ететін психикалық қабілеттер тобын түсінді [8].

Эмоционалды құзыреттіліктің компоненттері: өзін-өзі реттеу, эмпатия, өзін-өзі ынталандыру, коммуникация және өзін-өзі тану болып табылады.

Кесте 1. Эмоционалды интеллект компоненттері

Компонент	Анықтамасы	белгілері
Өзін-өзі тану	Өзінің рухани жағдайын, эмоциялары мен мотивтерін, сондай-ақ олардың басқа адамдарға әсерін тану және түсіну қабілеті	өзіне сенім; шынайы өзін-өзі бағалау.
Өзін-өзі реттеу	Жаман көңіл-күйлерді басқару және өзгерту қабілеті	басқалардың сенімі мен адалдығы; белгісіздік жағдайында өзін жайлы сезіну; өзгеруге ашықтық.
Эмпатия	Басқа адамдардың эмоционалды күйлерін түсіну қабілеті	таланттарды тәрбиелеу және тану тәжірибесі; мәдениетаралық сезімталдық; клиенттер мен тұтынушыларға қызмет көрсету.
Өзін-өзі ынталандыру	Жұмысқа деген күштарлық. Күш және табандылықпен мақсатқа жетуге бейімділік	жетістікке деген күшті ұмтылыс; сәтсіздіктерге қарамастан оптимист болу; ұйымға берілгендік.

Коммуникация	Адамдар арасындағы қарым-қатынастарды басқару	жақсы қарым-қатынастар
--------------	---	------------------------

Психологиялық тұрғыдан эмоцияны толықтай басқарудың мәні бір нәрсені жүзеге асыру ниетіне бой алдырмау қабілетіне байланысты, өйткені барлық эмоциялар қандай да бір әрекетке әкеледі [9].

Осы компоненттердің барлығы мұғалімнің жұмысында маңызды рөл атқарады. Олардың жұмысында жетістікке жету үшін мұғалім айналасындағылардың эмоциясын сезінуді, сонымен қатар олардың ойлауын реттеуге үйренуі керек, өйткені олар қалыпты ойлауда үлкен рөл атқарады. Мұғалімде эмоционалды құзыреттіліктің болуы оған эмоциялар түрін дәл бағалауға және мәселенің ақылға қонымды шешімін табуда қолдануға мүмкіндік береді. Мұндай құзыреттілік адамдар арасындағы қарым-қатынастың тиімділігін арттырады [9, 138 б]. Мұғалімге қажет кәсіби сапалардың бір тобы – ұстамдылық пен сабырлылық [10].

Болашақ маман дайындау мәселесі оның тұлғалық сапалары мен қасиеттерін қалыптастырудың маңызын көрсетеді. Тұлғалық-бағдарлық бағытта білім беру нәтижесі білім, біліктілік және дағды жүйесінде, шығармашылық іс-әрекет тәжірибесіне және эмоционалды көңіл-күйді көрсете білуге, ерікті қарым-қатынасқа педагогикалық бейімделген тұлғаны қалыптастыру ретінде түсіндіріледі [11].

Бастауыш мектепте оқуды да, тәрбиені де жүргізетін бір тұлға – маман педагог [10, 270 б]. Бастауыш мектепте мұғалім - дүниеге саналы көзін енді ашқан оқушы үшін «ұқсап бағар» мұрат (идеал), оның талабы бұлжытпас заң [10, 393 б].

Қазіргі жағдайдағы білім беру жүйесінде ақпараттық, коммуникациялық, кәсіптік және басқа салаларда жаһандық өзгерістер орын алуда. Құндылық бағдарлары, мақсатты көзқарастар, педагогикалық құралдар өзгерді. Сонымен қатар педагогикалық мамандықтарға талаптар өзгеруде. Қазіргі мұғалім кәсіби міндеттерді теориялық және іс жүзінде шешуге, кәсіби қызмет жүйесін құруға, қолдануға және түзетуге дайын болуы керек.

Л.Б. Симонованың мақаласында Д.Гоулманның эмоционалды интеллект туралы зерттеулерінде адамның өмірлік жетістігі ақыл-ой дамуының жалпы деңгейімен емес, өзін-өзі тану және эмоционалды өзін-өзі реттеу қабілетін, өз сезімдерін білдіру, басқа адамдардың жағдайын түсіну және оларға нәзік жауап беру қабілетін анықтайтын ақыл-ой ерекшеліктерімен анықталатынын көрсетті. Бұл автордың пікірінше, адамдардың өмірлік және кәсіби жетістіктерін анықтайтын эмоционалды даму деңгейі. Студенттік жастағы жетекші қызмет кәсіпті игеру болғандықтан, осы жаста эмоционалды интеллектті дамыту тұтастай алғанда кәсіби даму және өзін-өзі дамыту арқылы жүзеге асырылады. Психологиялық ғылымда эмоционалды интеллектті дамыту мүмкіндігі туралы

бір-бірінен ерекшеленетін екі пікір бар. Бірқатар ғалымдар (мысалы, Дж. Мейер) эмоционалды интеллект (ЭИ) деңгейін көтеру мүмкін емес деген ұстанымды ұстанады, өйткені бұл салыстырмалы түрде тұрақты қабілет. Дегенмен, оқу арқылы эмоционалды құзыреттілікті арттыру әбден мүмкін. Олардың қарсыластары (атап айтқанда Д.Гоулман) эмоционалды интеллект дамытуға болады деп санайды [12].

И. Н. Андреева эмоционалды интеллектті дамытудың келесі әдістерін бөліп көрсетеді: топтық тренинг, жеке тренинг, коучинг. Кейінгі уақытта әзірленген, оқу практикасында көбінесе таңдау курстары ретінде жүзеге асырылатын университеттік бағдарламалар болашақ мұғалімдердің эмоционалды құзыреттілігін дамытуды қамтиды. Проблемалық-бағдарланған және белсенді әлеуметтік-психологиялық оқыту әдістерін біріктіретін сабақтар болашақ мұғалімдердің психологиялық мәдениетін дамытудың тиімді құралы болып табылады. Бұл курстар эмоционалды интеллекттің тұлғаишілік және тұлғааралық аспектілерінің дамуына оң әсер етеді және оқытуда педагогикалық оқу орындары студенттерінің эмоционалды интеллектісін қалыптастырудың тиімді құралы ретінде қолданыла алады [12].

Эмоционалды құзыреттілікті дамыту әсіресе мұғалімдердің психологиялық мәдениетін арттыруда өзекті. Өз эмоцияларыңызды басқару және басқалардың эмоцияларын түсіну – табысты педагогикалық өзара әрекеттесу үшін қажетті ең маңызды қасиеттер [13]. Өз эмоциясын басқару және басқалардың эмоцияларын түсіну арқылы эмоционалды құзыреттілікті дамытамыз.

Эмоциялар мен сезімдерді басқару, ең алдымен, оларды тануды және көріну формасын бақылауды қамтиды.

Мұнда эмоцияларды тиімді түсінуге және олардың адекватты аталуына көмектесетін бірнеше жаттығулар көрсетілген.

«Сезім сарайы» жаттығуы. Көзіңізді жұмыңыз. Сіз керемет Сарайға кіргеніңізді елестетіп көріңіз. Онда әр есіктің артында эмоциялар мен сезімдер өмір сүреді: ләззат, тыныштық, сағыныш, махаббат, толқу, шатасу, ұят, таңдану. Сіз қандай бөлмелерге барасыз? Сіз таңдаған эмоция немесе сезім туралы не сұрағыңыз келеді? Олар сізге не айтады? Сіз бір бөлмеде немесе басқа бөлмеде болған кезде не бастан өткердіңіз?

«Эмоционалды сөздік». Үш минут ішінде сезімдерді дәл білдіруге мүмкіндік беретін сөздерді, өрнектерді, сөйлеу айналымдарын (кез келген) жазыңыз. Оларды екі бағанға жазыңыз: оң – теріс.

Эмоцияларды түсіну, атап айтқанда, бағаланатын және анықталатын жеке ерекшеліктерімен анықталады. Психологтардың зерттеулері көрсеткендей, мұғалімдер оқушылардың қуаныш, ашуланшақтық, қызығушылық, қорқыныш сияқты эмоцияларын тануда қиындық көрмейді, ал зерігу, ұят, реніш эмоцияларын оларды аз таниды.

Қорытынды. Мұғалімдердің эмоционалды құзыреттілігін дамыту мәселесі тек кәсіби қажеттілікпен ғана байланысты емес - студенттерді тыңдау және түсіну, сабақта жағымды эмоционалды фон құру, сонымен қатар жеке және кәсіби өсу тәжірибесімен өз кәсібилігіне қанағаттану [13].

Осылайша, эмоционалды құзыреттілікті сыртқы және ішкі эмоционалды ақпаратты интеллектуалды өңдеу нәтижелері негізінде тиісті шешімдер қабылдауға және әрекет етуге мүмкіндік беретін білім, қабілеттер мен дағдылардың жиынтығы ретінде анықтауға болады. Эмоционалды құзыреттіліктің дамуы генотиптік факторлар мен эмоционалды жағдайларды талдау тәжірибесін жинақтауға ықпал ететін практикалық әрекеттердің жиынтығына негізделген [6,85 б].

Пайдаланылаған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2022 – 2026 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2022 жылғы 24 қарашадағы № 941 қаулысы <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2200000941#z550>

2. Аширова Е. П. Развитие эмоционального интеллекта педагогов как фактор готовности к профессиональной деятельности Е.П. Аширова А.А.Денисова [Электрондық ресурс]: <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitiie-emotsionalnogo-intellekta-pedagogov-kak-faktor-gotovnosti-k-professionalnoy-deyatelnosti>

3. Таубаева Ш.Т., Педагогика./Таубаева Ш.Т., Иманбаева С.Т.,Берикханова А.Е. Оқулық.– Алматы: ОНОН. 2018, - 357 б.

4. Кострова, Ю. С. Генезис понятий «компетенция» и «компетентность» /– Текст : непосредственный // Молодой ученый. – 2011. – № 12 (35). – Т. 2. – С. 102-104. – URL: <https://moluch.ru/archive/35/4011> / (қаралған күні: 13.11.2022).

5. М.Н. Ивановская Исторические предпосылки понятия информационно-коммуникационной компетентности в теории педагогики вектор науки ТГУ. №1(8). 2012 [Электрондық ресурс]: https://edu.tltsu.ru/sites/sites_content/site1238/html/media69595/048_ivanovskaj.pdf

6. Андреева, И.Н. Азбука эмоционального интеллекта [Текст]/ И.Н. Андреева. – СПб.: БХВ-Петербург, 2012. – 288 с.

7. Смирнова Н.Н., Савенышева С.С. Теоретические аспекты исследования эмоциональной компетентности детей дошкольного возраста // Интернет-журнал «Мир науки» 2017, Том 5, №2 [Электрондық ресурс]: <http://mir-nauki.com/PDF/48PSMN217.pdf>

8. Хакимова Е.К., Валеева Р.А. Эмоциональная компетентность в структуре профессиональной компетентности педагога – психолога [Электрондық ресурс]: <https://docviewer.yandex.kz>

9. Т.Қ. Болеев, Эмоционалдық интеллект – педагогтың негізгі құзыреттіліктерінің бірі .Т.Қ. Болеев, А.М. Аманбаева, Қ.Б. Болеев // ЯСАУИ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ХАБАРШЫСЫ, №2, 2020, 138 бет

10. Бабаев С. Б.— педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент Бастауыш мектеп педагогикасы: Оқу құралы.— Алматы: «NURPRESS» баспасы, 2013-416 б.

11. Әлмұханова Х.Т. , Бейсебаева П.С. Құзыреттілік – кәсіби маман даярлаудың басты сапасы [Электрондық ресурс]: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2011/Pedagogica/2_85259.doc.htm

12. Симонова Л.Б. Развитие эмоционального интеллекта будущего педагога // Психология образования в XXI веке: теория и практика. https://psyjournals.ru/education21/issue/54867_full.shtml

13. Андреева, И.Н. Эмоциональная компетентность в работе учителя / И.Н. Андреева // Народное образование. – 2006. – № 2. – С. 216–223.

Н.Е.Ерханова, К.Б.Жанадилова

Аннотация. В данной статье описывается компетентность учителя по уровню квалификации и профессионализму. Проводится анализ понятия эмоциональной компетентности. Этот вопрос важен и актуален в настоящее время. Подчеркиваются компоненты эмоционального интеллекта и важность в работе учителя. Показана структура эмоциональной компетентности. Развитие эмоциональной компетентности актуально в повышении психологической культуры педагогов. Управление своими эмоциями и понимание эмоций других считаются наиболее важными качествами, необходимыми для успешного педагогического взаимодействия.

Ключевые слова: компетентность, эмоциональная компетентность, эмоциональный интеллект, самопознание, коммуникация.

N.Yerkhanova, K.B.Janadilova

Abstract. This article describes the competence of the teacher in terms of qualification and professionalism. The concept of emotional competence is analyzed. This question is important and relevant at the moment. The components of emotional intelligence and the importance of the teacher's work are emphasized. The structure of emotional competence is shown. The development of emotional competence is relevant in improving the psychological culture of teachers. Managing one's emotions and

understanding the emotions of others are considered the most important qualities necessary for successful pedagogical interaction.

Key words: competence, emotional competence, emotional intelligence, self-knowledge, communication.

МРНТИ 1425
ӘӨЖ 3731

А.А. Бейсекеева, К.Б. Жанадилова
Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті КеАҚ
Көкшетау қ., Қазақстан
e-mail: beisekeeva_aiza@mail.ru, janadilova_karashash@mail.ru

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ДАРЫНДЫЛЫҒЫН ДАМУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аңдатпа. Мақалада бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық дарындылығын дамуының ерекшеліктері сипатталды. Ең алдымен, бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық қабілеттерін дамуының маңыздылығы мен дамуының жолдарын зерттеген отандық және шет ел ғалымдарның еңбектеріне, берген түсініктемелеріне қысқаша шолу жасалды. «Шығармашылық дарындылық» түсінігі жөнінде қарастырылып, білім алушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытып, жетілдірудің педагогикалық-ұйымдастырушылық шарттары ғылыми негізделді. «Шығармашылық дарындылық» ұғымының контент-талдауы берілді. Бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық дарындылығын дамуында оқыту мен тәрбиелеу процесін ұйымдастырудың педагогикалық және психологиялық жағдайлары сипатталды. Сабақ уақытында оқушылардың шығармашылық қабілеттері мен шығармашылық дарындылық ізденістерін арттырудың маңыздылығы мен оның кезеңдері көрсетілді.

Сонымен қатар, шығармашылық дарындылық ұғымының түсініктері, оның даму үрдісі жайында баяндалды және жан-жақты талданды. Шығармашылық дарындылықтың негізгі ұстанымдары, шығармашылық дарындылық қабілетін дамуының педагогикалық сипаттары, психологиялық ерекшеліктері, мұғалімнің іс-әрекеті, сондай-ақ, сол ерекшеліктер мен іс-әрекеттер арқылы бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық дарындылығын дамуы мүмкіндіктері терең сипатталған.

Бастауыш сынып оқушыларын шығармашылық дарындылыққа баулу мүмкіндіктері мен арнайы шығармашылық тапсырмалар жүргізу арқылы бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық дарындылығын дамытып, жетілдіру бағыттары толық қарастырылған.

Түйін сөздер: шығармашылық дарындылық; алға ұмтылу; өзін-өзі дамыту; жаңалық ашу; қызығушылықты дамыту.

Кіріспе. Қай елдің болсын негізгі міндеті – білімді, білікті, іскер және белсенді тұлға қалыптастырып, дамыту болып табылады. Сондықтан, өмір талабына сай, біздің қоғамды көркейтетін, мемлекетімізді алға дамытатын жастарды тәрбиелеп, өсіру - маңызды мәселе. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында «Әрбір адамның шығармашылық, рухани және күш-қуат мүмкіндіктерін, даралықты дамыту үшін толық жағдай жасау» сияқты өзекті мәселелер енгізіліп отырғаны белгілі [1].

Қазіргі кезде мектеп қызметкерлерінің алдында дайын білімді, білікті, дағдыларды меңгеріп, оны қайталайтын ғана емес, шығармашылық дарындылық бағытында жұмыс істейтін, жаңалықтар ашатын, ерекше ойлауымен ерекшеленетін жеке тұлғаны қалыптастырып, жетілдіру міндеті тұр. Бұл міндет оқушы шығармашылығын дамытудың қажетті болып саналатындығын негіздейді.

Шығармашылық ұғымы мәдениеттің барлық дәуіріндегі көптеген ойшылдардың қызығушылығының орталығында болған. Ежелден келе ойшылдарды ерекше толғандырып, өз еңбектерінде адамның жеке басын, мүмкіндіктерін дамытуды үнемі алға қойып отырған. Шығармашылық дарындылықты отандық ғалымдар ішінде Р.С. Омарова [2], Б.А. Тұрғынбаева [3], Қ.Ә. Қарабаева[4] зерттеген. Сонымен қатар, танымал АҚШ зерттеушісі Дж.Гилфорд [5], сондай-ақ, Ресей ғалымдары Д.Б. Богоявленская [6], А.М. Матюшкин [7], Г.Д. Чистякова [8], т.б. шығармашылық дарындылық мәселелерін жан-жақты зерттеген еңбектері бар.

Жалпы дарындылықтың екі түрі бар: игерімді (интеллектуалды жұмыс жылдамдығы) және шығармашылық.

Бүгінгі таңда мектептің алдына тұрған негізгі талаптардың бірі – рухани дүниесі кең, жан-жақты дамыған тұлға тәрбиелеп, оқыту. Оқушылардың шығармашылық дарындылық қабілеттерін дамытудың жолдарын анықтау ежелден бері зерттеліп келеді. Оқушының шығармашылық дарындылық мүмкіндіктерін дамыту мәселесін талдау үшін ең алдымен «қабілет» ұғымының мәнін түсіну қажет. Шығармашылық дарындылық ұғымын «жалпы интеллектуалдық қабілет» деп қарастыруға болады. Қабілеттілік репродуктивті және шығармашылық дарындылық деген екі түрге бөлінеді:

- бірінші дәрежедегі қабілеті дамыған адам – білімді, жаңа нәрсені, іс-әрекетті жылдам қабылдайды;

- екінші дәрежедегі қабілеті дамыған адам – өзі жаңалық ойлап табады.

Ғылыми әдебиеттерде шығармашылық дарындылық ұғымы - жаңа өзіндік нәрсенің жасалуымен байланыстырылып, көшірмелік іс-әрекетке қарсы қойылады. Кейбір деректерге сүйенсек, «шығармашылық дарындылық – бұл әлеуметтік құбылыс» – деп қарастырылған. Ал, педагогика ғылымында шығармашылық дарындылық түсінігі оқушылардың өзі үшін жаңаны, яғни, субъективті жаңаны жасау қызметі немесе адамның іс-әрекетінің белсенділігі мен дербестілігінің ең жоғары түрі деп түсіндіріледі [9].

Шығармашылық дарындылық жайлы ойлар, көзқарастар, түсініктемелер ойшылдардың еңбектерінде жиі кездеседі. Оқушылардың шығармашылық дарындылық қабілеттері ғылыми-педагогикалық проблема ретінде көп зерттелген. Кейбір ғалымдардың бұл жайында айтқан ойлары кесте 1-де көрсетілген.

Кесте 1. Ғалымдардың «шығармашылық дарындылық» анықтамасына берген сипаттамалары

А.Ребер	Шығармашылық дарындылық – біртума және жаңа шешімдерге, ойларға, қағидаларға, теорияларға, көркем формаға немесе өнімге келтіретін психологиялық үдеріс.
В.Сухомлинский	Шығармашылық дарындылық – бұл білімдер жинағы емес, ол интеллектінің ерекше бағыттылығы. Шығармашылық дарындылық бұл тұлғаның рухани әлемдегі өзін көрсетуінің іс-әрекеті.
Д.Б.Богоявленская	Шығармашылық дарындылық баланың өз бастамасы бойынша берілген талап деңгейінен шығуға мүмкіндік беретін кез-келген іс-әрекетін дамыту арқылы анықталады.
Е.В.Мазалевская	Шығармашылық дарындылық - тұлғаның өзі іске асыруы, өзі дамуы.

Бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық дарындылығын дамытудың негіздері. Оқушылардың шығармашылық дарындылығын дамытуда көптеген әлеуметтік және табиғи факторларының ішінде, әрине, білім беру маңыздысы болып табылады. Мектептегі білім беру кезеңінде біз көптеген дарынды оқушылардан айырыламыз, себебі, шығармашылығы дамыған балалардың қабілеттерін мұғалімдер де, құрдастары да мойындай бермейді. Жоғарыда айтылғандай, олар басқаларға ұқсамайды және бәсекелестік, стресс жағдайында жоғалады.

Мектептегі үздік деп аталатындар (жоғары интеллектке ие, бірақ шығармашылық қабілеті төмен балалар) мектептегі нормативтіліктен

жалыққандарға қарағанда, яғни шығармашылығы жақсы дамығандарға қарағанда артықшылықтарға ие.

Сондықтан оқушылардың шығармашылық дамуының маңызды факторы - шығармашылық мұғалім. Стандартты емес ойлау, ынталы және баурап алатын шығармашылық мұғалім ғана бұл қиын қайшылықты шеше алады, аворитеттердің қысымын жеңілдетеді, оқушылардың назарын белгілі бір дағдыларды қажет ететін шығармашылық тапсырмаларға аударады.

Шығармашыл мұғалім - бұл, ең алдымен, өз ісінің жетілген шебері, құзыретті, тұлға ретінде білімді және дамыған адам, өйткені жеке тұлғаны тек жетілген тұлғаның өзі ғана тәрбиелей алады. Шығармашыл мұғалім келесі сипаттамалармен ерекшеленеді: өз күшіне, педагогикалық тәжірибені өзгерту және өзгерту мүмкіндігіне деген сенім; басқа адамдарға қызығушылық; эмпатияның жоғары деңгейі; хоббидің кеңдігі; кәсіби интуиция (алдын-ала сезіну қабілеті); ерік-жігер мен міндеттеме; мақсатқа жетуге ұмтылу [10].

Осылайша, бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық қабілеттерін дамыту бастауыш мектепте оқыту мен тәрбиелеу процесін ұйымдастырудың келесі педагогикалық және психологиялық жағдайларына байланысты.

Ыңғайлы психологиялық жағдай. Қабілеттердің дамуына қолайлы психологиялық жағдай жасау: балалардың шығармашылыққа деген ұмтылысын ынталандыру, оқушылардың күштері мен мүмкіндіктеріне сену, әр оқушыны сөзсіз қабылдау, оның қажеттіліктерін, мүдделерін, пікірлерін құрметтеу, ескертулер мен айыптауларды жою. Теріс эмоциялар (мазасыздық, қорқыныш, өзіне деген сенімсіздік және т.б.) шығармашылық белсенділіктің тиімділігіне теріс әсер етеді. Бұл әсіресе бастауыш сынып жасындағы балаларда байқалады, өйткені олар эмоционалдылықтың жоғарылауымен сипатталады. Оқушылар ұжымындағы қолайлы психологиялық ахуал, достық, әркімге қамқорлық, сенім мен талапшылдық атмосферасы құрылғаны маңызды.

Оқытудың ішкі мотивациясын құру. Шығармашылыққа, өз қабілеттеріне деген сенімділікке негізделген ілімнің ішкі мотивациясының қажеттілігі. Тек олардың негізінде ғана шығармашылық қабілеттерін сәтті дамытуға болады. Одан кейін танымдық қажеттілік, баланың өз қалауы, оның білімге ғана емес, сонымен бірге іздеу процесіне деген қызығушылығы, эмоционалдық өрлеу ақыл-ойдың үлкен шиеленісі шамадан тыс жұмыс жасамайтындығына, бірақ балаға пайда әкелетініне сенімді кепілдік болады.

Жұмыстың әртүрлі формаларының үйлесімі. Шығармашылық тапсырманы орындау мақсатына және оның қиындық деңгейіне байланысты сабақта жұмыс істеудің фронтальды, топтық, жеке формаларының оңтайлы үйлесімі.

Пәнаралық. Шығармашылық мәселелерді шешу барысында, әдетте, әртүрлі салалардағы білімді пайдалану қажет. Тапсырма неғұрлым күрделі болса, оны шешу үшін соғұрлым көп білім қолданылуы керек.

Сәттілік жағдайын құру. Шығармашылық сипаттағы тапсырмалар бүкіл сыныпқа берілуі керек. Оларды орындау кезінде тек сәттілік бағаланады. Әр балада мұғалім даралықты көруі керек.

Шығармашылық тапсырманы орындаудың дербестігі. Баланың өз мүмкіндіктерінің шарықтау шегіне жеткенде және оны біртіндеп жоғары және жоғары көтерген кезде күштердің максималды кернеуін қажет ететін мәселелерді өздігінен шешуі. Шығармашылық қызметке қызығушылықты ынталандыратын және тиісті дағдыларды дамытатын балалар үшін қиын, бірақ мүмкін болатын шығармашылық тапсырмалар қажет.

Шығармашылық дарындылық туралы жұмыстарды талдай отырып, біз төмендегідей қорытындыға келдік. Шығармашылық дарындылық – күрделі психологиялық процесс болып табылады. Шығармашылық дарындылықты мынадай қасиеттермен ерекшеленетін адамның әрекеті десек те болады: шығармашылық дарындылықтағы қайшылықтардың болуы; қоғамдық және жеке адамға деген маңыздылықтың болуы; шығармашылық дарындылыққа арналған шарттардың, жағдайдың болуы; тұлғаның ерекше қасиеттерінің болуы; нәтиженің жаңалығы.

Шығармашылық дарындылық қабілеттерін дамытудың бастамасы - бұл сыныпта ұстаздың адамгершілік және эмоционалдық жағдайды туғыза білу қабілеті. Осы мақсатқа жетудің бірнеше жолдары бар: алдымен шығармашылық дарындылыққа бағытталған қарапайым, жеңіл тапсырмалар беру; өздеріне белгілі нәрселерді жаңашалап жеткізуді ұсыну; оқушылардың іс-әрекеттеріне қызығушылық таныту; берілген жауаптардың барлық нұсқауларын мақұлдау және мадақтап, қолдап отыру; шектеулі белгілер арқылы қорытынды жасай білу; қателік жіберген кезде кінәлілік сезімін болдырмай, алдын алу; жауаптары дұрыс болмаған жағдайда да оның ішінен пайдалы жақтарын табуға тырысу.

Шығармашылық дарындылықты дамыту үшін сабақ уақытында оқушылардың шығармашылық дарындылық ізденістерін арттырған жөн. Оқушылардың шығармашылық дарындылық ізденістерін көтеру шарттары төрт кезеңнен тұрады. Бұл төрт кезең кесте 2-де толық көрсетілген [11].

Кесте 2. Оқушылардың шығармашылық дарындылық ізденістерін көтеру

I-кезең	II-кезең	III-кезең	IV-кезең
бұл кезеңде мұғалім оқушыға қарапайым таным әрекетімен таныстырады. Тапсырманы орындау барысында	бұл кезеңде мұғалім тапсырманы орындаудың әртүрлі тәсілдерін көрсетіп	бұл кезеңде оқушыға өте үлкен жауапкершілік жүктеледі. Оқушы сыныптан тыс қосымша	бұл кезеңде оқушы жұмысы ізденімпаздық мағына алады. Кейбір теориялардың дәлелдемесінің

кітаппен жұмыс істеуге, соған ұқсас тапсырмаларды тауып орындауға көмектеседі. Тапсырмаға нұсқау беріп, өз бетімен орындалуына мүмкіндік береді.	талқылай отырып қолайлысын, тиімдісін таңдай білуге үйретеді.	оқуға жалпылама қорытынды жасай білуге үйрену керек, жұмысына талдау жасап, алдағы жұмысына жоспар құра білу керек.	басқа тәсілдерін табу, ғылыми - конференцияға баяндама дайындау т.с.с жұмыстарды орындайды.
--	---	---	---

Қорытынды. Осы зерттеуде педагогикалық әдебиеттерді теориялық негізінде талдау және интеграцияланған білім беру контекстінде білім алушылардың шығармашылық дарындылықтарын дамытудың ерекшеліктерін теориялық талдау негізінде «бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық дарындылығы» ұғымы мен оның құрамдас бөліктері тұжырымдалып, маңызды сипаттамалары, мазмұндық компоненттері мен дамыту шарттары анықталды. Ғылыми теориялық тұжырымдарға сүйене отырып, біздің тұжырымдауымызша «ойлау – бұл тұлғаның танымдық әрекетінде жүзеге асырылатын мінсіз, объективті-әлеуметтік, тұлғалық, психологиялық компонент болып табылатын дүниетаным мен материалды игерудің ең жоғары кезеңі». Ойлау мен шығармашылық ұғымдарын бөлек қабылау қиын. Өйткені, шығармашылық әрекет ойлау арқылы іске асады. Аталған екі түсініктің негізгі мәні олардың танымдық, яғни интеллектуалдық әрекетте көрініс табатындығында, екеуінің де ақыл-ой белсенділігі арқылы жүзеге асатындығында. Нәтижесінде, біз жоғарыда аталып кеткен терең талдаулар негізінде шығармашылық дегеніміз жаңаны іздеп ойлап табу процесі деген қорытындыға келеміз. Ал «шығармашылық ойлау – мотивациялық, эвристикалық, креативтілік деңгейдегі ақыл-ой белсенділігімен, конструктивті дербестікпен жаңаны іздеп ойлап табу үдерісі».

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы. 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319 Заңы – 45б.;
2. Р.С. Омарова «Оқушылардың шығармашылық қызығушылығын қалыптастыру: теориясы мен практикасы». Монография. – Ақтөбе, 2008. – 370б.;
3. Б.А. Тұрғынбаева «Шығармашылық қабілеттер және дамыта оқыту» Алматы, 1999 – 226б.;
4. Қ.Ә. Қарабаева «Бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық қабілеттерін дамыту». Ақтөбе, 2003 – 183б.;
5. Дж.Гилфорд «Три стороны интеллекта: Психология мышления»: Прогресс, 1959.–531с.;

6. Д.Б. Богоявленская «Основные современные концепции творчества и одаренности», Под ред. проф: Молодая гвардия, 1997г. 416с.;
7. А.М. Матюшкин «Загадки одаренности. Проблемы практической диагностики». -М.: Школа-Пресс, 1993. -208 с.;
8. Творческая одаренность в развитии познавательных структур. / Г.Д. Чистякова // Вопросы психологии. – 1991.- №6.- с.103.;
9. Борибекова Ф., Т «Бастауыш мектеп оқушыларының шығармашылық дарындылығын дамыту»: ажинова Г.А., Алпысбаева Н.С., Альменбетова Қ. Ж., Шатырбаева Г.Ж. Оқу құралы. – Алматы: Эверо, 2019. – 256 б.;
10. Бухарова, И.С. Диагностика и развитие творческих способностей детей младшего школьного возраста: учебное пособие для вузов / И.С. Бухарова. -2-е изд., перераб. и доп. -Москва: Издательство Юрайт, 2021.- 119 с.;
11. Груздова, И.В. Творческое развитие младшего школьника : электронное учеб.-метод. пособие / И.В. Груздова. - Тольятти : Изд-во ТГУ, 2019г - 129с.

А.А. Бейсекеева, К.Б. Жанадилова

Аннотация. В статье описаны особенности развития творческой одаренности учащихся начальной школы. Прежде всего, был проведен краткий обзор работ, комментариев отечественных и зарубежных ученых, изучавших значимость и пути развития творческих способностей учеников начальных классов. Рассмотрено понятие «Творческая одаренность», научно обоснованы педагогико-организационные условия развития и совершенствования творческих способностей обучающихся. Был дан контент-анализ понятия «Творческая одаренность». Описаны педагогические и психологические условия организации процесса обучения и воспитания в развитии творческих талантов младших школьников. Были продемонстрированы важность повышения творческих способностей и творческих талантов во время занятий учащихся и их этапы.

Кроме того, были изложены и всесторонне проанализированы понятия творческой одаренности, тенденции ее развития. Подробно описаны основные принципы творческой одаренности, педагогические характеристики развития способностей творческой одаренности, психологические особенности, деятельность учителя, а также возможности развития творческой одаренности учеников начальных классов через эти особенности и действия.

Подробно рассмотрены возможности приобщения учащихся начальной школы к творческой одаренности и направления развития и совершенствования

творческой одаренности младших школьников посредством проведения специальных творческих заданий.

Ключевые слова: творческая одаренность; стремление к прогрессу; саморазвитие; открытие; развитие интереса.

A.A. Beisekeeva, K.B. Zhanadilova

Abstract. The article describes the features of the development of creative giftedness of elementary school students. First of all, a brief review of the works and comments of domestic and foreign scientists who studied the significance and ways of developing the creative abilities of primary school students was conducted. The concept of «Creative talent» is considered, the pedagogical and organizational conditions for the development and improvement of students' creative abilities are scientifically substantiated. A content analysis of the concept of «Creative talent» was given. The pedagogical and psychological conditions of the organization of the process of education and upbringing in the development of creative talents of younger schoolchildren are described. The importance of increasing the creative abilities and creative talents during the classes of students and their stages were demonstrated.

In addition, the concepts of creative giftedness and trends in its development were outlined and comprehensively analyzed. The basic principles of creative giftedness, pedagogical characteristics of the development of creative giftedness abilities, psychological characteristics, teacher activity, as well as the possibilities of developing creative giftedness of primary school students through these features and actions are described in detail.

The possibilities of introducing primary school students to creative giftedness and the directions of development and improvement of creative giftedness of younger schoolchildren through special creative tasks are considered in detail.

Keywords: creative giftedness; striving for progress; self-development; discovery; development of interest.

МРНТИ 1425

УДК 3731

А.Б.Каиргельдиева, К.Б. Жанадилова

Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті КеАҚ
Көкшетау қ., Қазақстан

almira_kair@mail.ru; janadilova_karashash@mail.ru

ПРОБЛЕМАЛЫҚ ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІН ДАМУЫ

Аңдатпа. Мақалада проблемалық оқыту арқылы бастауыш сынып оқушыларының ойлау қабілетін дамуы жолдары сипатталады. Білім беру үдерісінің негізгі идеясы - жас ұрпақты тәрбиелеуде дербес ойлау арқылы өз бетінше білімді игере алатын оқушы тұлғасын қалыптастыру.

Нәтижелі де сапалы білімнің негізі – оқытудың жаңа технологиясын пайдалану. Сабақ барысында баланың танымдық ойлау қабілетін дамуы тұрғысынан тиімділігін арттыру қазіргі бастауыш мектепте оқыту теориясы мен әдістемесінің педагогикалық мәселелерінің бірі. Баланың ойлау әрекеті оның педагогикалық ықпал аясында білім алу әрекеті, жеке тұлғаны дамуға оқыту әдістері, оның танымдық қабілетінің дамуына ықпалын тигізеді.

Қазіргі таңдағы білім беру жүйесіндегі басты міндет - баланың білім алу жағдайында педагогикалық мәселенің шешімін табу жолдарын өз бетінше тауып ойлануына мүмкіндік жасау, ойлану белсенділігіне бағыт беру. Келешек ұрпақты тәрбиелеп сапалы білім бере отырып ойлауын жан жақты дамуы жағдайында бастауыш сынып мұғалімдерінің алдындағы басты атрибуттар тұлғаның жаңа білімді қабылдауда, ескі біліммен байланыстыруда заман талабына сай технологияларды игеріп қолдану болатындығын дәлелге аламыз. Олай деуге толықтай негіз бар, себебі тұлғаның ойлауын дамуында «*проблемалық оқыту технологиясы*» айтарлықтай ықпалды қызмет атқарады. Бастауыш сынып мұғалімдері бұл үрдісті қолдана отырып тұлғаның ойлауын дамытып қана қоймай оқушының әлі ашылмаған мүмкіндіктерін өзі дамуға алатындай кезеңдерден түзілуі – мәселені шешудің нақты жолдарын қарастырады.

Кілтті сөздер: проблемалық оқыту технологиясы; педагогикалық технология; жоспарлау; оқыту мәселелері; сапалы білім; бастауыш сынып; ойлау процесі.

Кіріспе. Қазіргі білім берудің ең басты мақсаты – өз бетінше білім алатын оқушы тәрбиелеу. Технологиялар тез өзгеріп, үнемі оқу мен қайта оқу қажеттілігі туындайтын жиырма бірінші ғасырда бұл өте маңызды. Сондықтан мемлекеттік білім беру стандарттарының негізгі бағыты білім берудің дамушы жағына, оқушылардың оқу қабілетін қалыптастыруға деген қамқорлықты арттыру болып табылады. Ал бұл жердегі оқушының білімді болуы үшін ерекше жауапкершілік бастауыш сынып мұғалімінің мойнына жүктеледі.

Бастауыш сыныптарда мектепке дейінгі дамудың жетістіктері белсенді түрде жетілдіріліп, басым жалпы білім беру міндеті шешілетіндіктен: оқуға деген ұмтылыс пен қабілеттілік, өзін-өзі тәрбиелеуге дайындық қалыптасады;

сөйлеу және логикалық ойлау белсенді түрде дамып келеді. Қарым-қатынаспен бірге негізгі оқу дағдылары қалыптасады; әлеуметтік, құндылық және мінез-құлық нормалары мен дағдылары белгіленеді.

Бұл міндеттерді шешу оқытудағы белсенділік тәсілінсіз мүмкін емес. Белсенділікке негізделген оқытудың дидактикалық принциптерінің бірі – белсенділік принципі, оның мәні – бала дайын білімді қабылдамайды, оны өз әрекетінің нәтижесінде алады (ол субъектіге айналады). Бұл принципті проблемалық оқыту технологиясын қолданбай жүзеге асыру мүмкін емес.

Проблемалық оқыту технологиясы деп мұғалімнің жетекшілігімен проблемалық жағдаяттарды құруды және оларды шешу бойынша оқушылардың белсенді өз бетінше әрекетін көздейтін оқу сабақтарын ұйымдастыру түсініледі, нәтижесінде шығармашылық шеберлік пайда болады. білім, білік, дағды және ақыл-ой қабілеттері дамытылады. Ендеше, болашақ бастауыш сынып оқушыларының ойлау қабілеттерін дамытуда оның ең алдымен әдіснамалық базасын қарастыруды ұсынамыз.

Осы орайда, Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңында көрсетілгендей. 2-бап: «... білімнің негізгі міндеттері мен салауатты өмір салтын қалыптастыру, даралықтың дамуына жағдай туғызу арқылы ой мен жеке тұлғаның шығармашылық қабілеттілігін байыту»; 11-бап 4-тармағында: «... білім беру жүйесінің негізгі міндеті ұлттық және жалпы адамдық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке тұлғаның қалыптасуы мен дамуына қолайлы жағдай туғызу», - деп көрсетілген [1].

Бұл аталған құжаттағы міндеттерді шешу арқылы заманауи білім берудің мақсаты - балалардың өз бетінше ойлау, шешім қабылдай білу белсенділігін арттыру.

Тәуелсіз Қазақстан мемлекетінің заманауи кезеңінде қоғамның жаңарып дамуы мен тұлғаның белсенділігінің жоғарылауы арасында байланыс ерекшеленуде. Соған сәйкес, балалардың танымдық әрекетін белсендіру, оны тиімді басқару және дамыту, әдістемелік, педагогикалық және психологиялық тұрғыдан қамтамасыз ету әлеуметтік маңызы бар педагогикалық мәселе болып табылады. Оқыту технологиясы білім беру мазмұнының, әдестері мен құралдарының бірігуінен қойылған нәтижеге жету үшін сәйкесінше іріктей алу бастауыш сынып ұстаздарының педагогикалық шеберлігіне байланысты.

Нәтижелі де сапалы білімнің негізі – оқытудың жаңа технологиясын пайдалану. Сабақ барысында баланың танымдық ойлау қабілетін дамыту тұрғысынан тиімділігін арттыру қазіргі бастауыш мектепте оқыту теориясы мен әдістемесінің педагогикалық мәселелерінің бірі. Баланың ойлау әрекеті оның педагогикалық ықпал аясында білім алу әрекеті, жеке тұлғаны дамыта оқыту әдістері, оның танымдық қабілетінің дамуына ықпалын тигізеді.

«Қазақстан-2020-2025» атты еліміздің стратегиялық бағдарламасында ең негізгілерінің бірі – «...жоғары интеллектуалды жастарды жан-жақтылыққа тәрбиелеу, олардың потенциалдық деңгейінің көтерілуіне үлес қосу...» [2]. Сондықтан педагогтардың мойнына үлкен жауапкершілікті міндет жүктеледі. Заман талабына сай бүгінгі таңда жас жеткіншектерге тиімді білім беруде жаңа технологияны қолдану нәтижелі болып табылады. Бұл жердегі технология – практика барысында қандайда болмасын бір педагогикалық жүйенің педагогикалық жағдайларға сай қолданысқа ие болатын әдіс-тәсілдер жиынтығы екені жайлы Б.А Тұрғынбаева өз еңбегінде сипаттаған болатын. Оны сипаттайтын түрлі технологиялары: дәстүрлі оқыту технологиясы, дәстүрден тыс оқыту технологиясы, бағдарламаланған оқу технологиясы, авторлық оқыту технологиясы, жобалап оқу мен ұжымдық оқыту технологиялары, деңгейлі оқыту технологиясы, ақпараттандырылған интерактивті оқыту технологиясы және де проблемалық оқыту технологиясы жатады [3]. Педагогикалық технологиялар сан алуан болғанына қарамастан олардың нәтижелі болуының екі жолы бар. Ең алғашқысы ол – теориялық негізде орындалуы, екіншісі тәжірибемен жүзеге асуы. Ал қазіргі таңда білімнің кең ауқымды көлемі жиылған кезеңде балалардың танымдық ойлау әрекетін белсендіру. Олардың ішінде ең маңыздысы проблемалық оқыту.

Бастауыш сынып оқушыларының ойлау қабілетінің дамуын тәрбиелеу. Оның негізіне қытай даналығында айтылған : «Маған айт- мен ұмытып қаламын; маған көрсет-мен есімде сақтаймын; маған өзіме жасауға мүмкіндік бер – мен үйренемін» деген даналықты алуға болады. Яғни, проблемалық оқыту мәні педагогтің әртүрлі әдіс құралдар арқылы баланың ойлау қабілеті мен тәжірибелік шамасына әсер ету. Баланың білім алу жағдайында педагогикалық мәселенің шешімінің жолдарын өз бетінше тауып ойлануына мүмкіндік жасау, ойлану белсенділігіне бағыт беру.

Жоғарыда талданған бірқатар нормативтік құжаттардан байқап отырғанымыздай, келешек ұрпақты тәрбиелеп сапалы білім бере отырып ойлауын жан жақты дамыту жағдайында бастауыш сынып мұғалімдерінің алдындағы басты атрибуттар тұлғаның жаңа білімді қабылдауда, ескі біліммен байланыстыруда заман талабына сай технологияларды игеріп қолдану болатындығын дәлелге аламыз. Олай деуге толықтай негіз бар, себебі тұлғаның ойлауын дамытуда «*проблемалық оқыту технологиясы*» айтарлықтар ықпалды қызмет атқарады. Бастауыш сынып мұғалімдері бұл үрдісті қолдана отырып тұлғаның ойлауын дамытып қана қоймай оқушының әлі ашылмаған мүмкіндіктерін өзі дамыта алатындай кезеңдерден түзілуі – мәселені шешудің нақты жолдарының өздері іздестіруіне түрткі болып айқындайды.

Біз, мақаламызда болашақ бастауыш сынып оқушыларының ойлау қабілетін дамытудағы қолданбалы аспектілерін әдіснамалық маңызын: әдіснамалық

қағидалар, құрылымдық-мазмұндық жүйесін, талқылайтын боламыз. Сондай-ақ, түзілген компоненттердің функцияларын қалыптастырушы эксперименттің негізгі бағдарында талдайтын боламыз.

Негізгі бөлім. Бастауыш сынып оқушыларының ойлау қабілеттерін проблемалық оқыту арқылы дамытудың әдіснамалық маңызын түсіндіруде таңдап алынған теориялық әдістер: проблемалық оқыту, оның ұғымдық-категориялық базасына психологиялық, педагогикалық талдаулар жасау, технологияның даму динамикасын бейнелеу, әдіснамалық белгілерді иерархиялау және т.б. болады.

«Проблемалық оқыту» технологиясының шығу тарихы, оның генезисі психологиялық педагогикалық аргументтерден бастау алады.

Проблемалық оқыту технологиясы жаңалық емес: ол ХХ ғасырдың басында кеңестік және шетелдік мектептерде кеңінен тарай бастады. Проблемалық оқыту ең алдымен эксперименталды мектептің негізін қалаған американдық философ, психолог педагог Дж.Дьюидің теориялық болжамдарына негізделген, онда оқыту бағдарламасы ойын және еңбек әрекетімен алмастырылды. Оқу, санау, жазу сабақтары физиологиялық тұрғыдан дамып келе жатқан балаларда өздігінен пайда болған қажеттілік-түйсіктерге байланысты ғана жүргізілді. Сәйкесінше, балалар ойынға және практикалық іс әрекетке тартылды.

Проблемалық оқыту саласындағы терең зерттеулерге тоқталсақ, ойлау психологиясын зерттеуге сәйкес проблемалық оқытудың идеясы мен принциптерін кеңестік психологтар С.Л. Рубинштейн, М.Н. Скаткин, Ю.К. Бабанский, М.И. Махмутов, А.М. Данилов, Д.В. Вилькеев, Д.Н. Богоявленский әзірледі.

Психологиядағы: *«қоршаған ортаны танудағы тәжірибенің кеңеюі адамның ойлау қабілетінің даму ептілігіне барынша ықпал етеді. Мұндағы тұлғаның ойлау әрекеті туралы психологиялық дискурстан Қ. Айтмағанбетова: «Адамның ойында тануға әсер ететін серпіліс бар және ойлаудың өзі процесс»* дегеннен туындайды [4]. Ал проблемалық оқыту жүйесінде оқушының ойлау процесі шешуші рөл атқарады.

Біз, «проблемалық оқыту» мен оның ұғымдық-категориялық базасын және қаншалықты оқушының ойлау әрекетіне ықпал ететінін педагогикалық еңбектерден байқаймыз. Сондай-ақ, «проблемалық оқытудың» педагогикалық астарларын келесідей жүйелеп көрсетуге болады. Олар: бала материалды тыңдау немесе сезім мүшелері арқылы қабылдап қана қоймай, оның оқуының белсенді субъектісі бола отырып, бойында пайда болған білімге деген қажеттілікті қанағаттандыру нәтижесінде меңгереді; табысты оқытудың шарттары: а) оқу материалын проблемаға айналдыру (білім-таңданудың қызығудың нәтижесі); б) Баланың белсенділігі (білімді «ынтамен» алу керек), с) оқуды бала өмірімен,

ойынмен, еңбек әрекетімен байланыстыру. Бұл технологияның тұжырымдамалық ережелері болып табылады. (Д.Дьюи бойынша).

Проблемалық оқыту технологиясының кезеңдері:

1. Тәрбие мәселесін баяндау; проблемалық жағдайды ұйымдастыру. Бұл кезеңнің нәтижесі – оқушылардың қиындығы және сабақтың мақсаты болатын проблемалық сұрақты құрастыру.

2. Мәселенің шешімін іздеу:

- диалог арқылы;
- болжамдар (гипотеза).

3. Гипотезаны тексеру, сәйкесін анықтау.

4. Ережені, әдісті тұжырымдау; оқулықтағы үлгімен салыстыру.

5. Оқу сұрақтарын (мәселелерін) құрастыруға жаттықтыру.

6. Проблемалық сипаттағы тапсырмаларды енгізе отырып, бақылау-тексеру жұмыстарын жүргізу:

- проблемалық сұрақ қою;
- гипотезаны ұсыну;
- дәлелдеме жасау.

Бұл жерде атап өтетін жайт, проблемалық оқыту педагог мен оқушы арасындағы белгілі бір қарым-қатынас стилінде ғана ойдағыдай жүзеге асады, бұл кезде оқушылар өз ойлары мен көзқарастарын мұғалімнің оқушының ойлау процесіне мұқият көңіл бөлуінің арқасында еркін жеткізе алады.

Жалпы проблемалық оқыту бойынша М.И. Махмутов айқындағандай 5 сабаққа дайындалған сайын педагог өзіне келесідей сұрақтар қоюы шарт: а) сабақтың мақсатын қалай тұжырымдап, оған қол жеткізуді қамтамасыз ету керек; ә) қандай оқу материалын таңдау керек және оны дидактикалық өңдеуге қалай жатқызу керек; в) оқытудың қандай әдістері мен құралдарын таңдау керек; г) өз іс-әрекетін және оқушылардың іс әрекетін қалай ұйымдастыру керек?; д) өзара әрекеттесу қалай жүзеге асырылатыны осы компоненттердің барлығы белгілі бір білім жүйесіне негіздеруі керек [5].

Балалардың интеллектуалдық дамуының жетістігі негізінен сабақта, мұғалім өз оқушыларымен жалғыз қалғанда қол жеткізіледі. Ал оқушылардың оқуға деген қызығушылығының дәрежесі, білім деңгейі, үнемі өзін-өзі тәрбиелеуге дайын болуы ойлау қабілетіне, танымдық іс-әрекетін жүйелі ұйымдастыра білуіне байланысты.

Ең оңтайлысы проблемалық сабақтың келесі құрылымы болып табылады:

1. Проблемалық жағдай.
2. Тәрбие мәселесінің тұжырымы.

3. Шешімді іздеу. Гипотезаларды ұсыну.
4. Шешім өрнегі. Гипотезаларды дәлелдеу немесе теріске шығару.
5. Шешімдердің дұрыстығын тексеру (рефлексия-интроспекция).
6. Жаңа материалды ойнату. Ашық білімді шығармашылықпен қолдану.

Проблемалық сабақтың құрылымынан оның орталық буыны проблемалық жағдай екенін көруге болады.(1 суретте).

Сурет 1. «Проблемалық оқыту» технологиясы бойынша сабақтың құрылымы.

Қорытынды. Проблемалық жағдаяттарды құрудың негізгі мақсаты – балалар мен мұғалімнің бірлескен іс-әрекеті барысында, балалардың оңтайлы дербестігімен және мұғалімнің жалпы жетекшілігімен жүзеге асатын іс әрекетке бағыттау болып табылады. Қысқаша айтқанда, осындай іс-әрекеттер процесі білім және проблемалық мәселелерді шешудің жалпы принциптері болып табылады. Бірақ, бұл жерде проблемалық тапсырманы шешу кезінде балалардың бойындағы қиындықты ашатын тапсырма олардың мүмкіндіктерін (интеллектуалдық мүмкіндіктері мен білім деңгейі) ескерілмей берілсе, оқушылардың танымдық қызығушылықтары болмауы мүмкін екенін есте ұстаған жөн. Сондықтан берілген тапсырманың шарттарын талдау және жаңа білімді меңгеру (ашу) барысында оқушылардың мүмкіндіктерін білу керек. Тапсырманың күрделілік дәрежесі қолда бар білім мен іс-әрекет әдістерінің көмегімен оқушылар оны орындай алмайтындай болуы керек, бірақ бұл білім тапсырманы орындаудың мазмұны мен шарттарын өз бетінше талдау (түсіну) үшін жеткілікті болуы шарт. Тек осындай тапсырма проблемалық жағдайды жасауға ықпал етеді. Маңыздысы осы арқылы баланың ойлау қабілеті дамып, ары қарай білім алуына ынтасы оянады. Осылайша бастауыш сынып оқушыларын проблемалық оқыту арқылы білім алу барысында ойлау қабілеттері

мақсатты түрде қалыптасуы жүреді. Проблемалық оқыту технологиясын қолданудың негізгі нәтижесі де осы болып табылады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. 28.06.2007ж., №546 Қаулысы. – Астана: Ақорда, 2007 // <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P070000546> . 19.02.2018.
2. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған стратегиясы // <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1900000988>. 15.05.2020.
3. Б.А. Тұрғынбаева Оқыту барысында бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық қабілетін дамыту: пед. ғыл. канд. ... автореф. – Алматы, 1998. – 26 б.
4. Қ. Айтмағанбетов Бастауыш сыныптарда дүниетанымды оқытудың теориялық негіздері. Алматы, 2003. – 144 б.
5. М.И. Махмутов. Организация проблемного обучения в школе. М., 2001. – 301 б.

А.Б.Каиргельдиева, К.Б. Жанадилова

Аннотация. В статье рассмотрены пути развития мышления младших школьников через проблемное обучение. Основная идея образовательного процесса-формирование личности учащегося, способного самостоятельно усваивать знания посредством самостоятельного мышления в воспитании подрастающего поколения.

Основа продуктивного и качественного образования-использование новых технологий обучения. Повышение эффективности обучения в контексте развития познавательного мышления ребенка в ходе занятий является одной из педагогических проблем теории и методики обучения в современной начальной школе. Мыслительная деятельность ребенка в рамках его педагогического влияния на деятельность по приобретению знаний, методы обучения развитию личности, способствует развитию ее познавательных способностей.

Главная задача в современной системе образования-дать возможность ребенку самостоятельно найти и обдумать пути решения педагогической проблемы в условиях обучения, дать направление мыслительной деятельности. В условиях всестороннего развития мышления с воспитанием и качественным образованием будущих поколений можно утверждать, что главными атрибутами перед учителями начальных классов является овладение и применение современных технологий в восприятии человеком новых знаний,

связывании со старыми знаниями. Есть веские основания полагать, что «технология проблемного обучения» играет важную роль в развитии мышления личности. Учителя начальных классов, используя эту тенденцию, не только развивают мышление личности, но и рассматривают конкретные пути решения проблемы, чтобы ученик мог сам развить еще не раскрытые возможности.

Ключевые слова: проблемная технология обучения; педагогическая технология; планирование; вопросы обучения; качество образования; начальная школа; мыслительный процесс.

A.B.Kairgeldieva, K.B. Zhanadilova

Abstract. The article describes the ways of developing the thinking of Primary School students through problem-based learning. The main idea of the educational process is the formation of a student's personality, which can independently assimilate knowledge through independent thinking in the education of the younger generation.

The basis of effective and high – quality education is the use of new teaching technologies. From the point of view of developing a child's cognitive thinking in the course of the lesson, improving the efficiency of thinking is one of the pedagogical problems of the theory and methodology of teaching in modern elementary school. The child's thinking activity is his activity to acquire knowledge within the framework of pedagogical influence, methods of developing personal learning, influence on the development of his cognitive abilities.

The main task in the modern education system is to create an opportunity for the child to independently find solutions to the pedagogical problem in the conditions of education, to guide the activity of thinking. We can prove that the main attributes of primary school teachers in the context of the comprehensive development of thinking with the education of future generations and the provision of high-quality education are the assimilation and use of modern technologies in the perception of new knowledge, connection with old knowledge. There is every reason to believe that this is the case, because the "problem-based learning technology" has a fairly influential function in the development of personality thinking. Primary school teachers, using this trend, not only develop the thinking of the person, but also develop the student's not yet revealed capabilities at the same stages as they themselves – they consider specific ways to solve the problem..

Key words: problem-based learning technology; pedagogical technology; planning; teaching issues; quality education; elementary school; thought process.

МНРТИ 421.75

*К.К.Куламбаева¹, А.К.Садыкова², Ю.Ю.Суровицкая³, У.К Шамишден⁴
г.Кокшетау, Республика Қазақстан
Университет имени А.Мырзахметова e-mail: d_3824@mail.ru*

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО УРОВНЯ СТАРШЕКЛАССНИКОВ

Аннотация. Роль учителя в совершенствовании познавательного уровня старшекласников весьма специфична. Новая современная структура образования и изменение учебно-методического содержания требуют обновления профессионального мастерства учителей, совершенствования их познавательного поиска. В настоящее время развитие во всех сферах должно быть лучшим. Репутация учителя зависит, прежде всего, от личных качеств, кабинета учителя

Ключевые слова: качество, познание, уровень, структура.

В ходе теоретических исследований предисловие к познавательной деятельности учителя.

- 1 наличие позитивной Я-концепции;
- 2 быть ориентированным и настойчивым.
3. быть зрелым, зрелым, зрелым, четко усвоившим цель, задачи своего дела;
- 4 наличие нормального настроения;
5. быть бдительным, наблюдательным;
- 6 Владение инновационными технологиями обучения;

Обеспечена системность и планомерность обучения, плодотворно развивается познавательность там, где у детей есть необходимый уровень знаний. Эффективными формами организации признаются задания, которые по объему должны быть разнообразны в освоении программного материала. Мы не можем сказать, что одно и то же действие является познавательным. Познавательные и эмоциональные взаимодействия, сочетаясь, стимулируют деятельность ребенка. Результативность деятельности является одним из необходимых условий для развития познавательной деятельности. В процессе обучения-воспитания термин «познавательный» тесно связан с такими терминами, как интеллект, способности, развитие, одаренность. Деление детей в школьном возрасте на одаренных, одаренных противоречит нравственной основе педагогики. Более

того, в педагогике и психологической науке еще не найден точный критерий, определяющий одаренность каждого ребенка.

Учитывая эти качества, неэффективные для познавательной деятельности старшеклассника, в учебно-воспитательном процессе педагогу следует пересмотреть свою деятельность.

Во-первых, педагог совершенствует свою инновационную деятельность;

Во-вторых, освоение передовых технологий обучения;

В-третьих, внесение изменений в использование оборудования и информационных технологий;

В-четвертых, изменение содержания и видового характера учебного материала, поставляемого учащимся.

Для того, чтобы эти качества могли быть привиты старшеклассникам, необходимо определить содержание, форму, методы и приемы развития творчества учащихся.

Н. И. Болдырев, м. А Данилов в своих трудах заключают, что познавательные задания должны побуждать учащихся к самостоятельному поиску путем обобщения и анализа имеющихся у них знаний. Для этого пути решения поставленных задач необходимо искать через учащихся, а не в готовом виде..

Перед тем, как дать учащимся познавательные задания, педагогу следует определить следующие вопросы:

- понимает ли ученик смысл, смысл данных заданий?
- цель, задачи, содержание заданий?
- какая еще информация, данные, инструменты нужны самому ученику для полного понимания заданий?
- соответствуют ли задания уровню знаний учащихся, не интересуют их?
- учитывают ли при выдаче заданий способности, уровень знаний, востребованность учащихся?

В познавательных заданиях учитываются способности, умения, навыки учащихся. Создание условий для его выбора в зависимости от приверженности, заинтересованности, мотивации учащихся, создание системы заданий для одной и той же темы.

Познавательные задания способствуют развитию познавательных способностей учащихся, побуждая их к самостоятельной исследовательской, поисковой, умозаключительной деятельности, повышают познавательную активность.

Ориентация на учеников, их лидерство, не сталкиваться с трудностями - вот главная задача учителя. С этой целью при составлении инструкций-указаний для учащихся после каждого задания можно занять ключевую позицию по следующим вопросам:

- предлагать только модели, способы выполнения задания. А поиск в достижении цели, решение поставленной задачи оставить на долю ученика;

- предоставить учащимся, нуждающимся в помощи, ранее выполненный образец задания;

- при составлении указаний-указаний руководствоваться главными принципами гуманной педагогики (т. е. постоянно находить сотрудничество с учеником, вести его, давать советы).

Такая помощь-инструктор сближает ученика и учителя. Повышается интерес учащихся к выполнению заданного задания.

Учитель предъявляет к учащимся следующие требования при подготовке различных познавательных заданий с целью организации познавательной деятельности:

- учитывать индивидуальный характер, содержание изучаемого предмета при подготовке познавательных заданий;

- наличие познавательных заданий на разных уровнях;

- очередное задание должно быть дано в связи с ранее заданным заданием и в одной системе;

- наличие знаний и умений жетілдіретіндей;

- изменение заданий от простых к сложным;

- быть таким, чтобы раскрыть индивидуальные способности ученика и развить его творчество.

Таким образом, все вышеизложенное говорит о том, что профессиональная подготовка учителя к развитию познавательного уровня учащихся - это создание условий для ориентации учителя на профессионально-педагогическую деятельность в рамках образовательного процесса и овладения педагогическими познавательными приемами, поиска в процессе обучения, принятия новых познавательных решений, овладения навыками построения организационных форм для достижения личностного и познавательного развития учащихся позволяет дать определение сложному процессу, предполагающему создание взаимосвязей структурных компонентов.

Список литературы:

1. Қошанова М.Т. Сулейменова З.Е., Психология. Казань: Изд-во КГУ, 2006-Б.72-74

2. Бейсенбаев Ж. Әдептілік әлемі. -А.: Жалын баспасы, 2003. -Б.33-34

3. Платонов К.Г. Структура и развитие личности. - М.:Наука, 2006. - Б.4-5

4. Лейтес Н.С. Умственные способности и возраст. - М.:Просвещение, 2001-Б.14-15

5. Баширова С., Төлегенова А. Педагогикалық технология арқылы оқушылардың танымдық қызығушылығын қарастыру. - А.:Білім, 2006.- Б.24- 27

К.К.Куламбаева¹, А.К.Садыкова², Ю.Ю.Суровицкая³, У.К

Шамшиден⁴ Андатпа. Жоғары сынып оқушыларының танымдық

деңгейін

жетілдірудегі ұстаздың рөлі өте ерекше. Білім берудің қазіргі жаңа құрылымы және оқу әдістемелік мазмұнының өзгеруі мұғалімдердің кәсіби шеберліктерін жаңарту, танымдық ізденістерін шыңдауын қажет етеді. Қазіргі уақытта барлық салада даму үздіксіз болуы қажет. Ұстаз беделі, ең алдымен, өзінің жеке басының қасиеттеріне, ұстаздық қабілетіне байланысты

Түйін сөздер: сапа, таным, деңгей, құрылым.

К. К. Kulambaeva¹, A.K.Sadykova², Yu.Yu.Surovitskaya ³,

U,.K.Shamshiden⁴ Abstract. The role of the teacher in improving the

cognitive level of high school

students is very specific. The new modern structure of education and the change in the teaching and methodological content require updating the professional skills of teachers, improving their cognitive search. Currently, development in all areas should be the best. The reputation of a teacher depends, first of all, on personal qualities, the teacher's office

Keywords: quality, cognition, level, structure.

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ТЕОРИЯ И ШКОЛЬНАЯ ПРАКТИКА

МРНТИ 37.032

Щербакова В.В.

Магистрант 1 курса

НАО КУ им. Шокана Уалиханова

Казахстан, г. Кокшетау

Ракишева Г.М.

доктор PhD,

ассоциированный профессор кафедры «Педагогика и психологии»

НАО КУ им. Шокана Уалиханова

СЕТЕВАЯ САМОСТЬ КАК ФЕНОМЕН XXI ВЕКА: СОЦИАЛИЗАЦИЯ СОВРЕМЕННЫХ ПОДРОСТКОВ

Статья выполнена в рамках реализации проекта ГФ МНВО ИРН АР14869833

На пути к глобальным изменениям. Современное общество находится у истоков кардинальных перемен, которые обуславливаются четвертой индустриальной революцией. Развитие и внедрение инновационных технологий фундаментально меняют не только производственные процессы, но политические, экономические, социальные, научные, и другие среды. По мнению немецкого футуролога К. Шваба, темпы роста и масштаб использования новейших технологий, таких как Интернет, искусственный интеллект, умные гаджеты и в целом, цифровое пространство - носят как исторический, так и глобальный характер. [1]

Сегодня обществу приходится быстрыми темпами адаптироваться к нынешним реалиям, поэтому ежедневное взаимодействие с Интернет-коммуникациями и виртуальным пространством приводит к формированию новых социальных связей, социального опыта, которые в свою очередь влияют на культуру общества. В поисках ответов, что же происходит с современным информационным обществом в условиях цифровых трансформаций, исследователи предлагают новые термины, наиболее популярные из них: «информационная социализация», «цифровая социализация», «киберсоциализация».

Рассматриваемые термины появились в научной литературе относительно недавно, но уже широко используются как в зарубежных научных исследованиях, так и в исследованиях постсоветского пространства (табл.1).

<i>Автор</i>	<i>Определение</i>
В.А. Плешаков	«Киберсоциализация – это процесс, качественных изменений структуры самосознания личности и мотивационно-потребностной сферы индивидуума, происходящих в результате использования

	инфокоммуникационных технологий». [2]
Г.У. Солдатова	«Цифровая социализация – это процесс овладения и присвоения человеком социального опыта, приобретаемого в онлайн-контекстах, воспроизводства этого опыта в смешанной офлайн/онлайн-реальности и формирующего его цифровую личность как часть реальной личности». [3]
Н.А. Голубева, Т.Д. Марцинковская	«Информационная социализация – это процесс освоения информационных технологий, в рамках, которого происходит постижение норм и ценностей, присущих данной культуре, выстраивается отношение воспринимаемой информации, происходит категоризация и самокатегоризация, конструируется картина окружающей действительности». [4]

Таблица 1. Понимание «социализация в цифровой среде» некоторых исследователей.

Зарубежными исследователями термин «киберсоциализация» рассматривается в более широком понимании: «как совокупность феноменов, связанных с приобщением человека к культуре электронной коммуникации, а также к ценностям, нормам и правилам, определяющим специфику общения в киберпространстве». [5]

Проанализировав работы представленных выше исследователей, можно прийти к выводу, что социализация в информационной или цифровой среде – это процесс вхождения личности в киберпространство с целью принятия его ценностей и норм, которые напрямую воздействуют на психику человека и способно вызвать изменения его образа «Я».

Информационная социализация подростков, как фактор появления сетевой самости.

Подростков можно рассматривать как особую социальную группу со специфическими проблемами, амбициями, взглядами. Данный период характеризуется определенными психологическими потребностями подростка: стремление к общению со сверстниками, формирование чувство самостоятельности и самовыражения, сепарация от родителей, признание своих прав со стороны других людей Один из важнейших процессов, происходящих в обществе – это социализация подростков, усвоение ими культурных норм и ценностей.

Для современных подростков Интернет является одним из главных и инструментов для получения широкой информации. Подростки в силу возраста, любознательности, активности быстрее всего «подхватывают» любые новые тренды. Основными источниками информации в основном выступают социальные сети, поисковые системы, по средствам общения в социальных сетях и др.

Рассматривая «традиционную» социализацию и развитие личности подростка, стоит обратиться к трудам, американского психолога Ури Бронфенбреннер, который выделял 4⁵¹ экологические системы как фактор

формирования личности ребенка: микросистема, мезосистема, экзосистема и макросистема. (рис.1)

Так, на уровне микросистемы основное влияние на формирование психологических установок личности ребенка оказывает семья, ее атмосфера, родительские установки. Для мезосистемы характерно влияние как семьи, так и внешних коммуникаций ребенка, например, контакт с воспитателями и сверстниками в детском саду, а также учителями и одноклассниками в школе. Экзосистема – представлена социальными органами и службами (место работы родителей), влияние оказывает и круг общения родителей (друзья семьи, родственники). Макросистема – это установки и идеология культуры, страны.

В условиях цифровых трансформаций исследователями Ж. Джонсоном и П. Паплампу была пересмотрена «Теория экологических систем» У. Бронфенбреннера, и как результат предложен самостоятельный этап в экологической системе - это «Техносистема». (рис.2) Под техносистемой понимается следующее, процесс взаимодействия ребенка с реальными (семья, сверстники) и виртуальными (интернет, приложения, гаджеты) элементами. [6]

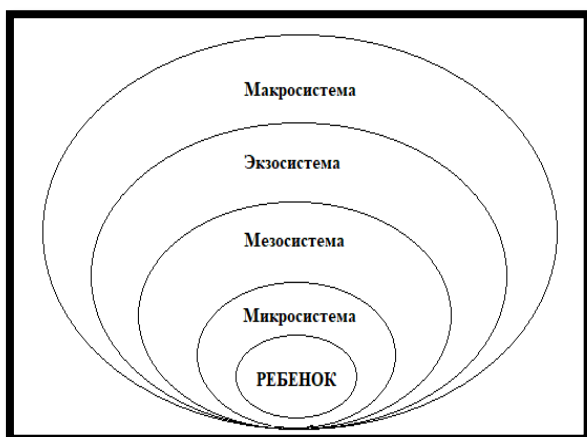

Рис.1. Теория экологических систем У.Бронфенбреннера.

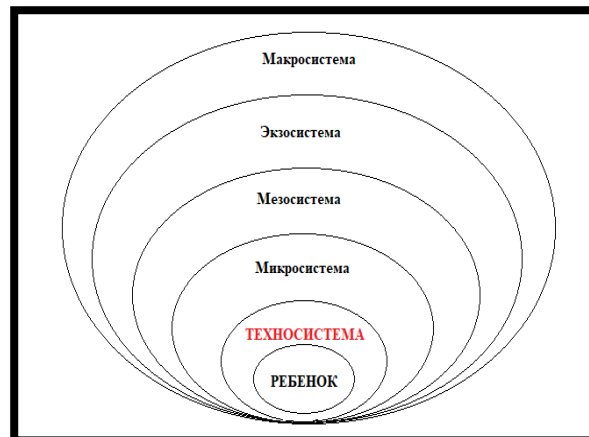

Рис.2. Теория экологических система У.Бронфенбреннера, дополненная Ж.Джонсоном, П.Паплампу.

Большинство российских ученых сходятся к единому мнению и считают наиболее подходящей методикой исследования цифровой социализации детей и подростков – это культурно-исторический подход Л.С. Выготского и историко-эволюционный подход А.Г. Асмолова. Труды данных исследователей дополняют друг друга и помогают лучше понять процессы социализации подростков в современном мире. Усиливает методологическую базу рассматриваемой проблематики, работы Г.У. Солдатовой, направленные на внедрение новых понятий «новой нормальности» и «смешанного мира». Данный подход основан на пересмотре классических теорий социализации общества с учетом повсеместного использования инфокоммуникационных технологий, цифрового пространства, а также последствий адаптации современного общества к изменениям.

Кратко подводя итог, стоит отметить, что нынешняя социализация подростков в виртуальном пространстве протекает очень быстрыми темпами, заметно опережая взрослое поколение. Современные подростки не подчиняются «зоне ближайшего развития», и вместо совета взрослого все чаще обращаются за ответами к информационным технологиям и Интернету. Поэтому главной задачей сегодняшнего дня является поиск новых стратегий понимания между поколениями, построение мостов общения с подростками.

«Сетевая самость» и ее проявление.

Исследования многих ученых в области цифровой социализации показывают, что результатом освоения информационных технологий и виртуального пространства является цифровая личность. В настоящее время к цифровой личности относят следующие обозначения: «цифровые двойники или близнецы», «сетевые самости», «виртуальные личности». [3]

Изучая феномен «Сетевой самости», стоит обратиться к классической теории личности К. Юнга. Самость – это архетип, являющийся глубинным ядром и выражением психологической целостности отдельного индивида. Самость реализуется с помощью объединения сознательной и бессознательной частей психики и, одновременно с этим, обеспечивает вычленение индивида из окружающего его мира, т.е. индивидуации. [7]

Также, стоит отметить, исследования немецкого ученого Н. Дёринга, в которых рассматривалась личность в цифровом пространстве, как «виртуальная идентификация» - модель личности, состоящая из реальной и дополненная одной или несколькими виртуальными ролями. Российские ученые Е.Л. Солдатова и Д.Н. Погорелов в своих исследованиях под «виртуальной идентификацией» понимают следующее, «процесс осознания своей принадлежности к определенной (не всегда фиксируемой в реальном социуме) общности в информационно-коммуникативных средах» [8], что в целом, очень близко к понятию «Сетевой самости».

В результате анализа, можно сказать, что «Сетевая самость» - это

самоидентификация реальной личности, возможность примерить один или несколько социальных образов в виртуальном мире. Основные инструменты проявления «Сетевой самости» - самовыражение и самопрезентация, а условия анонимности и безнаказанности в цифровом пространстве усиливают эти процессы в разных формах. Как правило, подростки не всегда способны справиться с выбранными образами, сетевая самость может настолько увлечь их, что временами возможно растворение или объединение реального «Я» и сетевой самости в повседневную жизнь.

К сожалению, на сегодняшний день феномен «сетевая самость» недостаточно изучен учеными, существуют лишь попытки объяснить, что толкает подростка к самовыражению в виртуальном мире и как это происходит. Не смотря на это, существует явный факт того, что чрезмерно-активное использование информационных технологий и освоение виртуального пространства подростками ведет к определенным угрозам и рискам. Одним из главных рисков – это проявление кибербуллинга в сети в самых разных его формах: хейтинг, троллинг, шейминг, а также кибергрумминга и др. К другим рискам относят интернет-зависимость (непреодолимая тяга к чрезмерному использованию интернета) и контентные риски, которые возникают в результате использования противозаконных и вредоносных материалов, таких как насилие, нецензурную лексику, пропаганду суицида и наркотических веществ и др.

Таким образом, рассмотрев феномен «Сетевая самость», были выявлены механизмы его формирования в условиях информационного пространства и влияние рассматриваемого феномена на возникновение рисков в развитии современного подростков.

Список литературы

1. Шваб К. Четвертая промышленная революция. Пошаговое руководство по изменениям, которые ждут человечество в ближайшие 100 лет. М.: Эксмо, 2016. – с. 138
2. Электронный научно-публицистический журнал «Homo Cyberus» // <http://journal.homocyberus.ru/cybersocialization> 05.11.2022
3. Солдатова Г.У., Войскунский А.Е. Социально-когнитивная концепция цифровой социализации: новая экосистема и социальная эволюция психики. // <https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialno-kognitivnaya-kontseptsiya-tsifrovoy-sotsializatsii-novaya-ekosistema-i-sotsialnaya-evolyutsiya-psihihi> 05.11.2022
4. Голубева Н.А., Марцинковская Т.Д. Информационная социализация: психологический подход. // <https://psystudy.ru/index.php/num/article/view/808/412> 05.11.2022
5. Айсина Р.М., Нестерова А.А. Киберсоциализация молодежи в информационно-коммуникационном пространстве современного мира: эффекты и риски. // <https://cyberpsy.ru/articles/kibersocializaciya/>

6. Солдатова Г.У. Цифровая социализация в культурно-исторической парадигме: изменяющийся ребенок в изменяющемся мире. // https://psyjournals.ru/files/95723/sps_2018_n3_Soldatova.pdf 05.11.2022
7. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. – 3-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – с. 607
8. Солдатова Е. Л., Погорелов Д.Н. Феномен виртуальной идентичности: современное состояние проблемы. // https://www.researchgate.net/publication/325606342_The_phenomenon_of_virtual_identity_The_contemporary_condition_of_the_probleme/fulltext/5b181809aca272021ce9668c/The-phenomenon-of-virtual-identity-The-contemporary-condition-of-the-problem.pdf 05.11.2022

МНРТИ 52.36.8

*К.К.Куламбаева¹, А.К.Садыкова², Ю.Ю.Суровицкая³, Канаткызы Айгерим⁴
г.Кокшетау, Республика Қазақстан
Университет имени А.Мырзахметова e-mail: d_3824@mail.ru*

ВЛИЯНИЕ СЕМЕЙНОГО ВОСПИТАНИЯ НА ФОРМИРОВАНИЕ ТВОРЧЕСТВА МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Аннотация. Родители составляют первую социальную среду ребенка. В жизни каждого человека важную роль играет личность родителя. Не случайно в трудный момент жизни мы мысленно обращаемся к родителям, особенно к матерям. Кроме того, чувства, которые окрашивают отношения между ребенком и родителем, являются особыми чувствами, отличающимися от других эмоциональных связей. Специфика чувств, возникающих между детьми и родителями, во многом определяется тем, что родительская забота необходима для сохранения жизни ребенка. Ну а потребность в родительской любви - это, по сути, жизненная необходимость для маленького человека. Любовь каждого ребенка к родителям безгранична, безгранична, безгранична. Более того, в первые годы жизни, когда любовь к родителю обеспечивает человеку собственную жизнь и безопасность, по мере взросления родительская любовь выполняет функцию сохранения и защиты внутреннего, эмоционального и психологического мира человека. Родительская любовь-источник и залог здоровья человека, сохранения его плотского и душевного здоровья

Ключевые слова: источник, личность, среда, родители.

Целенаправленное воздействие на ребенка со стороны семьи и школы –

воспитание. Понятие "образование" имеет два основных значения: широкое (социальное) и узкое (педагогическое). В широком социальном смысле воспитание понимается как социальное явление, деятельность общества, которая является подготовкой молодого поколения к жизни. На это направлены усилия всей социальной структуры общества: семьи, детские сады, школы, средства массовой информации, церкви и т. в педагогическом смысле воспитание-это специально организованный и контролируемый процесс, способствующий развитию личности.

Семья выступает как социальная ячейка общества, а также как важнейший фактор формирования личности.

В родительской работе, как и в других, могут быть ошибки и сомнения, временные неудачи, поражения, сменяющиеся победами. Воспитание детей в семье-это та же жизнь, и наше поведение, даже наши чувства к детям, сложны, изменчивы и противоречивы. Кроме того, как дети не похожи друг на друга, так и родители не похожи друг на друга. Отношения с ребенком, а также с каждым человеком глубоко индивидуальны и уникальны.

Например, если родители идеальны во всех отношениях, они знают правильный ответ на любой вопрос, то в этом случае невозможно пробудить в ребенке самую главную родительскую задачу-потребность в самостоятельном поиске, обучении. новые вещи.

Поэтому первая и главная задача родителей-сформировать у ребенка веру в его любовь и заботу. Никогда, ни в коем случае, ребенок не должен сомневаться в родительской любви. Самое естественное и необходимое из всех обязанностей родителей-относиться к ребенку с любовью, вниманием в любом возрасте.

Однако необходимость формирования у ребенка уверенности в родительской любви обусловлена рядом обстоятельств. Нередки случаи, когда дети взрослеют и прощаются с родителями. Они разделяются в психологическом, духовном смысле, когда теряются эмоциональные связи с самыми близкими людьми. Психологи доказали, что подростковый алкоголизм и подростковая наркомания в основном состоят из родителей, которые не любят своего ребенка. Главное требование к семейному воспитанию-требование любви. Но здесь очень важно понимать, что любить ребенка и заботиться о нем ежедневно, прилагая усилия для его воспитания, не нужно руководствоваться только любовью, она должна чувствовать, чувствовать, понимать, быть самой собой ребенка. будьте уверены, что он любимый, будьте полны этого чувства любви, независимо от того, какие трудности, конфликты и конфликты могут возникнуть в его отношениях с родителями или в отношениях пары друг с другом. Вера ребенка в родительскую любовь и правильное формирование психического мира человека возможна только при условии, что только нравственное поведение на основе любви, любовь учит любить.

Многие родители считают, что ни в коем случае нельзя проявлять любовь к детям, считая, что если ребенок хорошо знает, что его любят, это приведет к порче, эгоизму и эгоизму. Это утверждение следует категорически отрицать. Все

эти негативные качества личности возникают из-за недостатка любви, когда возникает определенный эмоциональный дефицит, когда ребенок лишен прочного фундамента неизменной родительской доброты. Чувство того, что ребенок любит, заботится о себе, не зависит ни от времени, которое родители посвящают ребенку, ни от того, воспитывался ли ребенок дома или в детском саду с раннего возраста. Это не связано с обеспечением материального положения, объемом материальных затрат на образование. Кроме того, не всегда очевидные просьбы других родителей, многочисленные действия, в которых по их инициативе участвует ребенок, способствуют достижению этой важной образовательной цели.

Глубокое постоянное психологическое общение с ребенком-универсальное требование воспитания, которое может быть предъявлено всем родителям одинаково, общение необходимо в любом возрасте при воспитании каждого ребенка. Чувство и опыт общения с родителями, которые позволяют детям чувствовать и реализовывать родительскую любовь, доброту и заботу.

В основе сохранения связи лежит неподдельный интерес ко всему происходящему в жизни ребенка, неподдельный интерес к его детству, даже самому мелкому и наивному, проблемы, стремление понять, желание наблюдать за всеми изменениями, происходящими в жизни. душа и сознание растущего человека. Вполне закономерно, что конкретные формы и проявления этих отношений могут быть различными в зависимости от возраста и индивидуальных особенностей ребенка. Но полезно подумать об общих закономерностях психологического контакта между детьми и родителями в семье.

Общение никогда не происходит само по себе, оно должно быть построено вместе с ребенком. Говоря о взаимопонимании, эмоциональной связи детей и родителей, мы понимаем определенный диалог, взаимоотношения ребенка и взрослого друг с другом.

Главное в установлении диалога-совместное стремление к общим целям, общий взгляд на ситуации, общность в направлении совместных действий. Речь идет не об обязательном соответствии взглядов и оценок. Часто взгляды взрослых и детей различны, что вполне естественно, учитывая различия в опыте. Однако важен сам факт совместного внимания к решению проблем. Ребенок всегда должен понимать, какими целями руководствуются родители в отношениях с ним. Ребенок, пусть и очень маленький, должен быть союзником в общей семейной жизни, в определенном смысле ее творцом и творцом, а не объектом воспитательного воздействия. Именно тогда, когда ребенок вмешивается в общую жизнь семьи и разделяет все ее цели и планы, исчезает типичное единодушие воспитания и допускается подлинный диалог.

Важнейшей характеристикой диалогического воспитательного общения является установление равенства позиций ребенка и взрослого.

Добиться этого в повседневных семейных отношениях с ребенком очень сложно. Обычно спонтанная позиция взрослого-это позиция ребенка «сверху». У

взрослого есть сила, опыт, самостоятельность - ребенок физически слаб, неопытен, полностью зависим. Несмотря на это, родители должны постоянно стремиться к равенству.

Равенство позиций означает признание активной роли ребенка в процессе его воспитания. Человек не должен быть объектом воспитания, он всегда является активным субъектом самовоспитания. Родитель может быть хозяином души своего ребенка только в той степени, в которой он может пробудить в ребенке потребность в собственных достижениях, самосовершенствовании.

Требование равенства позиций в диалоге основано на неоспоримом факте того, что дети имеют неоспоримое воспитательное влияние на самих родителей. Под влиянием общения со своими детьми, приобщаясь к различным формам общения с ними, выполняя специальные действия по уходу за ребенком, родители существенно меняют свои психические качества, существенно меняется их внутренний духовный мир.

В этой связи Дж.Корчак, обращаясь к родителям, писал: "наивно мнение, что, наблюдая, наблюдая, обучая, пробуждая, разрушая, разрушая, формируя детей, зрелый, сформированный, неизменный родитель не может оказывать воспитательного воздействия. окружающая среда, окружающая среда и дети.

Равенство позиций не означает, что, вступая в диалог, родители должны опускаться до уровня ребенка, нет, они должны подниматься к пониманию "тонких реалий детства".

Равенство позиций в диалоге заключается в необходимости того, чтобы родители постоянно учились видеть мир глазами своих детей в различных его формах.

Общение с ребенком, как высшее проявление любви к нему, должно строиться на основе постоянного, неустанного стремления познать уникальность его индивидуальности. Постоянное тактичное отношение, ощущение эмоционального состояния, внутреннего мира ребенка. Происходящие в нем изменения, особенно его психическая структура,-все это создает основу для глубокого взаимопонимания между детьми и родителями в любом возрасте.

Список литературы.

1. Миронов Н.В. Способность и одаренность в младшем школьном возрасте Начальная школа. СПб.: Питер, 2004. – 0265 с.
2. Балашова И.В., Сацукевич И.В., ТихомироваЕ.Л. Педагогика. - Вологда: ВГПУ, 2011. - 208 с.
3. Лейтес Н. С. Умственные способности и возраст. -М.: Просвещение, 2007.-359 с.
4. Жинот Х. Учитель и ребенок: Книга для родителей и учителей. - Ростов на Дону: Феникс, 1997. – 422 с.
5. [Якубовская Е.](#), [Еремина Н.](#), [ИванищенкоЛ.](#) Песенки, забавы, игровая гимнастика для малышей. Методическое пособие. – СПб.: [Санкт-Петербургская](#)

К.К.Куламбаева¹, А.К.Садыкова², Ю.Ю.Суровицкая³, Р.Р.Розахунов⁴

Андатпа. Ата-аналар баланың алғашқы әлеуметтік ортасын құрайды. Әр адамның өмірінде ата-ананың жеке басы маңызды рөл атқарады. Өмірдің қиын сәтінде біз ата-аналарға, әсіресе аналарға ақылдасамыз. Сонымен қатар, бала мен ата-ана арасындағы қарым-қатынасты өзгертетін сезімдер-бұл басқа эмоционалды байланыстардан ерекшеленетін ерекше сезімдер. Балалар мен ата-аналар арасында туындайтын сезімдердің ерекшелігі көбінесе баланың өмірін сақтау үшін ата-ана қамқорлығының қажет екендігімен анықталады. Ата - ана махаббатына деген қажеттілік, шын мәнінде, кішкентай адам үшін өмірлік қажеттілік. Әр баланың ата-анасына деген сүйіспеншілігі шексіз, шексіз, шексіз. Сонымен қатар, өмірдің алғашқы жылдарында, ата-анаға деген сүйіспеншілік адамға өзінің өмірі мен қауіпсіздігін қамтамасыз еткен кезде, ата-ана махаббаты есейген сайын адамның ішкі, эмоционалды және психологиялық әлемін сақтау және қорғау функциясын орындайды. Ата-ана махаббаты-адам денсаулығының қайнар көзі және кепілі, оның тәндік және психикалық денсаулығын сақтау

Түйін сөздер: көзі, жеке басы, ортасы, ата-анасы.

К. К. Kulambaeva¹, А.К.Sadykova², Yu.Yu.Surovitskaya³, D.К.Bekbergenova⁴

Abstract. Parents make up the child's first social environment. The personality of the parent plays an important role in the life of every person. It is not by chance that at a difficult moment in life we mentally turn to parents, especially mothers. In addition, the feelings that color the relationship between the child and the parent are special feelings that differ from other emotional connections. The specifics of the feelings that arise between children and parents are largely determined by the fact that parental care is necessary to preserve the child's life. Well, the need for parental love is, in fact, a vital necessity for a little person. Every child's love for their parents is boundless, boundless, boundless. Moreover, in the first years of life, when love for a parent provides a person with their own life and security, as they grow up, parental love performs the function of preserving and protecting the inner, emotional and psychological world of a person. Parental love is the source and guarantee of a person's health, the preservation of his carnal and mental health

Keywords: source, personality, environment, parents.

МНРТИ 72.2558

*К.К.Куламбаева¹, А.К.Садыкова², Ю.Ю.Суровицкая³, М.У.Кузербаетова⁴
г.Кокшетау, Республика Қазақстан
Университет имени А.Мырзахметова e-mail: d_3824@mail.ru*

ЭТАПЫ ДЕТСТВА И ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ГРУПП ДЕТЕЙ РАЗНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация. Тесное взаимодействие семьи и коллектива детского сада в вопросах воспитания, развития и образования ребенка. Основная цель системы образования-обучение, воспитание, развитие личности. Эти цели будут продуктивными только при тесной взаимосвязи. Особое значение имеет развитие ребенка для подготовки к жизни.

Ключевые слова: развитие, личность, воспитание, образование.

Повышение качества образования в дошкольных организациях является важнейшим вопросом, для которого главной задачей является улучшение общих и основных условий. Во-первых, необходимо оборудовать развивающую среду для образования и воспитания, она должна быть ориентирована на ребенка, сохраняющую самобытность и ценности дошкольного периода. Во - вторых, руководителю воспитательного учреждения и педагогическому сообществу воспитателей необходимо постоянно повышать свое профессиональное мастерство, уделять системное внимание совершенствованию знаний, определять творческую направленность коллектива, активно участвовать в его реализации и способствовать стабилизации благоприятного психологического климата. Также очень важно постоянно сотрудничать с родителями в вопросах удовлетворения потребностей и потребностей семьи, а также в процессе воспитания и обучения. В-третьих, в детском саду созданы все условия для труда, грамотное владение технологиями воспитания и образования, профессиональное овладение системой новых педагогических методов и приемов, творческий вклад в их использование на практике.

Ход развития: развитие интеллекта, развитие эмоций и чувств, развитие умения справляться с резкими трудностями, развитие уверенности в себе, самовосприятия, любви, развитие познавательных процессов, развитие способности к самовосприятию, самостоятельности, самовыражению, мотивации к самосовершенствованию.

По Едигеновой А. С. На протяжении всей жизни ребенка идет процесс его развития. В процессе развития повышается познавательная активность ребенка. Дети 6 лет хотят научиться различать предметы по цвету, виду, размеру, знать их строение, способы использования. В процессе повседневной жизни ребенок требует умения определять явления и предметы действительности, учиться богатому опыту, накопленному человеком. Стремление детей к познанию чего-

либо говорит о познавательной мотивации. Дети очень наблюдательны, подражательны, всматриваются в каждую вещь, многое заставляет их задуматься. Дети обычно увлекаются познанием тайны непонятных им событий, явлений. Каждый день перед ними рождаются новые вопросы. Ответ на этот вопрос они ждут от взрослых, потому что, как они понимают, взрослые не знают. Такие необычные вопросы характеризуют желание, желание детей заниматься умственным трудом. Поэтому взрослым стоит стараться не оставлять вопрос ребенка без ответа. Потому что ребенок, не получивший ответа на свой вопрос, в дальнейшем избегает задавать вопросы, и это может негативно повлиять на мировосприятие ребенка.

Мотивация поведения у детей дошкольного и младшего школьного возраста по В. С. Мухиной: усиливается сознательная регуляция поведения, увеличивается объем мотивов и потребностей, расширяется сфера духовных и материальных потребностей, укрепляются такие социальные потребности, как потребность в общении, достижение успеха, потребность в управляемости. Появляются такие элементарные потребности, как знать больше, быть выше других, уметь делать самому. Т. Рибо утверждает, что творческие способности ребенка развиваются в зависимости от его опытности. Дошкольный период – время быстрого развития воображения.

Поэтому развитие воображения можно разделить на четыре особых этапа:

1. Первый этап зависит от специфики восприятия ребенка;
2. второй этап проявление силы воображения;
3. Третий этап изменение в зависимости от ролей в игре;

4. Четвертый этап начало самостоятельного художественного творчества в детском воображении. В экспериментальных исследованиях О. М. Дьяченко и А. И. Кирилловой в развитии ребенка реализуются два вида воображения. Основная задача познавательного воображения – это отражение действительности определенным образом. Чувственное воображение, когда возникает противоречие, связанное с конкретной ситуацией, когда у ребенка формируется собственное «Я» и становится одним из механизмов в его конструировании. В исследовании Е. Е. Кравцовой выделены три различных компонента в деятельности развития воображения:

Опора на наглядность;

Использовать прошлый опыт;

Использование особой внутренней позиции.

В применении этих трех компонентов особое место уделялось изучению и выявлению народной сказки. В дошкольном возрасте воображение является предпосылкой для усвоения общественного опыта, так как дети воспринимают окружающую среду, нравственные, эстетические идеи с собственной точки зрения. Воображение ребенка слабее, чем у взрослых.

По утверждению Л. С. Выготского, " развитие детского воображения начинается постепенно, по мере его восприятия. Все образы, которые существуют в воображении, основаны на том, что ребенок видел в жизни.

Иногда, когда ребенок объясняет некоторые ситуации, с которыми он столкнулся в жизни, своим собственным восприятием, нам кажется неожиданным сюрпризом для взрослых"» По мнению С. Л. Рубинштейна, «воображение - это реализация образной формы, внедрение в изменение». Л. С. Выготский и А. Н. Леонтьев, в силу специфики воображения, придает значение тому, чтобы относиться к нему как к особому психическому процессу. Известный психолог Л. С. Выготский приходит к выводу, что воображение ребенка постепенно формируется за счет увеличения жизненного опыта. Целевое воспитание воспитателей в формировании определенного характера и качества личности ориентировано на определенную возрастную группу, тем самым используются возможности и задачи, методики воспитания в данной группе. Выделяют поведение человека, сложившееся в дошкольном возрасте, в зрелом возрасте, в подростковом возрасте, в социальной среде, в школе.

Перед школой стоят большие задачи воспитания молодежи к жизни и коллективному труду, формирования мировоззрения, определяющего жизненные ориентиры личности каждого молодого человека. Воспитание, по сути, является основной целью развития личности и общества в целом и направлено на создание условий для всестороннего развития каждого члена общества. Под возрастными особенностями детей определенного возраста мы подразумеваем особенности и характеристики, присущие большинству из них. Эти особенности необходимо учитывать в педагогическом процессе и соответственно использовать соответствующий вид, методику и способ обучения, воспитания. Вес ребенка младшего школьного возраста за год вырастает на 2 - 2,7 кг. В возрасте от 6 до 12 лет вес тела ребенка удваивается и увеличивается с 18 до 36 килограммов. В этом возрасте увеличивается и объем детского мозга, то есть он равен 90 процентам человеческого мозга в 5 лет и 95 процентам в 10 лет. Продолжается созревание нервной системы. Между нервными создателями образуются новые связи, и гибкость в полушарии мозга усиливается. В возрасте 7-8 лет волокна нервной системы, соединяющие полушария, становятся зрелыми и обеспечивают увеличение их взаимодействия. Эти различия в нервной системе служат фундаментом для следующего этапа психического развития ребенка. Деятельность ребенка в воспитании, как и все предшествующие ему действия, развивается постепенно через опыт проникновения в него. Образовательная деятельность состоит из деятельности, направленной на самого обучающегося ребенка. Ребенок учится не только получать знания, но и осваивать их. Обучаясь письму, счету, чтению и тому подобному, ребенок может направить себя в сторону самоизменения, т. е. овладеть необходимыми для деятельности и ума приемами (характерными для окружающей его культуры). Рефлексивно, т. е. через свое сознание, погружаясь в свое психологическое состояние, он может сравнивать себя с прежним и сегодняшним. Собственные изменения отслеживаются и выявляются через собственные достижения. Как только ребенок переступает порог школы, его социальное положение меняется, но его внутренний мир, его психология все еще

остаются в дошкольном положении. Самой основной деятельностью ребенка по-прежнему остается игра, рисование, конструирование игрушек. Учебная деятельность все еще находится на уровне, требующем развития. Волонтерство необходимой деятельности в учебной деятельности, поддержании дисциплины возможно только в первые моменты, когда ребенку понятны цели, которые должны быть достигнуты в ближайшее время, и малое количество задач, требующих его усилий. Добровольное внимание к учебной деятельности легко дается ребенку. С того момента, как он переступил порог школы, ставя перед ребенком условия учебной деятельности, это приводит к тому, что ребенок на самом деле быстро вмешивается в учебную деятельность, или же перед своими неуместными учебными заданиями начинает ворчать, постепенно утрачивая уверенность в себе, вызывая чувство нелюбви к школе и чтению, что даже становится привычкой для ребенка.

В случае учебной деятельности нужно постараться объяснить ребенку, что это не игра, и только тогда он научится реальнее менять себя, привлекая к чтению не столько внимание, сколько энтузиазм, искренность. Дети должны научиться различать задания и учебные задания, созданные в игре, и знать, как они должны выполнять учебные задания, даже если они этого не делают. Конечно, игра не должна выходить за рамки активной жизни ребенка. Нельзя говорить ребенку такие слова, как то, что он уже «большой», что стыдно играть с игрушками, как маленькие дети. Игра - это не только детская деятельность, она является средством общения и развлечения людей всех возрастов в свободное время. Обычно ребенок на своем новом месте в системе социальных отношений людей постепенно начинает понимать суть игры и играет с большим азартом. Играя, ребенок формирует у себя важнейшие социальные навыки. Роль и правила» детского общества"позволяют взрослым узнать о сложившихся правилах общества. В игре формируется чувство солидарности и соперничества. А попытки добиться справедливости и несправедливости, равенства, лидерства, подчиненности, честности, предательства формируют у ребенка личностные качества.

Список литературы.

1. Дружинин В.В. и др. Введение в теорию конфликта. - М.: «Просвещение», 2001.- Б. 85 - 89
2. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога. - М.: «ВЛАДОС», 2006.- Б. 90 - 96
3. Жарықбаев Қ. Жалпы психология. –А.: «Білім», 2004.- Б. 315 - 319
4. Выготский Л.С. Практическая психология. - М.: «Просвещение», 2002.- Б. 200 - 210
5. Лурия Л.Р. Проблемы развития психики. - МГУ, 2001.- Б. 3 - 9
6. Донченко Е.А Титаренко Т.М. Личность: конфликт, гармония. - Киев: «Знание»,1989.- Б. 45 - 49

7. Дж. Эйсондорф. Анализ развивающегося понятия. - М.:« Наука», 2007.- Б. 115 - 119
8. Прохоров Л.О Прикладная психология. - М.: «Питер», 2001.- Б. 50 - 56

К.К.Куламбаева¹, А.К.Садыкова², Ю.Ю.Суровицкая³, М.У.Кузержбаева⁴

Андатпа. Баланы тәрбиелеу, дамыту және білім беру мәселелерінде отбасы мен балабақша ұжымының тығыз өзара іс-қимылы. Білім беру жүйесінің негізгі мақсаты-оқыту, тәрбиелеу, тұлғаны дамыту. Бұл мақсаттар тығыз қарым-қатынаста ғана нәтижелі болады. Өмірге дайындық үшін баланың дамуы ерекше маңызды.

Түйін сөздер: даму, тұлға, тәрбие, білім.

К. К. Kulambaeva¹, А.К.Sadykova², Yu.Yu.Surovitskaya^{3, 4}

Abstract. Close interaction of the family and the kindergarten staff in matters of upbringing, development and education of the child. The main purpose of the education system is education, upbringing, and personal development. These goals will be productive only in close cooperation. To prepare for life, the development of a child is of particular importance.

Keywords: development, personality, upbringing, education.

УДК 85.236

*К.К.Куламбаева¹, А.К.Садыкова², Ю.Ю.Суровицкая³, Муратбекұлы
Куанышбек⁴*

г.Кокшетау, Республика Қазақстан

Университет имени А.Мырзахметова e-mail: d_3824@mail.ru

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОСОБЕННОСТЕЙ ОБЩЕНИЯ ДЕТЕЙ РАЗНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация. В настоящее время социально-экономическое развитие общества как основа социального спроса, сформированная как всесторонне развитая личность, требует социализации в общественной среде. Воспитать детей-сирот, достойных интересов нового общества, всесторонне зрелых,

активных действий и научно осознанных взглядов, обладающих развитым национальным сознанием, национальной психологией.

Ключевые слова: *навыки, возраст, общество, адаптация.*

Детский дом-организация, осуществляющая воспитание детей дошкольного и школьного возраста в соответствии с требованиями общества, которая осуществляет подготовку лиц демократического общества. Эти специальные организации обеспечивают формирование навыков и социальную адаптацию детей-сирот.

Личность и ее поведение, по мнению К. Роджерса, развиваются и формируются в зависимости от восприятия окружающей среды. В теории ученого: понятие «Я» «включает в себя» реальное Я «и «идеальное Я» (каким хотят быть люди и каким должны быть). Развитие понятия «Я» происходит главным образом через процесс социализации. В то время как для каждого человека важно, чтобы его понимали и любили другие, А. Маслоу говорит, что поведение и опыт человека регулируются иерархией потребностей.

В своей теории личности гуманист Г. Оллпорт, объединивший гуманистическую и индивидуальную индивидуальность, исследовал аспекты человеческой природы – развитие личности, способность к полной реализации возможностей преодоления себя.

Теория личности Г. Айзенка относится к одному из трех основных направлений диспозиционной теории – строгому направлению. Это направление стремится к установлению строгого соответствия между жесткими биологическими структурами человека: структурой тела, нервной системой, мозгом и определенными личностными качествами индивидуальности. Например, психолог отмечает: «личность-это мало-мальски устойчивая структура характера, темперамента, интеллекта и строения тела, определяющая самостоятельные склонности человека к окружающему миру. Менее устойчивая система мотивационно-волевого поведения. Темперамент-это мало-мальски устойчивая система аффективного, эмоционального поведения человека. Интеллект-это мало-мальски устойчивая система когнитивного поведения». Конечно, поступки, поступки индивида обусловлены его печалью и (за исключением физиологической потребности) требовательными желаниями.

В связи с этим мы рассмотрели следующие вопросы в определении особенностей развития воспитанников детских домов:

- документы и материалы, отражающие историю роста на каждом этапе с момента рождения;

физиологическое, психологическое, педагогическое развитие детей-сирот;

интерес и увлеченность детей знаниями;

уровни трудолюбия и трудовые отношения детей;

контроль состояния здоровья детей-сирот.

В ходе всестороннего анализа таких проблем мы можем выявить психологические особенности каждого ребенка-сироты. Прежде чем ответить на вышеуказанные вопросы, остановившись на причинах возникновения детей-сирот, в ходе анализа нормативно-правовых документов воспитанников детских домов нами были выявлены следующие проблемы.

Когда мы знакомимся с историей частных врачебных экспертиз каждого из детей детского дома, мы заметили: 90% детей состоят на врачебном учете по состоянию здоровья, из них 63% - неврозы, астеноневротические, психоневрологические. Установлено, что 27% имеют такие заболевания, как йододефицит, дефицит железа и др. В дополнение к этим данным следует отметить, что у детей-сирот в детском доме наблюдается неустойчивость таких качеств, как психическое развитие и поведение, самоориентация в поведении.

Раскрывая суть указанных вопросов, мы ознакомились с историей пребывания детей-сирот в детских домах, 80% из которых лишены родительских прав. Из них 35% имеют моральные пристрастия к негативным воздействиям на своих детей, 24% - на одного из родителей, а 21% детей-на проституцию и бродяжничество. Остальные 20% родителей из-за безработицы, отсутствия условий жизни, одинокие матери-студенты отдали своих детей в детский дом.

В настоящее время воспитанники, оставшиеся без попечения родителей, отличаются по уровню психического развития от сверстников, растущих в семье. Причина-замедление темпов развития детей, воспитывающихся в условиях детского дома. У них есть ряд качественных негативных особенностей в развитии и здоровье, которые начинаются в младенческом возрасте и наблюдаются в дошкольном возрасте и далее на всех стадиях. Эти особенности наблюдаются на каждой стадии роста в разной и неодинаковой степени. Таким образом, дети, воспитывающиеся в детских домах, уже в первый год жизни отличаются от своих сверстников, растущих в семье: они не умеют радоваться, у них снижена познавательная активность, не возникает чувства привязанности к старшему, не доверяют, замкнуты, разочарованы и пассивны и т.д. такие поведенческие чувства могут негативно влиять на формирование личности воспитанников.

В этом контексте американский психолог М. Райбл провел наблюдение за 600 младенцами, лишенными материнской опеки, и отсутствие материнской заботы приводит к очень серьезным физическим расстройствам, начиная с двухмесячного возраста ребенка. Ведь для правильного функционирования организма грудного ребенка необходимо получать из внешней среды возбудители, дающие ему естественную заботу матери. Поглаживание, рукопожатие, прижатие к груди, голос матери, возможность сосания для грудного ребенка, грудное молоко, определенная температура воздуха и т. д.

Очень важны для ребенка. По мнению М. Райбла, у младенцев, живущих в условиях, где гигиена не соблюдается, но имеющих естественные отношения с матерью, характерного расстройства не возникает. Кроме того, по его данным, характерные нарушения из-за отсутствия материнской заботы встречаются и в лучших детских организациях, которые хорошо оснащены и обеспечивают научно правильный уход. Однако, как считает исследователь, сиротам не под силу обменять «тонкое личностное воздействие», необходимое для полноценного развития.

По результатам исследований вышеупомянутых ученых, физическое развитие (рост, объем головы, вес) часто улучшается по мере того, как ребенок живет в организации в течение длительного времени. Улучшение относительно благоприятного физического развития авторы объясняют хорошим качеством медицинской помощи, оказываемой в организациях для грудных детей. Но уровень интеллекта идет вразрез с физическим развитием: чем раньше ребенок поступал в организацию, тем больше наблюдалась задержка его интеллекта.

В развитии детей-сирот наблюдаются психологические особенности. Они:

- * особенности развития психических процессов: слабое восприятие, слабое восприятие, медленное развитие памяти, воображения, неполная зрелость наглядно-образной мысли, слабая воля, неустойчивость внимания и др.;

- * особенности в поведенческих навыках: преобладание негативных поведенческих навыков, таких как частые перепады настроения и нестабильность, раздражительность, неспособность к самообладанию, несдержанность, неверие, гнев, тупость • пассивность, жестокость, небрежность;

- * особенности в общении: частые разногласия со сверстниками, неумение играть вместе со сверстниками, неспособность общаться со старшими, замкнутость.

В связи с этим, причинами, определяющими неуспех в психологическом развитии детей-сирот, являются:

- неправильная организация учебно-воспитательного процесса и взаимоотношения между воспитателем и воспитанниками;

- ограниченность общения с социокультурной средой;

- недостаточная психолого-педагогическая подготовка воспитателей детских домов;

- частая смена взрослых, педагогов-специалистов, воспитывающих воспитанников;

- ограниченность элементарных нужд детей-сирот.

В условиях семьи, в собственном доме ребенок будет вести себя свободно и удовлетворять желаемые потребности. Например, девочка участвует в домашних делах бабушки и мамы, мальчик участвует в создании вещей, вещей, необходимых для ведения домашнего хозяйства с родителями, папой, делится

своими глазами, участвует в планировании. За каждой трудовой деятельностью следят взрослые, ребенок приобщается к труду. А у мальчиков и девочек в детских домах таких возможностей нет. По этой же причине проявляет негибкость к элементарным бытовым работам. В современных психологических исследованиях мы видим, что основным препятствием (депривационные условия) в развитии воспитанников детских домов является неблагоприятное состояние.

Можно сделать вывод, что ограниченность потребностей детей-сирот обусловлена отсутствием необходимых социальных отношений и материнского тепла в становлении личности. Главной характеристикой неспособности детей к целенаправленному развитию психических, человеческих добродетелей и психологических процессов является неспособность компенсировать свои потребности.

Таким образом, торможение личностных качеств детей-сирот происходит из-за редкого посещения социокультурных центров, слабого эстетического воспитания, слабого общения с окружающими людьми.

А вот состав действий, не удовлетворяющих главным требованиям детей-сирот-это движение, потребность в общении вокруг себя, состояние социальных отношений, социальная ограниченность детского возраста, слабое самоощущение и т.д. С социально-психологической точки зрения обнищание отношений, особенно в том, что они чувствуют, торможения развития процессов восприятия, памяти, воображения и др. Нашей целью в определении психологических особенностей детей-сирот был поиск путей формирования личности детей-сирот и их социализации, определение их направленности.

Список литературы:

1. Мудрик А.В. Общение как фактор воспитания школьников.- М.: «Просвещение», 2005.- 334 б
2. Левитов Н.Д. Психологические особенности младших школьников.-М.: «Знание», 2001.- 23 б
3. Уманский Л.И. Психология организаторской деятельности школьников.-М.: «Просвещение», 2004.-233 б
4. Хохлова Л.П. Формирование межличностного восприятия у детей и подростков.-П.: «Агос-Пресс», 2001.- 345 б
5. Уманский Л.И. Критери диагностики общественной активности группы как коллектива.- М.: «Наука», 2002. -67 б

*К.К.Куламбаева¹, А.К.Садыкова², Ю.Ю.Суровицкая³, Муратбекұлы
Куанышбек⁴*

Андапна. қазіргі таңда қоғамның әлеуметтік-экономикалық жағынан дамуы бар әлеуметтік сұраныс негізі жан-жақты дамыған жеке тұлға ретінде қалыптасып қоғамдық ортада әлеуметтенуін қажет етеді. Жетім балаларды жаңа қоғам мүддесіне лайықты, жан-жақты жетілген, белсенді іс-әрекеті мен ғылыми саналы көзқарасын қалыптастыру, бойында ұлттық сана, ұлттық психология қалыптасқан ертеңгі қоғам иегері боларлық парасатты азамат тәрбиелеп өсіру.

Түйін сөздер: дағдылар, жас, қоғам, бейімделу.

К. К. Kulambaeva¹, А.К. Sadykova², Yu. Yu. Surovitskaya³, Muratbekovich Kuanyshbek⁴

Abstract. Currently, the socio-economic development of society as the basis of social demand, formed as a comprehensively developed personality, requires socialization in a public environment. To educate orphans worthy of the interests of the new society, comprehensively mature, active and scientifically conscious views, possessing a developed national consciousness, national psychology.

Keywords: skills, age, society, adaptation.

УДК 756.122

*К.К.Куламбаева¹, А.К.Садыкова², Ю.Ю.Суровицкая³, Н.М.Маукилова⁴
г.Кокшетау, Республика Қазақстан
Университет имени А.Мырзахметова e-mail: d_3824@mail.ru*

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ КОМПЛЕКСНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ПОДГОТОВКИ ДЕТЕЙ К ШКОЛЕ

Аннотация. В статье рассматриваются процесс работы с ребенком, которую необходимо понимать, что изучение психологии ребенка имеет свою специфику. Дошкольное детство - очень короткий период в жизни человека, всего семь лет. На этом этапе быстро формируется уровень развития. Ребенок, только что пришедший в неизвестную жизнь, быстро становится активной, самостоятельной личностью. Психика ребенка начинает формироваться со всех сторон, закладывается основа его дальнейшего развития.

Ключевые слова: активный, самостоятельный, личность, успеваемость, дошкольник.

Стремление к мировому образовательному пространству в сфере современного образования, обретение независимости и суверенное государство, становится огромной задачей семьи, детского сада, школы, всей общественности, воспитывая достойного, всесторонне зрелого гражданина будущего, достойного интересов общества.

Включение ребенка, поступающего в школу, в школьную реальность, формирование полноценной учебной деятельности - тесно связано со всеми наборами психического развития, характерными для переходного периода. Они требуют проведения учебно-воспитательного процесса в строгом соответствии с психологическими особенностями данного возраста. Также проблема изучения периода перехода от дошкольного возраста к ученической жизни позволяет конкретизировать учебно – воспитательные задачи в школе. Конечной целью этого дела является обеспечение прочного подхода к обучению ребенка в школе. Она проявляется в умении подчинить силу воли ребенка выполнению требований учителя и школьных правил.

Посещение школы шестилетним ребенком является уникальным событием в его жизни. Переход от дошкольного к дошкольному возрасту связан с особыми изменениями в деятельности ребенка, его взаимоотношениях с другими людьми. Поскольку самой основной деятельностью ребенка младшего школьного возраста является учеба, меняется жизнедеятельность ребенка, появляются новые задачи, по-новому складываются отношения ребенка с окружающей средой.

Адаптация ребенка к школе происходит не сразу. Одного дня или недели недостаточно для полного усвоения в школе. Адаптация-процесс, требующий длительного периода. Психология и характеристика изменений этого периода в жизни ребенка А. Алиева предложила необходимость соотнесения с понятиями социальной ситуации и внутренней позиции развития.

Изменение жизни ребенка: все подчинено школе, много времени уходит на школьную работу, на занятия. Это очень напряженные периоды. Потому что с первых дней школы учителя предъявляют свои требования. Известный ребенок, в жизни которого в шесть лет происходят большие изменения, становится школьником и характеризуется значительными изменениями в возрастном развитии младших школьников.

Психологическая готовность к обучению в школе проявляется в сформированности основных психологических сфер ребенка: внимательности (мотивационной), нравственности, воли, интеллекта и др., что обеспечивает успешное усвоение учебного материала. Психологическая готовность ребенка к обучению в школе заключается не в том, что на момент его поступления в школу создаются психологические признаки, соответствующие школьнику. Они

формируются только в процессе обучения в школе. Посещение ребенком школы всегда рассматривалось педагогом и психологом как новое начало жизни ребенка, его новое место в социальной среде. Готовность ребенка к учебной деятельности Л. И. Божович, ее социальное значение связывают с ростом социо-оценочной потребности. Готовность ребенка к школьному обучению состоит из нескольких компонентов: интеллектуальная, индивидуальная подготовка, коммуникационная, физическая подготовка. Интеллектуальная подготовка предполагает способность ребенка видеть аналитические способности, общие принципы деятельности, умение решать различные мыслительные операции и познавательный взгляд на окружающую действительность. Например, по мнению И. В. Дубровиной, различное отношение детей к знаниям, неодинаковое неприятие знаний проявляется в результате деятельности первоклассников, а в большинстве случаев даже сказывается на последующих этапах их учебной деятельности. Готовность личности ребенка к учебной деятельности психологи связывают с его умением управлять своими психическими процессами, а значит, ребенок избавляется от импульсивных (непосредственных) эмоций, начинает приобретать волевые качества, в процессе деятельности ребенок проявляет собранность, активность, дисциплинированность и мотивацию к обучению.

В настоящее время в науке детской психологии содержание подготовки к школьному обучению обосновывается не только знанием у ребенка, а, следовательно, интеллектуальной подготовкой, качественной спецификой его психики, а, следовательно, формированием известных психических новых структур. Такой точкой зрения придерживался Л. С. Выготский [5], К. Д. Ушинский, который впервые поставил вопрос о готовности дошкольников к школьному обучению. В своих инструкциях по обучению «родному языку» он посвятил специальную главу, которая называется «Время начала обучения». Там предупредили родителей и педагогов и сказали. «Не начинайте методическое обучение, пока у ребенка нет возможности». Плохое произношение слов, прерывистая и связная речь, медленное усвоение, плохое внимание и т.д. Такие особенности ребенка он выделял как символы преждевременного обучения. В частности, как особенность раннего начала школьного обучения ребенка, К. Д. Ушинский относит его внимание, связность речи, медленное усвоение. К. Д. Ушинский в своем труде писал: «Пусть учитель, как врач, не забывает, что он не может дать человеку жизненную силу, а лишь устраняет препятствия для правильного развития сил и предлагает вместо вредной пищи полезную, чистую пищу»

Психологическая готовность к обучению в школе проявляется в сформированности основных психологических сфер ребенка: внимательности (мотивационной), нравственности, воли, интеллекта и др., что обеспечивает успешное усвоение учебного материала. Психологическая готовность ребенка к

обучению в школе заключается не в том, что на момент его поступления в школу создаются психологические признаки, соответствующие школьнику. Они формируются только в процессе обучения в школе. Итогом развития ребенка в дошкольном детстве являются лишь предусловия этих признаков. Их должно быть достаточно, чтобы ребенок адаптировался к школьным условиям, начал систематическое обучение. К таким предисловиям относится, прежде всего, желание быть учеником, выполнение важных действий, желание учиться. Такое желание возникает у многих АБА в конце дошкольного возраста. Это связано с кризисом развития. Ребенок начинает чувствовать, что его дошкольное состояние не соответствует его зрелым возможностям. Вмешиваться в жизнь взрослых с помощью размытого, скучного метода-в игровой форме-становится скучно. Он психологически «вырастает» из игры, и положение школьника для него – это шаг к «взрослению», а учеба в школе-ответственное дело, к которому все относится с уважением. Важной стороной психологической подготовки к школе, как уже отмечалось, является достаточный уровень развития воли ребенка. У разных детей этот уровень разный. Это позволяет детям управлять своей дисциплиной и необходимо для того, чтобы, придя в 1 класс, ребенок сразу приступил к общей деятельности и принял систему требований, предъявляемых школой и учителем. Что касается свободы познавательной деятельности, то она хоть и формируется в старшем дошкольном возрасте, но все же не достигает полного уровня развития при поступлении в школу. Ребенку сложно длительное время сохранять постоянное внимание, запоминать материал, который по объему разнится, и т.д. Обучение в начальной школе учитывает эти особенности детей. Требования к свободе их познавательной деятельности постепенно возрастают в зависимости от того, как будет осуществляться ее совершенствование в самом учебном процессе. Включает в себя несколько взаимосвязанных ситуаций в области умственного развития готовности ребенка к школе. Ребенку, поступившему в первый класс, необходим определенный запас знаний об окружающем мире – о предметах и их свойствах, о явлениях мертвой и живой природы, о людях, их труде и других явлениях общественной жизни «что такое хорошо, что такое плохо», то есть о порядочности и т.д. Но не столько объем этих знаний, сколько их качество – очень важен уровень правильности, точности и обобщенности сформированного в дошкольном возрасте понимания. Особое место в психологической подготовке к школе занимает овладение специальными знаниями и умениями, традиционно считающимися «школьными» – грамотностью, умением считать, умением решать арифметические задачи. Однако начальная школа и для детей, не получивших никакой специальной подготовки, с самого начала начинает учить грамоте и математике. Поэтому соответствующие знания и навыки нельзя считать обязательной составляющей подготовки ребенка к обучению в школе. При этом гораздо большее количество

детей, поступивших в 1 класс, умеют читать, а считать умеют все. Важность обучения грамоте и овладению элементами математики до поступления в школу, успешность обучения ребенка в школе, в других областях знаний также определяется качеством этого усвоения.

Неоспоримо, что общее представление о звуках и их отличие в содержательном плане дают положительные результаты в обучении детей, способных различать количественные и качественные свойства предметов. Не вызывает сомнений, что ребенку поможет усвоение понятия числа и других первых математических понятий в школьном обучении. Если говорить о навыках чтения, счета, счёта, то их полезность зависит от того, на какой основе они сформированы, насколько правильно сформированы. Навыки чтения повышают уровень подготовленности ребенка к школе только в том случае, если он построен на фонематическом слухе и ощущении звукового состава слова, а само чтение является целостным или слоговым. Так же, как и подсчет – это полезно, если он опирается на понимание математических отношений, значений чисел, бесполезно, даже вредно, если он просто запоминает (механически). Решающее значение в подготовке к освоению школьной программы имеет не только овладение знаниями и умениями, но и уровень развития познавательных интересов и познавательной деятельности ребенка. Позитивное отношение к школе в целом, к учебе, к ситуации ученика, его правам и обязанностям, постоянное, если содержание знаний, получаемых ребенком в школе, не привлекательно, не интересно знакомое на уроке новшество,

недостаточно для обеспечения успешного обучения. В то же время познавательные признаки постепенно формируются, накапливаются в течение длительного периода времени, и это приводит к тому, что, если в дошкольном возрасте недостаточно внимания уделяется его воспитанию, в школу

не сразу появляется с выпадением. В связи с кризисом семилетнего ребенка Л. С. Выготский по-новому подошел к проблеме подготовки к обучению в школе. По его мнению, основой в подготовке ребенка к школьному обучению является не размер и понятие образовательного фонда, а новое качество психологической деятельности, обусловленное уровнем развития познавательного процесса детей, изменение вновь возникающих отношений и связей детей, появление в системе их обобщения, перестройка на психологической основе.

О готовности детей к школьному обучению А. А. Люблинская писала: она ставит семилетних детей в сложную и разнообразную связь нервной системы и создание всех ассоциаций. На ее основе учитель первого класса готовит свою учебно-воспитательную работу. Теоретическое доказательство этой точки зрения демонстрирует А. И. Сорокина: «новая ступень развития и новые задачи воспитания и обучения».

Поэтому, на наш взгляд, все необходимые для школьного обучения компоненты должны быть сформированы своевременно. Особенно важно, чтобы у ребенка сформировалось свойство воспринимать учебную задачу. Потому что, на наш взгляд, именно это качество повышает мотивацию ребенка к учебе. А повышение мотивации к обучению поможет ребенку адаптироваться к школьной жизни в минимальные сроки.

Список литературы:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы // Алматы 2010.6-б
2. Алиева А., Баланың мектепке дайындығын анықтау //Мектептегі психология, №2, 2007, 31-33б
3. Божович Л.И. Подготовка детей к школе. – М., Знание. 1987. 78 с.
4. Бардин К.В. Если Ваш ребенок не хочет учиться. М., 1980.
5. Бозжанова Қ. Бастауыш мектептегі оқушылардың оқу дағдысын қалыптастыру. Мектеп. – Алматы. 1989.,112б.
6. Мухина В.П. Шестилетний ребенок в школе. М., 1986.
7. Петрунек В.П., Таран Л.Н. Младший школьник. М., 1981
8. Дик Н.Ф. Классные часы и нестандартные уроки. – Ростов н/Д: Изд-во Феникс, 2004
9. Бурнашев В., Зайцева Е., Сатыбалдиева Ж., Психопрофилактикаға арналған бағдарламалар, 1-4 сыныптарға арналған тренингтер, Астана, 2006, - 155б.

К.К.Куламбаева¹, А.К.Садыкова², Ю.Ю.Суровицкая³, Н.М.Маукилова⁴

Андатпа. Мақалада баланың психологиясын зерттеудің өзіндік ерекшелігі бар екенін түсіну керек баламен жұмыс процесі қарастырылады. Мектепке дейінгі балалық шақ-адам өміріндегі өте қысқа кезең, тек жеті жыл. Бұл кезеңде даму деңгейі тез қалыптасады. Белгісіз өмірге келген бала тез белсенді, тәуелсіз тұлғаға айналады. Баланың психикасы барлық жағынан қалыптаса бастайды, оның одан әрі дамуының негізі қаланады.

Түйін сөздер: белсенді, тәуелсіз, жеке тұлға, оқу үлгерімі, мектеп жасына дейінгі бала.

К. К. Kulambaeva¹, А.К.Sadykova², Yu. Yu.Surovitskaya³, N.M.Maukilova⁴

Abstract. The article discusses the process of working with a child, which should be understood that the study of child psychology has its own specifics. Preschool childhood is a very short period in a person's life, only seven years. At this stage, the

level of development is quickly formed. A child born into an unknown life quickly becomes an active, independent person. The child's psyche begins to form in all respects, and the foundations for its further development are laid.

Keywords: active, independent, individual, academic performance, preschool child.

УДК 741.23.4

*К.К.Куламбаева¹, А.К.Садыкова², Ю.Ю.Суровицкая³, А.Ж.Абдрахманова⁴
г.Кокшетау, Республика Қазақстан
Университет имени А.Мырзахметова e-mail: d_3824@mail.ru*

ПРЕДОТВРАЩЕНИЕ КОНФЛИКТОВ СРЕДИ УЧАЩИХСЯ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

Аннотация. Важную роль в предотвращении конфликтов играет дисциплина. Дисциплина-это деятельность, обеспечивающая ребенку полное развитие необходимой ему свободы посредством действия подчинения определенной дисциплине.

Большое влияние на конфликтность учащихся оказывает личность учителя. Его взаимодействие может проявляться в различных аспектах.

Ключевые слова: конфликт, дисциплина, развитие, влияние.

Выделяют четыре субъекта деятельности в сфере народного образования: ученик, учитель, родитель и администрация. В зависимости от понимания субъектами различных межличностных отношений по В. Воронину можно выделить следующие виды конфликтов: Ученик – Ученик; Ученик – Учитель; ученик – родитель; ученик-администрация; учитель –администрация; учитель – учитель; учитель – родитель; родитель-родитель; родитель-родитель; родитель-родитель- мать-администрация; администрация-администрация.

Рассмотрим виды и причины возникновения конфликтов в среде учащихся, где наиболее распространена учебная деятельность.

Конфликт подростковой, подростковой среды характерен для всех времен и народов, будь то аристократическая школа XIX века, изображенная Р. Киплингем, или история группы детей, оказавшихся на необитаемом острове без присмотра взрослых в произведении английского писателя У. Голдинга «Повелитель мух» (И. Кон).

Одним из конфликтов между учениками является стремление к лидерству или лидерский конфликт. Здесь два-три лидера и их группы оспаривают репутацию первенства в классе. В средних классах с группой девочек часто происходят конфликты между группами мальчиков. Три-четыре подростка могут вступать в конфликт со всем классом или одним учеником со всем классом. По наблюдениям психологов О. Ситковской, О. Михайловой, путь к лидерству, особенно в подростковой среде, связан с жестокостью, жестокостью, демонстрацией или демонстрацией своего первенства. Детская жестокость-явление познавательное для всех. По результатам одного парадокса мировой педагогики ребенок видит жестокость в своих сверстниках больше, чем в взрослых [36].

Генезис агрессивных поступков учащихся связан с дефектами их личностной социализации. Кроме того, личность ребенка и подростка формируется не сама по себе, а в окружающей среде, обществе. Особенно важными являются подгруппы. Здесь подросток взаимодействует или вступает в отношения с другими людьми. В первую очередь это касается семьи. Разные авторы по-разному выделяют неудачно сложившиеся семьи.

Л. С. Алексеева указывает на следующие типы неблагополучных семей:

- готов;
- аморальді;
- педагогически некомпетентен;
- асоциалды;

Г. П. Бочкарева выделяет следующие семьи:

1. семьи с неудачно созданной эмоциональной атмосферой, где родители относятся к своим детям без ласки, а также грубо, неуважительно.

2. отсутствует эмоциональная связь между членами, безразлично относится к потребностям ребенка.

3. над ребенком нависают политические нежелательные потребности и интриги, подталкивая их к аморальному существованию.

Так, по мнению Р. Сирса, обнаружена положительная связь между частотой наказаний родителей дошкольников и частотой агрессивных действий детей.

Свое мнение А. Бандура высказывает о том, что дети, родители которых воспитаны физическими нагрузками, часто становятся конфликтными. Поэтому л. Джавинен, С. Ларсенс считают, что наказание, по мнению исследователей, является моделью конфликтности поведения личности.

На ранних стадиях социализации свойство агрессии может проявляться в небрежности. Но, достигнув своей цели посредством агрессивного действия, он может стремиться к повторному использованию такого подхода для выхода из различных сложных ситуаций. Для него агрессия – не способ достижения, агрессия - считается своей целью. Это становится своеобразным мотивом

агрессивного поведения, порождая на низшем уровне самоконтроля чувство соперничества с другими.

М. Тышкова отметила, что кроме того, подростки вступают в конфликт со своими одноклассниками, что связано с их возрастными особенностями. Т. е. оценивать его по морально-этическим критериям и т.п. [37].

Существует много типов конфликтов между отдельными лицами внутри класса.

Межличностные конфликты внутри группы учащихся проявляются в дисгармонизации межличностных отношений в группе и нарушении равновесия структуры группы (статусной, ролевой, коммуникативной, управленческой).

Поскольку группа имеет разную сложную, многоуровневую и многофункциональную картину, то в ней развиваются различные конфликты.

Остановимся на характеристиках конфликтов внутри этой группы:

1. в процессе взаимодействия микрогрупп в данной группе могут возникнуть конфликты. Такие группы встречаются в разных малых социальных группах, и их численность не превышает 6-8 человек, а также существуют микрогруппы по 3 человека. Многоплановые группы нестабильны. Количество групп уменьшается в зависимости от возрастного уровня членов группы и их социального статуса. Большую роль в жизни группы играют мини-группы. Их взаимодействие полностью влияет на изменение климата группы, результативность ее деятельности. Внутри подгруппы наблюдается возбуждение от правил и норм групповой жизни, а точнее инициатор изменения правил в мини-группе. » Новичок в среде " прежде всего, перед вопросом стоит выбор мини-группы в группе. Он утверждает, что группа принимает его к себе и одобряет его характер.

Школьный класс, прошедший уровень сформированности и уровень взаимной адаптации учащихся, как правило, может состоять из нескольких таких микро-групп. Принцип их формирования зависит от статуса участников: высшие статусные группы со «звездой» или лидером, средние и низшие статусные группы, группы, с которыми чаще всего взаимодействуют отдельные лица (изгой), отвергнутые группой.

Деление детей в классе на подгруппы в зависимости от пола и возраста также проходит по-разному. В начальной школе в зависимости от принципа школьной успеваемости формируются подгруппы и в саму группу попадают ученики того и другого пола. А группы детей и девочек в подростковом возрасте часто автономны. Если здесь много детей, то структура группы разветвляется и собирается в одну группу. А если девочек много, то мальчики часто ориентируются и подчиняются лидерам девочек.

Между подгруппами в одном классе выстраиваются разные отношения. Как правило, положительная связь между группами или все низшие и средние

статусные группы могут быть направлены на высшие статусные группы. Иногда внутри группы находится один человек или постоянный груз, который вызывает межгрупповые конфликты, которые могут создать конфликтные отношения с лидером другой подгруппы.

2.конфликты возникают в связи с противостоянием или несоответствием общности целей и ценностей высших статусных групп, внешней референтной группы.

3.конфликтные ситуации, возникающие при взаимодействии с управляющим неформальной внешней группы, не согласной со стилем управления. Конфликт здесь не начинается как групповой. Участники конфликта на этой земле могут быть как управляющими, так и личностью группы.

4.конфликт может возникнуть в самой подгруппе. Если в конфликте не участвуют другие члены группы, то члены распадающейся группы находят свое место в другом обществе-дружбе.

5.конфликты между лидерами. В одном случае конфликт возникает между лидерами двух микрогрупп, силы которых равны, в другом случае конфликт возникает между стабилизированным лидером и его поддерживаемым, усиливающимся человеком. Кроме того, традиционными для класса являются конфликты лидеров разных направлений. Такие контратаки не только не нужны,но и вызваны неумением взрослых правильно управлять. Они не помогают учащимся разделить класс на «сферы влияния», найти для каждого лидера свои специфические зоны, характерные для лидерского руководства [38].

Крометого, наиболее распространена вражда между неформальным лидером и управляющим группой. Даже если интересы и проблемы руководителя направлены на руководителя, они могут постоянно конфликтовать.

Проблема профилактики конфликтных ситуаций учащихся.

Невозможно полностью избежать конфликтов, возникающих между подростками в школе. В процессе социализации личности ребенка в школе можно изменить интенсивность конфликтов между учащимися, понимая его духовные, нравственные ценности.

Список литературы:

1. Первышева Е.Г. Межличностный конфликт как фактор социализации подростков. Дис.канд.психол.наук. - Спб: "Образование", 2004.- 300 с
2. Афонькова В.М. Конфликты в коллективе старшеклассников и пути их преодоления. Дис.канд.пед.наук,- М.: Педагогика, 2006. – 200
3. Скотт Дж. Г. Конфликты, пути их преодоления. -М.: СКРИН, 2008. - С.160-198

4. Жақыпов С.М., Ф.С.Бизақова. Білім беру жүйесінде қолданылатын психокоррекциялық жаттығулар. -Тараз: Қорғау, 2005. – 267 б
5. Құл-Мұхамед М.А. Педагогика және психология. Қазақ тілі терминдерінің салалық ғылыми түсіндірме сөздігі.- Алматы: Дастан, 2002.- 219 б.
6. К.Руддестам. Групповая психотерапия.2-е международное изд. – СПб: Питер, 2001.- С. 67

К.К.Куламбаева¹, А.К.Садыкова², Ю.Ю.Суровицкая³, А.Ж.Абдрахманова⁴

Андатпа. Жанжалдардың алдын алуда тәртіп маңызды рөл атқарады. Тәртіп-бұл белгілі бір тәртіпке бағыну әрекеті арқылы балаға қажетті бостандықтың толық дамуын қамтамасыз ететін қызмет.

Оқушылардың қақтығысына мұғалімнің тұлғасы үлкен әсер етеді. Оның өзара әрекеттесуі әртүрлі аспектілерде көрінуі мүмкін.

Түйін сөздер: жанжал, тәртіп, даму, ықпал.

К. К. Kulambaeva¹, A.K.Sadykova², Yu.Yu.Surovitskaya³, A.J.Abdrakhmanova⁴

Abstract. Discipline plays an important role in conflict prevention. Discipline is an activity that provides the child with the full development of the freedom he needs through the action of subordination to a certain discipline.

The personality of the teacher has a great influence on the conflict of students. Its interaction can manifest itself in various aspects.

Keywords: conflict, discipline, development, influence.

УДК 756.12

*К.К.Куламбаева¹, А.К.Садыкова², Ю.Ю.Суровицкая³, А.К.Аубакирова⁴
г.Кокшетау, Республика Қазақстан
Университет имени А.Мырзахметова e-mail: d_3824@mail.ru*

ФОРМЫ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Аннотация. В современных условиях, когда объем необходимых человеку знаний резко и быстро растет, невозможно опираться на усвоение определенных фактов. Важно самостоятельно пополнять свои знания, формировать умение ориентироваться в быстром потоке научной информации. В этой связи перед педагогической наукой стоит задача обновления содержания школьного образования, совершенствования форм, методов и средств организации учебно-воспитательного процесса.

Ключевые слова: метод, форма, роль, развитие личности.

Часто в наших учебных заведениях на студента возлагается роль пассивного приемщика знаний, исполнителя педагогической воли. Однако воля учителя не может быть принята всеми учениками в той форме, в которой она выражена.

Ученики разные, для кого-то один учитель любим и его требования соблюдаются, другие выполняют требования из страха быть наказанными в школе и дома, у таких детей на уровне послушания возникают определенные стереотипы поведения. Есть дети, которые независимы в своих суждениях и поэтому легко могут предъявить к себе требования, если эти требования совпадают с требованиями учителя, дети охотно выполняют их, если не совпадают, требования не выполняются. Такая ситуация характерна для рождения комплекса неполноценности, когда возникают непреодолимые трудности во взаимодействии учителя и ученика, а в последнем-механизм снижения динамичности развития личности. От этого страдает качество образования, возникает желание сбежать из школы. Следовательно, необходимо существенное обновление содержания, методов и форм организации учебно-воспитательного процесса.

Учитель является инструктором, координатором в учебно-воспитательном процессе. Давать указания - значит заинтересовать человека в получении результата, выбрать и наметить средства для осуществления самостоятельной деятельности, определить набор и последовательность операций, необходимых для достижения цели. Четкое, профессиональное руководство, ориентированное на конкретный уровень развития ребенка, устраняет его страх и неуверенность в

предстоящем действии, обеспечивает достижение запланированного результата. В результате это дает возможность испытать состояние успеха, чувства радости, гордости и эмоционального удовлетворения от самостоятельно выполненной работы.

Форма самостоятельной работы может быть устной и письменной. Перорально используется редко и используется только при наличии обстоятельств. Например, есть бесплатная комната, где 2-3 ребенка могут выполнять фонетические упражнения, петь новые песни, заучивать стихи, тренировать сцену. В письменной работе самостоятельные задания необходимо разнообразить таким образом, чтобы равномерно загружались все виды памяти: зрительная, слуховая, двигательная. Важно избегать монотонных, неинтересных задач, которые перегружают один из каналов восприятия. Это требование касается не только самостоятельной работы.

В педагогическом процессе студент должен постоянно сопровождаться чувством свободного выбора. Положение о предоставлении ребенку возможности свободного выбора в педагогическом процессе означает следующее. Ученик сам выбирает из предложенной профессии ту профессию, которая изменяет и направляет его функциональные наклонности, свободно к ней привязывается и свободно выходит без принуждения взрослого. Ребенок не должен бояться трудностей, это было бы чуждо его природе. Для организации самостоятельной деятельности младших школьников необходимы определенные методы, с помощью которых учащиеся учатся самостоятельно мыслить и работать.

Метод (от греч. *methodos*-путь исследования, теории, обучения), путь достижения цели, решения конкретной задачи; совокупность методов или операций практического или теоретического развития действительности (познания).

Форма (лат. *Forma*):

- 1) внешняя схема, внешний вид, контур объекта;
- 2) Внешний вид любого содержания, иными словами, оболочки.

Из этого следует, что методы-это путь к цели, а формы – оболочка содержания самостоятельной деятельности младших школьников.

Метод наблюдения является одним из основных методов психологического исследования деятельности. Она заключается в непосредственном восприятии изучаемого объекта на основе регистрации выбранных единиц (показателей, признаков), характеризующих особенности изучаемой деятельности, поведение личности, коллектива, отдельные действия, психические реакции, речевые действия. , служебные операции.

Метод беседы-получение устной информации о человеке, коллективе, группе как от самого объекта исследования, так и от окружающих его людей.

Метод опроса-устный опрос (собеседование, интервью) используется, когда охватывается небольшая группа людей, но письменный опрос используется, если необходимо провести интервью с несколькими десятками, сотнями или тысячами людей в течение короткого времени. - опрос.

Тестирование-метод исследования, позволяющий определить уровень знаний, умений, навыков и других качеств личности путем анализа того, как субъекты выполняют ряд специальных заданий, а также их соответствие определенным стандартам.

Домашнее задание помогает вооружить учащихся умением к самообразованию, позволяет педагогу и родителям следить за успеваемостью ученика, помогает организовать досуг детей дома, способствует развитию у них ценных качеств: трудолюбия, организованности, дисциплинированности, аккуратности.

Во время обучения студентам необходимо домашнее задание. Закрепляются навыки, формирующиеся в процессе выполнения домашнего задания, создаются условия для привития детям умения самостоятельно применять полученные знания под руководством учителя.

Однако, изучая опыт, мы должны сказать, что одним из наиболее типичных недостатков в организации обучения в начальных классах школы является не перегрузка домашнего задания учащимися. Эта перегрузка бывает двух видов:

- слишком большой объем домашних заданий;
- задания слишком сложны для детей, они не могут обойтись без посторонней помощи.

Реконструкция самостоятельная работа учит анализировать события, явления, факты, формирует методiku и методы познавательной деятельности, способствует развитию внутренних мотивов познания, создает условия для развития психической активности школьников.

Творческая самостоятельная работа-главное достижение системы самостоятельной деятельности школьников. Эти работы оттачивают навыки самостоятельного поиска знаний, являются одним из эффективных инструментов формирования творческой личности.

Поиск новых средств приводит учителей к пониманию того, что необходимы деятельностные, групповые, игровые, ролевые, практико-ориентированные, проблемные, рефлексивные и другие формы и методы обучения и обучения.

Среди таких методов, встречающихся в арсенале мирового и отечественного педагогического опыта, на сегодняшний день метод проектов занимает ведущее место.

Таким образом, практическое применение различных видов самостоятельной работы способствует совершенствованию способности к

самостоятельной работе и развитию самостоятельности студента. Однако любую работу следует начинать со знания учащимися цели деятельности и способов действий.

В 1980-е годы дидактика также получила в качестве основы классификаций признак возможности развития творческого опыта студентов в процессе самостоятельной работы. Например, Ю. Б. Зотов выдвигает классификацию, близкую к П. И. Пидкасистого. Он называет четыре группы:

1. воспроизведение самостоятельной работы по образцу необходимо запомнить способы действий в конкретных ситуациях, сформировать навыки и привычки и прочно закрепить их. Деятельность учащихся при выполнении такой работы не является полностью самостоятельной, так как их самостоятельная деятельность ограничивается простым воспроизведением, повторением действий по образцу. Однако роль таких произведений огромна. Они составляют основу подмены для самостоятельной деятельности ученика. При этом учитель определяет оптимальный объем работы для каждого ученика.

2. переформатно-вариативная самостоятельная работа позволяет самостоятельно находить конкретные пути решения задачи в зависимости от заданных условий задания на основе ранее полученных знаний и общей идеи, заданной учителем. Такие произведения побуждают школьников к осмысленному копированию сущности в типичные ситуации, учат анализировать события, явления, факты, формируют приемы и приемы познавательной деятельности, способствуют развитию внутренних мотивов познания, создают условия для умственного развития. активность школьников и составляет основу дальнейшей творческой деятельности ученика.

3. эвристическая самостоятельная работа формирует умения и навыки нахождения ответа вне определенного шаблона. Как правило, студент сам определяет путь решения проблемы, так как у студента есть знания, необходимые для ее решения, но иногда выбрать их в памяти непросто. Обобщение имеющихся знаний, перенос их в новые ситуации, упражнения в них обеспечивают развитие у учащегося навыков самостоятельного чтения.

4. творческая самостоятельная работа-главное достижение системы самостоятельной деятельности студентов. Они позволяют студентам получать принципиально новые для них знания, закрепляют навыки их самостоятельного получения.

Так, наиболее полные классификации, как мы уже отмечали, основаны на внешних признаках, а попытки выделить виды самостоятельной работы, основанные на внутреннем содержании деятельности студента, еще не увенчались успехом. Наиболее перспективными оказались попытки показать внутреннюю сущность самостоятельной работы путем классификации заданий. Однако все они требуют значительных улучшений.

Список литературы:

1. Абдурахитова Озатгүл. «Оқушылардың өзіндік жұмыстарын ұйымдастыру», // Қазақстан мектебі. № 11-12. 2005 ж. 29-30 бет.
2. Бейсембаева Зәмзия. «Өзіндік жұмыс- кәсіби біліктіліктің көзі». // Бастауыш мектеп., 2002, №5, 14 -16бет.
3. Есипов Б.П. Самостоятельные работы учащихся на уроке., Москва, Педагогика, 1961 г.
4. Р.Есеева «Өзіндік жұмыс түрлерінің оқушылардың ойлау қабілеттерін дамытудағы ролі». // Қазақстан мектебі., 2005, №5, 22-24бет.
5. Т.Қоқымбаева. Оқушылардың өзіндік жұмысын ұйымдастыру. // Бастауыш мектеп. 2001, №3, 14-16 бет.

К.К.Куламбаева¹, А.К.Садыкова², Ю.Ю.Суровицкая³, А.К.Аубакирова⁴

Андатпа. Қазіргі жағдайда, адамға қажетті білім көлемі күрт және тез өсіп келе жатқанда, белгілі бір фактілерді игеруге сүйену мүмкін емес. Өз білімдерін өз бетінше толықтыру, ғылыми ақпараттың жылдам ағымында шарлау қабілетін қалыптастыру маңызды. Осыған байланысты педагогикалық ғылымның алдында мектептегі білім беру мазмұнын жаңарту, оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың нысандарын, әдістері мен құралдарын жетілдіру міндеті тұр.

Түйін сөздер: әдіс, форма, рөл, Даму, тұлға.

К. К. Kulambaeva¹, А.К.Sadykova², Yu.Yu.Surovitskaya³, А.К.Aubakirova⁴

Abstract. Abstract. In modern conditions, when the amount of knowledge required by a person is growing dramatically and rapidly, it is impossible to rely on the assimilation of certain facts. It is important to independently replenish your knowledge, develop the ability to navigate the rapid flow of scientific information. In this regard, pedagogical science faces the task of updating the content of school education, improving the forms, methods and means of organizing the educational process.

Keywords: method, form, role, Development 6 personality.

ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ОБРАЗОВАНИИ

УДК 125.856

К.К.Куламбаева¹, А.К.Садыкова², Ю.Ю.Суровицкая³, М.С.Аубакирова⁴
г.Кокшетау, Республика Қазақстан
Университет имени А.Мырзахметова e-mail: d_3824@mail.ru

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ТРАДИЦИЙ В СЕМЬЕ

Аннотация. Семья-первая общественная лестница в жизни человека. Он ориентирует понимание, волю, чувства детей с самого раннего возраста. Под руководством родителей ребенок начинает накапливать свой первый жизненный опыт, осваивает суровые реалии окружающей среды, привычки и качества в обществе.

Большую роль семья играет в овладении ребенком основами отношения к жизни, порядка поведения, в формировании отношения к людям, в определении их поступков. Главная особенность семейного воспитания заключается в том, что оно эмоционально по своему содержанию, предполагает и рассматривает любовь родителей к своему ребенку и любовь ребенка к родителям.

Ключевые слова: семья, роль, дети, качество, воспитание.

Ребенок-продолжение семьи, жизни. Все человеческое общество всегда уделяло большое внимание обучению ребенка искусству, образованию, воспитанию достойных граждан. Даже с самого раннего общества, какой бы народ ни был, он старался привить ребенку сознательные, трудолюбивые, честные, искренние нравственные качества, дать им педагогический совет.

В обычаях казахского народа рождение мальчика считалось особым счастьем. Создание «шилдеханы» для новорожденного ребенка, открытие его поэзией было древней традицией народа. С таким обрядом родилась песня, одна из которых-колыбельная. С большой радостью казахи праздновали закладку младенца в колыбель. Это тоже превратилось в развлечение. В нем говорится о том, что если ребенок здоров, то он вырос в гражданина, заботящегося о стране. В колыбели, качая малыша, милая мама выражает свои мысли, мечты, желания. В» колыбельной «говорится о доброте, любви матери к ребенку.

Большое место в воспитании ребенка как всесторонне развитого гражданина занимают традиции и обычаи. Особое значение в формировании личностного поведения человека имеют традиции, привитие ему высоких нравственных качеств.

Великий педагог А. С. Макаренко говорил: «семья играет общественную роль в формировании и воспитании характера человека» [7].

Теплота семейного микроклимата, комфортное ощущение себя в помещении воспитывают у ребенка желание, желание и стремление к формированию собственного порядка, правил поведения, установок и стремлений в будущем семьи.

«Чтобы семья успешно осуществляла воспитание детей, родители должны знать основные требования педагогики и создавать все необходимые условия для воспитания ребенка в семье»,-говорил в своих работах великий педагог Минияров В. М. Какие это обстоятельства? Во-первых, это атмосфера понимания родителями, другими членами семьи своей ответственности за воспитание детей [8].

Условия правильного воспитания в семье-это эффективно организованные условия жизни, распорядок дня жизни в семье. Одна из ошибок, часто допускаемых в нашей жизни при воспитании ребенка в семье, заключается в том, что мы не умеем правильно планировать время и труд ребенка с учетом возрастных и индивидуальных особенностей ребенка. Эти работы требуют правильного планирования и умения заменять и создавать условия для этого. Например: у ребенка должно быть время трудиться, читать книги, заниматься спортом, играть, полноценно общаться с родителями и товарищами.

Одна из самых часто допускаемых родителями ошибочных воспитательных работ заключается в том, что они следят за тем, чтобы ребенок выполнял только учебную работу. Его труд в домашнем быту, его труд в самообслуживании недооцениваются. Эти проявления как показывает практика, общественно-полезная деятельность необходима для формирования у ребенка многих качеств. Дети любят и занимаются творчеством.

«Одним из самых священных прав рожденного человека является право на доброе и правильное воспитание»,-говорится в исследовательской работе К. Д. Ушинского» стиль семейного воспитания». Именно родительская любовь к нему является главной причиной того, что ребенок хорошо развивается в семье, живет в счастливом детстве и получает правильное воспитание. Дети очень чутко воспринимают любовь и доброту и очень переживают ее недостаток [9].

По словам В. А. Сухомлинского, ребенок, живя в семье, должен быть уверен, что кто-то очень сильно его любит и что его любовь к кому-то

безгранична. Такая любовь способствует возникновению у ребенка чувства защищенности, а душа просто находит. В этом случае человек начинает активно участвовать в мире и легче усваивать знания. Талант у него развивается свободнее, он начинает более уверенно определять свой жизненный путь [10].

« Воспитание будет нуждаться в трех вещах: в одаренности, науке, обучении»,-говорит Аристотель, - обучение родителей культуре восприятия человека, пониманию нравственности.

Функция семьи-найти и воспитать ребенка, удовлетворить сексуальные, эмоциональные чувства и другие потребности супругов. Семья живет в конкретном обществе, поэтому понятно, что наряду с общим характером семьи существуют и особые черты, соответствующие содержанию общественных отношений, в которых она живет. Пути создания семьи у каждой страны, нации разные. В связи с этим особое внимание уделяется воспитанию детей. Семейное воспитание претерпевает изменения в жизни. Таковы, например, и другие направления в воспитании детей раннего, советского времени и сегодняшнего дня. Каждый народ имеет свои особенности, связанные с развитием общества. Так, например, сам Казахстан, занимая необъятные земли, на протяжении веков создавал героическую, героическую традицию нашего народа [11].

«Человеку прежде всего необходимо воспитание: знания, полученные без воспитания,-вредят человечеству»,-недаром сказал Аль-Фараби. В обязанности мужчин входило любить Родину, защищать свою страну. Образ героев в устной литературе-истинное свойство народа [12].

Казахи-народ, который придает особое значение национальной традиции. Почитание предков, обращение к ним-наш древний обряд. От них мы желаем поддержки. Мы часто используем поговорку: «мертвый не доволен, а живой не богат». А что это за традиция? Мне кажется, что это-целостное представление о лучших качествах, взглядах, понимании, выражении познания действительности, сформированное и отсортированное за долгую жизнь народа. В традицию входят обычаи народа, масштабы его повседневной жизни, сформированное поведение людей-все. Они накапливаются, определяют национальные черты, проявляют национальный характер.

Конечно, жизнь не стоит на месте, она обновляется и продолжается. В связи с этим обновляются мысли, представления, вкусы. Обновляющееся и меняющееся общество, общественные отношения в определенной степени влияют на традицию.

Список литературы:

1. Азаров Ю.П. Семейная педагогика. М.: Политиздат. 2017. - 22 с
2. Шкурин В.Н. Молодежь: Свободное время и клуб: Методическое пособие. - М.: Академия.2017. - 93 с
3. Лодкина Т.В. Социальная педагогика. Защита семьи и детства.М.: Академия. 2017. - 19 с
4. Коджаспирова Г.М. Педагогический словарь. М.: Академия. 2018.- 26 с
5. Ануфриев Е.А.Социальный статус и активность личности. М.: МГУ.2019.- 28 с.
6. Бордовская Н. В. Педагогика. СПб.: Питер.2017.-30 с

К.К.Куламбаева¹, А.К.Садыкова², Ю.Ю.Суровицкая³, М.С.Аубакирова⁴

Андатпа. Отбасы-адам өміріндегі алғашқы қоғамдық баспалдақ. Ол балалардың түсінігін, ерік-жігерін, сезімдерін ерте жастан бастап бағыттайды. Ата-аналардың басшылығымен бала өзінің алғашқы өмірлік тәжірибесін жинай бастайды, қоршаған ортаның қатал шындықтарын, қоғамдағы әдеттер мен қасиеттерді игере бастайды.

Отбасы баланың өмірге деген көзқарасының негіздерін, мінез-құлық тәртібін игеруде, адамдармен қарым-қатынасты қалыптастыруда, олардың іс-әрекеттерін анықтауда үлкен рөл атқарады. Отбасылық тәрбиенің басты ерекшелігі-бұл мазмұны жағынан эмоционалды, ата-аналардың өз баласына деген сүйіспеншілігін және баланың ата-анасына деген сүйіспеншілігін болжайды және қарастырады.

Түйін сөздер: отбасы, рөлі, балалары, сапасы, тәрбиесі.

К. К. Kulambaeva¹, A.K.Sadykova², Yu.Yu.Surovitskaya³, M.S.Aubakirova⁴

Abstract. Andatpa. The family is the first public ladder in a person's life. It directs children's understanding, willpower, and feelings from an early age. Under the guidance of parents, the child begins to gain his first life experience, master the harsh realities of the environment, habits and qualities in society.

The family plays a huge role in mastering the basics of the child's attitude to life, the order of behavior, in the formation of relationships with people, in determining their actions. The main feature of family education is that it is emotional in content, predicts and considers parents' love for their child and the child's love for their parents.

Keywords: family, role, Children, quality, upbringing.

АВТОРЛАР ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТ – СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ – INFORMATION ABOUT AUTHORS

Абдрахманова А.Ж., Абай Мырхаметов атындағы Көкшетау университетінің әлеуметтік-педагогикалық пәндер кафедрасының магистранты, Көкшетау, Қазақстан.

Абдрахманова А.Ж., магистрант кафедры социально-педагогических дисциплин Кокшетауского университета имени Абай Мырхаметова, г. Кокшетау, Казахстан.

Abdrakhmanova A.Zh., Master's student of the Department of Social and Pedagogical Disciplines of the Abai Mirkhametov Kokshetau University, Kokshetau, Republic of Kazakhstan.

Атамхан Аслан, Абай Мырхаметов атындағы Көкшетау университетінің әлеуметтік-педагогикалық пәндер кафедрасының магистранты, Көкшетау, Қазақстан.

Атамхан Аслан, магистрант кафедры социально-педагогических дисциплин Кокшетауского университета имени Абай Мырхаметова, г. Кокшетау, Казахстан.

Atamhan Aslan, Master's student of the Department of Social and Pedagogical Disciplines of the Abai Mirkhametov Kokshetau University, Kokshetau, Republic of Kazakhstan.

Аубакирова М.С., Абай Мырхаметов атындағы Көкшетау университетінің әлеуметтік-педагогикалық пәндер кафедрасының магистранты, Көкшетау, Қазақстан.

Аубакирова М.С., магистрант кафедры социально-педагогических дисциплин Кокшетауского университета имени Абай Мирхаметова, г. Кокшетау, Республика Казахстан.

Aubakirova M.S., Master's student of the Department of Social and Pedagogical Disciplines of the Abai Mirkhametov Kokshetau University, Kokshetau, Republic of Kazakhstan.

Аубакирова А.К., Абай Мырхаметов атындағы Көкшетау университетінің әлеуметтік-педагогикалық пәндер кафедрасының магистранты, Көкшетау, Қазақстан.

Аубакирова А.К., магистрант кафедрасы социально-педагогических дисциплин Кокшетауского университета имени Абай Мирхаметова, г. Кокшетау, Республика Казахстан.

Aubakirova A.K., Master's student of the Department of Social and Pedagogical Disciplines of the Abai Mirkhametov Kokshetau University, Kokshetau, Republic of Kazakhstan.

Бейсекеева А.А., «Бастауыш білім беру педагогикасы» мамандығының 1 курс магистранты, Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті КеАҚ, Көкшетау қ., Қазақстан.

Бейсекеева А.А., магистрант 1 курса специальности «Педагогика начального образования», НАО Кокшетауский университет им. Ш. Уалиханова, г. Кокшетау, Казахстан.

Beisekeeva A.A., 1st year master's student of the specialty «pedagogy of Primary Education», Kokshetau University named after Sh.Ualikhanov, Kokshetau, Kazakhstan.

Дүйсенғали Ф.Ж., «Бастауыш білім беру педагогикасы» мамандығының 1 курс магистранты, Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті КеАҚ Көкшетау қ., Қазақстан. E-mail: d.fariza@mail.ru

Дүйсенғали Ф.Ж., магистрант 1 курса специальности «Педагогика начального образования». НАО Кокшетауский университет им. Ш.Уалиханова, г. Кокшетау, Республика Казахстан. E-mail: d.fariza@mail.ru

Duisengali F.ZH., 1st year master's student of the specialty «Pedagogy of primary education», Sh.Ualikhanov Kokshetau University, Kokshetau, Kazakhstan. E-mail: d.fariza@mail.ru

Ерханова Н.Е., «Бастауыш білім беру педагогикасы» мамандығының 1 курс магистранты, Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті, Көкшетау қ., Қазақстан. E-mail: uka.nn@mail.ru

Ерханова Н.Е., магистрант 1 курса специальности «Педагогика начального образования», КГУ им. Ш. Уалиханова, г. Кокшетау, Республика Казахстан. E-mail: uka.nn@mail.ru

Erkhanova N.E., 1st year master's student of the specialty pedagogy of primary education, Sh.Ualikhanov Kokshetau University. Kokshetau, Kazakhstan. E-mail: uka.nn@mail.ru

Жанадилова К.Б., PhD, Әлеуметтік және жасерекшелік кафедрасының аға оқытушысы, Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті КеАҚ Көкшетау қ., Қазақстан. E-mail [janadilova karashash@mail.ru](mailto:janadilova_karashash@mail.ru)

Жанадилова К.Б., PhD, старший преподаватель кафедры Социальной и возрастной педагогики, НАО Кокшетауский университет им. Ш.Уалиханова г. Кокшетау, Республика Казакстан. E-mail janadilova_karashash@mail.ru

K.Janadilova, PhD, senior lecturer at the Department of Social and Age Pedagogy Sh.Ualikhanov Kokshetau University, Kokshetau, Kazakhstan. E-mail janadilova_karashash@mail.ru

Каиргельдиева А.Б., Элеуметтік және жасерекшелік педагогика кафедрасы «Бастауыш білім беру педагогикасы» мамандығының 1 курс магистранты, Ш.Уалиханов атындағы Көкшетау мемлекеттік университеті, Көкшетау қ., Қазақстан. E-mail: almira_kair@mail.ru

Каиргельдиева А.Б., магистрант 1 курса кафедры Социальной и возрастной педагогики специальности «Педагогика начального образования» НАО Кокшетауский университет им. Ш. Уалиханова, г. Кокшетау, Республика Казакстан. E-mail: almira_kair@mail.ru

Kairgeldieva A.B., 1st year master's student of the specialty «Pedagogy of primary education» Department of Social and Age Pedagogy Sh. Ualihanov Kokshetau State University. Kokshetau, Kazakhstan. E-mail: almira_kair@mail.ru

Кузержбаева М.У., Абай Мырхаметов атындағы Көкшетау университетінің элеуметтік-педагогикалық пәндер кафедрасының магистранты, Көкшетау, Қазақстан. E-mail: d_3824@mail.ru

Кузержбаева М.У., магистрант кафедры социально педагогических дисциплин Кокшетауского университета им. Абая Мырхаметова, г. Кокшетау, Республика Казакстан. E-mail: d_3824@mail.ru

Kuserbaeva M.U., Master's student of the Department of Social and Pedagogical Disciplines of the Abai Mirkhametov Kokshetau University, Kokshetau, Republic of Kazakhstan. E-mail: d_3824@mail.ru

Куламбаева К.К., педагогика ғылымдарының докторы, Абай Мырхаметов атындағы Көкшетау университетінің элеуметтік-педагогикалық пәндер кафедрасының доценті, Көкшетау қ., Қазақстан Республикасы.

E-mail: d_3824@mail.ru

Куламбаева К.К., доктор педагогических наук, доцент кафедры социально-педагогических дисциплин Кокшетауского университета имени Абай Мирхаметова, г. Кокшетау, Республика Казакстан. E-mail: d_3824@mail.ru

Kulambayeva K.K., Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Social and Pedagogical Disciplines of the Abai Mirkhametov Kokshetau University, Kokshetau, Republic of Kazakhstan. E-mail: d_3824@mail.ru

Маукилова Н.М., Абай Мырхаметов атындағы Көкшетау университетінің әлеуметтік-педагогикалық пәндер кафедрасының магистранты, Көкшетау, Қазақстан. E-mail: d_3824@mail.ru

Маукилова Н.М., магистрант кафедрасы социально педагогических дисциплин Кокшетауского университета им. Абая Мырхаметова, г. Кокшетау, Республика Казахстан. E-mail: d_3824@mail.ru

Maukilova N.M., Master's student of the Department of Social and Pedagogical Disciplines of the Abai Mirkhametov Kokshetau University, Kokshetau, Republic of Kazakhstan. E-mail: d_3824@mail.ru

Муратбекұлы Куанышбек., Абай Мырхаметов атындағы Көкшетау университетінің әлеуметтік-педагогикалық пәндер кафедрасының магистранты, Көкшетау, Қазақстан. E-mail: d_3824@mail.ru

Муратбекұлы Куанышбек., магистрант кафедрасы социально педагогических дисциплин Кокшетауского университета им. Абая Мырхаметова, г. Кокшетау, Республика Казахстан. E-mail: d_3824@mail.ru

Muratbekovich Kuanyshbek, Master's student of the Department of Social and Pedagogical Disciplines of the Abai Mirkhametov Kokshetau University, Kokshetau, Republic of Kazakhstan. E-mail: d_3824@mail.ru

Розахунова Р.Р., Абай Мырхаметов атындағы Көкшетау университетінің әлеуметтік-педагогикалық пәндер кафедрасының магистранты, Көкшетау, Қазақстан. E-mail: d_3824@mail.ru

Розахунова Р.Р., магистрант кафедрасы социально педагогических дисциплин Кокшетауского университета им. Абая Мырхаметова, г. Кокшетау, Республика Казахстан. E-mail: d_3824@mail.ru

Rozakhunova R.R., Master's student of the Department of Social and Pedagogical Disciplines of the Abai Mirkhametov Kokshetau University, Kokshetau, Republic of Kazakhstan. E-mail: d_3824@mail.ru

Садыкова А.К., атындағы Көкшетау университетінің әлеуметтік-педагогикалық пәндер кафедрасының доценті, п.ғ.к. Абай Мырхаметов, Көкшетау, Қазақстан Республикасы. E-mail: d_3824@mail.ru

Садыкова А.К., кандидат педагогических наук, доцент кафедрасы социально-педагогических дисциплин Кокшетауского университета им. Абая Мырхаметова, г. Кокшетау, Республика Казахстан. E-mail: d_3824@mail.ru

Sadykova A.K., Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Social and Pedagogical Disciplines of the Abai Mirkhametov Kokshetau University, Kokshetau, Republic of Kazakhstan. E-mail: d_3824@mail.ru

Суравицкая Ю.Ю., атындағы Көкшетау университеті, педагогика ғылымдарының магистрі, әлеуметтік-педагогикалық пәндер кафедрасының оқытушысы. Абай Мырхаметова, Көкшетау, Қазақстан Республикасы.

E-mail: d_3824@mail.ru

Суравицкая Ю.Ю., магистр педагогических наук, преподаватель кафедры социально-педагогических дисциплин Кокшетауского университета имени Абай Мирхаметова, г. Кокшетау, Республика Казахстан. E-mail: d_3824@mail.ru

Surovitskaya Y.Y., Master of Pedagogical Sciences, Lecturer of the Department of Social and Pedagogical Disciplines of the Abai Mirkhametov Kokshetau University, Kokshetau, Republic of Kazakhstan. E-mail: d_3824@mail.ru

Хамитова С.Ж., Әлеуметтік және жасерекшелік педагогика кафедрасы «Бастауыш білім беру педагогикасы» мамандығының 1 курс магистранты, Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау мемлекеттік университеті, Көкшетау қ., Қазақстан. E-mail sandugash.hamitova@mail.ru

Хамитова С.Ж., магистрант 1 курса кафедры Социальной и возрастной педагогики специальности «Педагогика начального образования» НАО Кокшетауский университет им. Уалиханова, г. Кокшетау.

E-mail sandugash.hamitova@mail.ru

Khamitova S. Zh., 1st year master's student of the specialty «Pedagogy of primary education» Department of Social and Age Pedagogy Sh.Ualikhanov Kokshetau State University. Kokshetau, Kazakhstan. E-mail sandugash.hamitova@mail.ru

Шамшиден У.К., Абай Мырхаметов атындағы Көкшетау университетінің әлеуметтік-педагогикалық пәндер кафедрасының магистранты, Көкшетау, Қазақстан. E-mail: d_3824@mail.ru

Шамшиден У.К., магистрант кафедры социально-педагогических дисциплин Кокшетауского университета имени Абай Мирхаметова, г. Кокшетау, Республика Казахстан. E-mail: d_3824@mail.ru

Shamshiden U.K., Master's student of the Department of Social and Pedagogical Disciplines of the Abai Mirkhametov Kokshetau University, Kokshetau, Republic of Kazakhstan. E-mail: d_3824@mail.ru

МАЗМҰНЫ–СОДЕРЖАНИЕ – CONTENT

НОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И ИННОВАЦИИ В ОБРАЗОВАНИИ	
<i>Дүйсенғали Ф.Ж., Жанадилова К.Б.</i> БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ТАНЫМДЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ЦИФРЛЫҚ РЕСУРСТАР АРҚЫЛЫ ДАМУ	3
<i>Хамитова С.Ж., Жанадилова К.Б.</i> STEM БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ НЕГІЗІНДЕ БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ БІЛІМ БЕРУ ПЕДАГОГТАРЫНЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК МӘДЕНИЕТІН ДАМУ	10
<i>Куламбаева К.К., Садыкова А.К., Суровицкая Ю.Ю., Атамхан Аслан</i> РОЛЬ УПРАЖНЕНИЙ В ФОРМИРОВАНИИ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО СОСТОЯНИЯ УЧАЩИХСЯ	17
МЕТОДОЛОГИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ	
<i>Ерханова Н.Е., Жанадилова К.Б.</i> БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ЭМОЦИОНАЛДЫ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУ ЖОЛДАРЫ	22
<i>Бейсекеева А.А., Жанадилова К.Б.</i> БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ДАРЫНДЫЛЫҒЫН ДАМУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	30
<i>Каургельдиева А.Б., Жанадилова К.Б.</i> ПРОБЛЕМАЛЫҚ ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІН ДАМУ	37
<i>Куламбаева К.К., Садыкова А.К., Суровицкая Ю.Ю., У.К Шамшиден</i> ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО УРОВНЯ СТАРШЕКЛАССНИКОВ	46
ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ТЕОРИЯ И ШКОЛЬНАЯ ПРАКТИКА	
<i>Ракишева Г.М., Щербакова В.В.</i> СЕТЕВАЯ САМОСТЬ КАК ФЕНОМЕН ХХІ ВЕКА: СОЦИАЛИЗАЦИЯ СОВРЕМЕННЫХ ПОДРОСТКОВ	50
<i>Куламбаева К.К., Садыкова А.К., Суровицкая Ю.Ю., Канатқызы Айгерим</i> ВЛИЯНИЕ СЕМЕЙНОГО ВОСПИТАНИЯ НА ФОРМИРОВАНИЕ ТВОРЧЕСТВА МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	55
<i>Куламбаева К.К., Садыкова А.К., Суровицкая Ю.Ю., М.У.Кузурбаева</i> ЭТАПЫ ДЕТСТВА И ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ГРУПП ДЕТЕЙ РАЗНОГО ВОЗРАСТА	60
<i>Куламбаева К.К., Садыкова А.К., Суровицкая Ю.Ю., Муратбекұлы Куанышбек</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОСОБЕННОСТЕЙ ОБЩЕНИЯ ДЕТЕЙ РАЗНОГО ВОЗРАСТА	64
<i>Куламбаева К.К., Садыкова А.К., Суровицкая Ю.Ю., Маукилова Н.М.</i> ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ КОМПЛЕКСНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ПОДГОТОВКИ ДЕТЕЙ К ШКОЛЕ	69
<i>Куламбаева К.К., Садыкова А.К., Суровицкая Ю.Ю., А.Ж.Абдрахманова</i>	75

ПРЕДОТВРАЩЕНИЕ КОНФЛИКТОВ СРЕДИ УЧАЩИХСЯ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ	
<i>Куламбаева К.К., Садыкова А.К., Суровицкая Ю.Ю., А.К.Аубакирова</i> ФОРМЫ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	80
ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ОБРАЗОВАНИИ	
<i>Куламбаева К.К., Садыкова А.К., Суровицкая Ю.Ю., М.С.Аубакирова</i> ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ТРАДИЦИЙ В СЕМЬЕ	85
АВТОРЛАР ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТ – СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ – INFORMATION ABOUT AUTHORS	89